

T.C.
GAZİOSMANPAŞA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

OTANTİK ÖĞRENME AÇISINDAN
YEREL COĞRAFİ BİLGİ
(ARTOVA ÖRNEĞİ)

Hazırlayan
Hasan KAZANCI

İlköğretim Ana Bilim Dalı
Sosyal Bilgiler Bilim Dalı
Yüksek Lisans Tezi

Danışman
Doç. Dr. Eren YÜRÜDÜR

TOKAT-2010

OTANTİK ÖĞRENME AÇISINDAN
YEREL COĞRAFİ BİLGİ
(ARTOVA ÖRNEĞİ)

Tezin Kabul Ediliş Tarihi: 04 /10 /2010

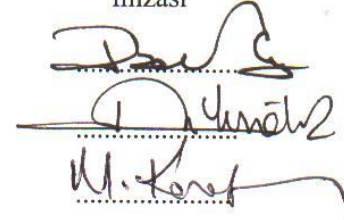
Jüri Üyeleri (Unvanı, Adı Soyadı)

Başkan : Yrd. Doç. Dr. İsa TAK

Üye : Doç. Dr. Eren YÜRÜDÜR(Danışman)

Üye : Yrd. Doç. Dr. Mehmet KARATAŞ

İmzası

Bu tez, Gaziosmanpaşa Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yönetim Kurulunun .12../.07../2010 tarih ve 24-13 sayılı oturumunda belirlenen jüri tarafından kabul edilmiştir.

Enstitü Müdürü: Prof. Dr. Mustafa BALOĞLU

Mühür
İmza

T.C.
GAZİOSMANPAŞA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ'NE

Bu belge ile, bu tezdeki bütün bilgilerin akademik kurallara ve etik ilkelere uygun olarak toplandı sunulduğunu, bu kural ve ilkelerin gereği olarak, çalışmada bana ait olmayan tüm veri, düşünce ve sonuçlara atıf yaptığımı ve kaynağımı gösterdiğimi beyan ederim.

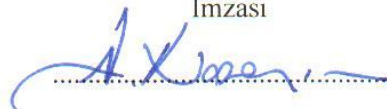
(04.10/2010)

Tezi Hazırlayan Öğrencinin

Adı ve Soyadı

Hasan KAZANCI

İmzası

TEŞEKKÜR

Öncelikle yüksek lisans sürecinde bana bir arkadaş gibi sabır gösteren tez danışmanım sayın Doç. Dr. Eren YÜRÜDÜR'e, yapmış olduğu önerilerle araştırmamı yönlendiren ve her seferinde yeni bir ufuk açan saygıdeğer hocam Doç. Dr. Sedat YAZICI'ya, yüksek lisans sürecinin başından sonuna kadar bir baba şefkatiyle bize yaklaşan sayın hocam Yard. Doç. Dr. İsa TAK'a teşekkürlerimi sunuyorum. Yard. Doç. Dr. Aslı YAZICI'ya, Yard. Doç. Dr. Mehmet KARATAŞ'a, Yard. Doç. Dr. Gülşah BAŞOL'a ve ilkokul çağımdan 30 yaşına kadar bende emeği olan tüm öğretmenlerime de ayrıca teşekkürlerimi sunuyorum. Çalışmam ile ilgili önerilerini ve yardımlarını benden esirgemeyen öğretmen arkadaşlarıma ve görüşme talebimizi kabul eden katılımcılara da sonsuz teşekkürler.

Bu günlere gelmemi sağlayan, bana her konuda destek olan annem ve babama, çalışmam süresince uykusuz gecelerin yorgunluğunu bir tek gülüşlerinde bile unuttuğum eşim Gülen ve kızım Elif'e ayrıca teşekkürlerimi sunuyorum.

ÖZET

Hayat mekân üzerinde yaşanır. Günlük hayatta yaşanan olaylar düşünüldüğünde, tamamına yakını üzerinde yaşanan mekânla ilgilidir. Özellikle kırsal alanda yaşayan ailelerin sabah kahvaltısı sofrasına gelen kahvaltılığında, çiftçinin tarlaya ektiği ürünün cinsine, makine imalatçısının ürettiği makineyi hangi iklim bölgesinde satacağından, otomobil üreticisinin hangi yol koşullarına göre üretim yapacağı hep üzerinde yaşanan mekânla ilgilidir. Günlük hayatın akışı içinde evden dışarıya çıkarken hangi giysinin giyileceği veya günlük işlerin planlanması da yaşanan yerin coğrafi özellikleri ile alakalıdır.

Kırsal kesimde çocukların okula gidinceye kadar çevre ile ilgili bilgileri yaşadıkları yerle sınırlıdır. Çocuklar fiziki ve beşeri coğrafyayı tanıyarak yaşadıkları yerin özelliklerinin neler olduğunu öğrenmeye başlar. Mekânın nasıl kullanıldığını, bu kullanım sonucunda çevrede olumlu ve olumsuz yönde ne gibi değişikliklerin meydana geldiğini öğrenir.

Bu çalışma otantik öğrenme açısından Tokat-Artova yöresindeki yerel coğrafi bilginin ne olduğunu ortaya çıkartmak amacıyla yapılmıştır. Yörede yaşayan insanların; jeolojik özellikler ile ilgili düşünceleri, iklimle ilgili bilgileri, doğal afetlere bakışı, yön bulma sistemleri, halk takvimi, hava durumunu tahmin şekli, özel zaman dilimleri, yerleşme isimlerine karşı tutumları, flora ve fauna hakkındaki fikirleri ve coğrafi unsurların bazı kültürel öğeleri nasıl etkilediği gibi yerel coğrafya konuları ele alınmıştır.

Yerel coğrafi bilgi, günlük hayatta kullanılan, sıklıkla başvuru ve oldukça yararlı bir kaynak olarak nitelendirilebilir. Artova yöresindeki yerel coğrafi bilginin ne olduğunu ortaya çıkartmak amacıyla görüşme yöntemi kullanılarak katılımcılara 20 soru

yöneltmiştir. Araştırmaya Artova yöresindeki 38 yerleşim biriminden 107 kişi katılmıştır.

Elde edilen veriler Microsoft Office Excel 2003 çalışma sayfasında gruplanmış, içerik analizi yapılmıştır. Analizler sonucunda yörede yaşayanların fiziki ve beşeri coğrafyaya ait geleneksel bilgilerin ne olduğu ortaya çıkartılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Yerel Coğrafi Bilgi, Otantik Öğrenme, Artova, Sosyal Bilgiler

ABSTRACT

Life is lived on the place. Considering the events of daily life, almost wholly concerned with place of residence on. Families living in rural areas, especially the preparation of breakfast morning, the farmer's field and planted in the type of product, produced by the machine manufacturer machine shop in which climate, road conditions, which according to the carmaker's production will always associated with place of residence on. While the flow of daily life out of the house in which the garment or daily work is related to the geographical features of the earth lived in the planning.

Children recognize the physical and human geography, by understanding the properties of their ground starts to learn what is going on. How to use the premises, the closest how, as a result of the use of positive and negative environment learns what kind of changes occurred.

This study of authentic learning in Tokat-Artova region was carried out to reveal what the local geographical knowledge. People living in the area, geological features and related ideas, information about climate, natural disasters, the look, navigation systems, public calendar, weather forecast the shape, the specific time periods, settlement names, attitudes, ideas about the flora and fauna, some cultural elements and geographic elements were discussed, such as how it affects the local geography.

Local geographic information, used in daily life, often referenced and highly regarded as a useful method or source. Artova local geographic region using the interview method in order to reveal what information the participants were asked 20 questions. Artova107 people participated in the study region, 38 residential units.

The data were grouped in Microsoft Office Excel 2003 worksheet, and content analysis was conducted. Inhabitants of the region as a result of the analysis of physical and human geography of traditional knowledge of what was uncovered.

Keywords: Local Geographic Information, Authentic Learning, Artova, Social Studies

İÇİNDEKİLER

TEŞEKKÜR.....	iii
ÖZET.....	iv
ABSTRACT.....	vi
İÇİNDEKİLER.....	viii
TABLolar LİSTESİ.....	xii
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	xv
HARİTALAR,RESİMLER VE EKLER LİSTESİ.....	xvi
1. GİRİŞ.....	1
1. 1. PROBLEM CÜMLESİ.....	2
1. 2. ALT PROBLEMLER.....	2
1. 3. ARAŞTIRMANIN AMACI.....	3
1. 4. ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ.....	3
1. 5. SAYILTIAR.....	5
1. 6. SINIRLILIKLAR.....	5
1. 7. TANIMLAR.....	6
1. 8. KISALTMALAR.....	7
2. LİTERATÜR TARAMASI.....	8
2. 1. KURAMSAL ÇERÇEVE.....	8
2. 1. 1. Sosyal Bilgiler Öğretimi ve Otantik Öğrenme.....	8
2. 1. 2. Yapılandırmacı Yaklaşım ve Otantik Öğrenme.....	13
2. 1. 2. 1. Bilişsel Yapılandırmacılık.....	17
2. 1. 2. 2. Sosyal Yapılandırmacılık.....	18
2. 1. 2. 3. Radikal Yapılandırmacılık.....	19

2. 1. 3. Sosyal Bilgilerde Coğrafya Öğretimi ve Otantik Öğrenme.....	19
2. 1. 4. Coğrafya Öğretiminde İlkeler ve Otantik Öğrenme.....	24
2. 1. 4. 1. Öğrenene Görelik İlkesi.....	25
2. 1. 4. 2. Yakından Uzağa İlkesi.....	26
2. 1. 4. 3. Bilinenden Bilinmeyene İlkesi.....	27
2. 1. 4. 4. Somuttan Soyuta İlkesi.....	27
2. 1. 4. 5. Açıklık İlkesi.....	28
2. 1. 4. 6. Aktivite İlkesi.....	28
2. 1. 4. 7. Bütünlük İlkesi.....	30
2. 1. 4. 8. Güncellik İlkesi.....	30
2. 1. 5. Yerel Coğrafi Bilgi ve Otantik Öğrenme.....	31
2. 1. 6. Araştırma Sahasının Genel Coğrafi Özellikleri.....	39
2. 1. 6. 1. Konum.....	39
2. 1. 6. 2. Araştırma Sahasının Fiziki Coğrafyası.....	40
2. 1. 6. 2. 1. Jeolojik ve Jeomorfolojik Özellikler.....	40
2. 1. 6. 2. 2. Klimatolojik Özellikler.....	43
2. 1. 6. 2. 3. Hidrografik Özellikler.....	50
2. 1. 6. 2. 4. Bitki Örtüsü.....	52
2. 1. 6. 3. Araştırma Sahasının Beşeri Çevre Özellikleri.....	53
2. 1. 6. 3. 1. Yerleşme.....	53
2. 1. 6. 3. 2. Nüfus.....	56
2. 1. 6. 3. 3. Ekonomik Coğrafya Özellikleri.....	59
2. 2. İLGİLİ ARAŞTIRMALAR.....	62
3. YÖNTEM.....	69

3. 1. ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ.....	69
3. 2. EVREN VE ÖRNEKLEM.....	72
3. 3. VERİLERİN TOPLANMASI.....	75
3. 4. VERİLERİN ÇÖZÜMLENMESİ VE YORUMLANMASI.....	76
4. BULGULAR VE YORUM.....	77
4. 1. ARAŞTIRMAYA KATILANLARA İLİŞKİN DEMOGRAFİK VERİLER....	77
4. 2. ARAŞTIRMAYA KATILANLARIN FİZİKİ COĞRAFYA İLE İLGİLİ GELENEKSEL BİLGİLERİ.....	82
4. 2. 1. Artova Yöresinde Taş Çeşitleri ve Özellikleri İle İlgili Bilgiler.....	82
4. 2. 2. Artova Yöresinde Toprak Çeşitleri ve Özellikleri İle İlgili Bilgiler.....	87
4. 2. 3. İklimle İlgili Bilgiler.....	92
4. 2. 4. Yön Bulma İle İlgili Bilgiler.....	95
4. 2. 5. Yörede Esen Rüzgarlar ve Etkileri İle İlgili Bilgiler.....	97
4. 2. 6. Yöredeki Yağışların Etkileri İle İlgili Bilgiler.....	101
4. 2. 6. 1. Kar Yağışının Etkileri İle İlgili Bilgiler.....	101
4. 2. 6. 2. Yağmurun Etkileri İle İlgili Bilgiler.....	101
4. 2. 7. Yörede Doğal Olarak Yetişen Bitkilerle İlgili Bilgiler.....	102
4. 2. 8. Yörede Doğal Olarak Yaşayan Hayvanlarla İlgili Bilgiler.....	104
4. 2. 9. Doğal Afetlerle İlgili Bilgiler.....	105
4. 3. ARAŞTIRMAYA KATILANLARIN BEŞERİ COĞRAFYA İLE İLGİLİ GELENEKSEL BİLGİLERİ.....	110
4. 3. 1. Yerleşim Yerlerinin İsimleri İle İlgili Bilgiler.....	110
4. 3. 2. Yerleşim Birimlerine Yakın Olan Mevkilerin İsimleri İle İlgili Bilgiler.....	112

4. 3. 3. Yerleşim Birimlerinin Diğer Yerleşim Birimlerinden Farkları İle İlgili Bilgiler.....	114
4. 3. 4. Yetiştirilen Ürünler İle İlgili Bilgiler.....	116
4. 3. 5. Nüfus Artışı Hakkında Bilgiler.....	117
4. 3. 6. Halk Takvimi İle İlgili Bilgiler.....	121
4. 3. 7. Hava Durumunun Tahmini İle İlgili Bilgiler.....	126
4. 3. 8. Ekim-Dikim ve Hasat İçin Beklenen Zamanlar.....	131
4. 3. 9. Yılın En Önemli Döneminin Hangi Zaman Dilimi Olduğu İle İlgili Bilgiler.....	134
4. 3. 10. Yöredeki Ziyaret Yerleri İle İlgili Bilgiler.....	136
4. 3. 11. Yerel Coğrafi Bilginin Çocuklara Aktarılma Durumu.....	138
5. SONUÇ VE ÖNERİLER.....	141
5. 1. BULGULARIN YORUMU.....	141
5. 2. ÖNERİLER.....	148
6. KAYNAKLAR.....	151
7. EKLER.....	165
8. ÖZGEÇMİŞ.....	171

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 2. 1. Artova Meteoroloji İstasyonuna Ait Ortalama Sıcaklık Değerleri (1975-1990).....	45
Tablo 2. 2. Sulusaray Meteoroloji İstasyonuna Ait Ortalama Sıcaklık Değerleri (1984-2001).....	45
Tablo 2. 3. Artova (1975-1990) ve Sulusaray (1984-2001) Meteoroloji İstasyonlarının Kayıtlarına Göre Yağış Ortalamaları.....	47
Tablo 2. 4. Artova (1975-1990) ve Sulusaray (1984-2001) Meteoroloji İstasyonlarının Kayıtlarına Göre Kar Yağışlı Gün Sayısı.....	49
Tablo 2. 5. Yöredeki Gölet ve Barajlar.....	52
Tablo 2. 6. Araştırma Alanında 1967-2009 Yılları Arasındaki Nüfus Değişimi.....	57
Tablo 2. 7. Artova, Yeşilyurt ve Sulusaray İlçelerinde Arazi Dağılımı.....	59
Tablo 2. 8. 2008 TUIK Verilerine Göre Yöredeki Hayvan Sayıları.....	60
Tablo 3. 1. Araştırma Örnekleme.....	74
Tablo 4. 1. Araştırmaya Katılanların Cinsiyetlerine Göre Dağılımları.....	77
Tablo 4. 2. Araştırmaya Katılanların Yaşlarına Göre Dağılımları.....	78
Tablo 4. 3. Araştırmaya Katılanların Öğrenim Durumları.....	80
Tablo 4. 4. Araştırmaya Katılanların Ne Kadar Süredir Buldukları Yerleşim Biriminde Yaşadıkları.....	81
Tablo 4. 5. Araştırmaya Katılanların Taş Çeşitleri İle İlgili Bilgileri.....	82
Tablo 4. 6. Araştırmaya Katılanların Toprak Çeşitleri İle İlgili Bilgileri.....	87
Tablo 4. 7. Su Kaynaklarına Kaç Metre Derinlikte Ulaşılabileceği İle İlgili Bilgiler.....	91
Tablo 4. 8. Araştırmaya Katılanların Yörenin İklimi İle İlgili Bilgileri.....	92

Tablo 4. 9. Araştırmaya Katılanların Yön Bulma İle İlgili Bilgileri.....	95
Tablo 4. 10. Yörede Esen Rüzgarlarla İlgili Bilgiler.....	98
Tablo 4. 11. Yönlere Göre Yörede Esen Rüzgarlar.....	100
Tablo 4. 12. Yörede Doğal Olarak Yetişen Bitkilerle İlgili Bilgiler.....	103
Tablo 4. 13. Yörede Doğal Olarak Yaşayan Hayvanlarla İlgili Bilgiler.....	104
Tablo 4. 14. Araştırmaya Katılanların Belirtmiş Oldukları Doğal Afet Çeşitleri.....	105
Tablo 4. 15. Araştırmaya Katılanların Yerleşim Birimlerinin İsimlerine İlişkin Bilgileri.....	111
Tablo 4. 16. Araştırmaya Katılanların Yerleşim Yeri Yakınındaki Mevkilerin İsimleri İle İlgili Bilgileri.....	113
Tablo 4. 17. Araştırmaya Katılanların Yaşamış Oldukları Yerleşim Birimlerini Diğer Yerleşmelerden Ayıran Farkların Ne Olduğuna İlişkin Görüşleri.....	115
Tablo 4. 18. Araştırmaya Katılanların Yörede Yetiştirilen Ürünlerle İlgili Bilgileri...	116
Tablo 4. 19. Araştırmaya Katılanların Yöredeki Nüfus Artışı İle İlgili Bilgileri.....	118
Tablo 4. 20. Araştırmaya Katılanların Bir Ailenin Kaç Çocuğu Olması Gerektiği İle İlgili Düşünceleri.....	120
Tablo 4. 21. Artova Yöresinde Halk Takvimi.....	123
Tablo 4. 22. Araştırmaya Katılanların Hava Durumunu Neye Göre Tahmin Ettikleri İle İlgili Bilgiler.....	127
Tablo 4. 23. Ekim-Dikim ve Hasatla İlgili Beklenen Zaman ve Olaylar.....	132
Tablo 4. 24. Araştırmaya Katılanların Yılın En Önemli Döneminin Hangi Zaman Dilimi Olduğu İle İlgili Cevaplar.....	134
Tablo 4. 25. İnanç ve Efsane Kaynaklı Ziyaret Yerleri İle İlgili Bilgiler.....	137

Tablo 4. 26. Tarihi Yerler ve Doğal Güzellik Kaynaklı Ziyaret Yerleri İle

İlgili Bilgiler.....138

Tablo 4. 27. Araştırmaya Katılanların Yerel Coğrafya Bilgilerinin

Kendilerinden Sonrakilere Aktarılması İle İlgili Düşünceleri.....139

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 2. 1. Artova Meteoroloji İstasyonunun Ölçüm Ortalamalarına Göre	
Sıcaklık Değerlerinin Aylık Ortalamaları.....	46
Şekil 2. 2. Sulusaray Meteoroloji İstasyonunun Ölçüm Ortalamalarına Göre	
Sıcaklık Değerlerinin Aylık Ortalamaları.....	46
Şekil 2. 3. Artova Meteoroloji İstasyonunun Ölçüm Ortalamalarına Göre	
Toplam Yağış Miktarın (mm) Aylık Ortalamaları.....	48
Şekil 2. 4. Sulusaray Meteoroloji İstasyonunun Ölçüm Ortalamalarına Göre	
Toplam Yağış Miktarının (mm) Aylık Ortalamaları.....	48
Şekil 2. 5. Artova Meteoroloji İstasyonunun Ölçüm Ortalamalarına Göre	
Toplam Yağışın Mevsimlere Dağılışı.....	48
Şekil 2. 6. Sulusaray Meteoroloji İstasyonunun Ölçüm Ortalamalarına Göre	
Toplam Yağışın Mevsimlere Dağılışı.....	48
Şekil 2. 7. Artova Meteoroloji İstasyonunun Ölçüm Ortalamalarına Göre Kar	
Yağışlı Gün Sayısının Aylara Göre Dağılımı.....	49
Şekil 2. 8. Sulusaray Meteoroloji İstasyonunun Ölçüm Ortalamalarına Göre	
Kar Yağışlı Gün Sayısının Aylara Göre Dağılımı.....	49
Şekil 2. 9. Artova Meteoroloji İstasyonunun Ölçüm Ortalamalarına Göre	
Yıllık Ortalama Rüzgar Esme Sayıları ve Rüzgar Gülü.....	50
Şekil 2. 10. Sulusaray Meteoroloji İstasyonunun Ölçüm Ortalamalarına	
Göre Yıllık Ortalama Rüzgar Esme Sayıları ve Rüzgar Gülü.....	50

HARİTALAR, RESİMLER VE EKLER LİSTESİ

Harita 2. 1. Araştırma Alanı.....	40
Harita 3. 1. Araştırma Evreni ve Örnekleme.....	73
Resim 2. 1. Çamlıbel Geçidi'nden Ovanın Güney Kısmının Görüntüsü.....	42
Resim 2. 2. Sulusaray İlçe Merkezinden Geçen Çekerek Irmağı.....	51
Resim 2. 3. Sapoğlu Suyu Üzerinde Kurulan Dutluca Göleti.....	51
Resim 2. 4. Yeşilyurt İlçesinin Gelişmesinde Önemli Bir Yeri Olan Tren İstasyonu.....	56
Resim 3. 1. Araştırma Sırasında Yapılan Bir Görüşme (GYK 12).....	71
Ek 7. 1. Araştırma Soruları.....	165
Ek 7. 2. Araştırmaya Katılan Kişiler.....	166

1. GİRİŞ

Ezberci, hayattan kopuk ve öğretmen merkezli anlayışın değişmesiyle birlikte Sosyal Bilgiler dersinin öğretilmesi ve değerlendirilmesinde de gerçek yaşamın öncelikli olması gerekir. Yapılandırıcı yaklaşımda kişiden bağımsız bilginin olamayacağı, kişinin bilgilerini ancak kendisinin oluşturulabileceği savunulmaktadır. Yapılandırıcı yaklaşıma göre; öğrenen kişi deneyimlerini anlamlandırmaya çalışırken bilgi oluşur.

Gerçek öğrenme, etkinlikler gerçek durumlara benzer olursa gerçekleşir. Bunun için de içeriğin öğrencinin içinde yaşadığı doğal ve toplumsal koşullar ile kültürel değerlere göre düzenlenmesi gerekir.

Öğrencilerin önceki bilişsel durumlarının ortaya çıkartılması, otantik öğrenme çevrelerindeki bilgilerin ne olduğunun öğrenilmesi, yani sınıfa hangi bilgi ve bilişsel yapıyla geldiklerini bilmek ve anlamak etkin bir öğrenme için gereklidir. Öğrenme pasif bir bilgi alınışı değil aktif bir süreçtir. Gerçek anlamda öğrenmenin gerçekleşmesi için insan yaşamının zenginleşmesi gerekmektedir.

Bireyler aile içinde şekillenirler. Aile gerçek yaşamın içindedir hatta daha da öte gerçek yaşamdır. Öğrencilerin ailelerinden duydukları onları hayata hazırlamanın ilk basamağıdır ve aile içinde öğrendikleri bilgiler çocukların hayata bakışını, hayata hazırlanışını, yapacağı çalışmaları hep etkileyecektir. Çocuklar diğer bilgileri olduğu gibi coğrafya ile ilgili ilk bilgileri de ailelerinden almaktadırlar. Yaşadıkları yerin coğrafi özelliklerini bilmek ilerde onların hayatlarını kolaylaştıracaktır. Öğrendikleri bu bilgiler ve öğrencilerin bilgiyi yapılandırmaları hem öğrencilerin derse gelirken hazır olmalarını sağlayacak hem de öğretmenin işini kolaylaştıracaktır. Öğretmenlere örtük programla ilgili bilgi de verecektir.

Bu çalışmada halkın geleneksel coğrafya bilgisinin ne olduğu ortaya konmaya çalışılmıştır. Bu çalışma Sosyal Bilgiler dersi öğretimi yapan öğretmenlere, öğrencilerin yaşadıkları çevre içinde edinebilecekleri yerel coğrafi bilgilerin neler olabileceği hakkında bir fikir verecek ve merak uyandıracaktır.

1. 1. PROBLEM CÜMLESİ

Bu çalışmada Tokat-Artova yöresinde halkın yüzyıllardır duydukları, gördükleri, tecrübe ettikleri, yaşadıkları, oluşturdukları fiziki ve beşeri coğrafya bilgilerinin ne olduğu incelenecektir. Bu çalışmanın ana problemi “ Halkın yerel coğrafya bilgisi nedir?” sorusunu yanıtlamaktır.

1. 2. ALT PROBLEMLER

1. Araştırmaya katılanların doğal (fiziki) coğrafya ile ilgili (iklim, bitki örtüsü, yer şekilleri vs.) yerel coğrafi bilgileri nelerdir?

2. Araştırmaya katılanların yön bulma ile ilgili yerel coğrafi bilgileri nelerdir?

3. Araştırmaya katılanların beşeri coğrafya ile ilgili (nüfus, yerleşme, ekonomi vb.) yerel coğrafi bilgileri nelerdir.

4. Araştırmaya katılanların doğal afetler ve çevre sorunları ile ilgili yerel coğrafi bilgileri nelerdir?

5. Araştırmaya katılanların zaman ve halk takvimi ile ilgili yerel coğrafi bilgileri nelerdir?

6. Araştırmaya katılanlar yerel coğrafi bilgilerini kendilerinden sonraki nesle aktarmakta mıdır?

1. 3. ARAŞTIRMANIN AMACI

Bu araştırmanın amacı Tokat iline bağlı Artova, Yeşilyurt, Sulusaray ilçeleri ile Merkez Çamlıbel Bucağına bağlı yerleşim birimlerinde halkın yerel(geleneksel) coğrafi bilgisinin ne olduğunu ortaya çıkartmaktır.

1. 4. ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ

Milli Eğitim Bakanlığı'nın hazırlamış olduğu programlarda, yıllık planlarda, dzenlenen hizmet içi eğitim seminerlerinde eğitimin evre Şartlarına göre yapılması gerektiği vurgulanmaktadır. Göreve yeni başlayan öğretmenlere evre incelemesi yaptırılmakta ve "evreye Uyum Semineri" adı altında hizmet içi eğitim etkinlikleri dzenlenmektedir. Bütün bu çalışmalar öğretmenlerin, çevrenin doğal ve tarihi yapısı ile sosyo-kültürel özelliklerini tanınmasını sağlamaya yöneliktir.

Ezberci, hayattan kopuk ve ğretmen merkezli anlayışın değişmesiyle birlikte Sosyal Bilgiler dersinin öğretilmesi ve değerlendirilmesinde de gerçek yaşamın öncelikli olması gerekir. Yapılandırıcı yaklaşımda kişiden bağımsız bilginin olamayacağı, kişinin bilgilerini ancak kendisinin oluŐturabileceėi savunulmaktadır. Yapılandırmacı yaklaşıma göre; öğrenen kişi deneyimlerini anlamlandırmaya çalışırken bilgi oluşur. ğrendiğini olduğu gibi kabul eden pasif öğrenciler değil deneyimlerini sürekli olarak anlamlandırmaya çalışan aktif öğrenciler vardır (Bağcı Kılıç, 2006: 37).

Günümüz toplumlarında çocuğun örgün eğitimini her ne kadar devlet üzerine almıŐsa da ailenin eğitim üzerindeki etkisi oldukça fazladır (Adak, 2005: 75). ocuk bir aile ve ailenin de içinde bulunduğu çevrede büyümektedir. Toplulukların yüzyıllar boyunca oluşturdukları bilgi birikimleri ve deneyimleri vardır. Her topluluğun kendine ait yaŐayıŐ ve davranış tarzı olan kültür (Kafesoğlu, Ağustos 1996: 16) nesilden nesile

aktarılarak sonraki kuşaklara ulaştırılır. Halk kültürü, kültür varlığının önemli bir bölümünü oluşturmaktadır. Yüzyılların deneyimlerinden süzülerek biçimlenmiş, kuşaktan kuşağa aktarılarak günümüze kadar gelmiş bir değerler bütünü olan halk kültürü, sözlü gelenekle yaşatılan ürünlerle beslenir. Bir bölgedeki kültür ürünlerinin tümü olan folklorun temel özelliklerinden biri de yerelliktir (Yıldırım, 1998: 18). Köy yaşamı bölgesel ölçekte değişik deneyimleri yansıtır. İnsanlar toprakla yan yana ve ona bağımlı yaşarlar (Tümertekin ve Özgünç, 2004: 433).

Yerel coğrafi bilgi, insanların yaşadıkları yerlerin doğal ve beşeri özelliklerine göre yüzlerce yıllık yaşam deneyimleri sonucunda oluşturdukları ve kendilerinden sonrakilere aktardıkları coğrafya ile ilgili bilgilerdir.

Bu çalışmayı önemli kılan unsur etkili ve etkin bir Sosyal Bilgiler dersinde Coğrafya öğretimi için yerelliğe (gelenekselliğe) literatürde vurgu yapan, yerel bilginin neleri içerdiğini ortaya çıkartan örnek çalışmaların yeterli sayıda olmamasıdır. Sosyal Bilgiler öğretiminde somuttan soyuta, basitten karmaşığa, kolaydan zora, yakın çevre ve zamandan uzağa ilkeleri temel ilkeler olarak (Sönmez, 1999; Öztürk, ed, 2006) ele alınmakla birlikte yakın çevredeki yerel bilginin ne olduğu ile ilgili yeterli çalışmanın olmadığı görülmüştür. Bu çalışma belirtilen eksikliğin giderilmesinde literatüre bir katkı sağlayacaktır. Ayrıca MEB'in programda tanıdığı esneklikle (serbestlik) yerel coğrafya konularının işlenmesi, Sosyal Bilgiler dersinin amaçlarına ulaşmasında önemli bir yere sahiptir. Coğrafi bilgilerin, öğrenciye ilk olarak birebir yaşadığı çevre yoluyla öğretilmesi soyut bilgileri somut hale getirecek ve öğrenmeyi kolaylaştıracaktır.

Geleneksel coğrafya bilgisinin ne olduğunun ortaya çıkartılması, Sosyal Bilgiler dersinin amacına ulaşmasına, bu dersin öğretmenlerini bilgilendirmeye ve yol göstermeye de katkılar sağlayacaktır.

1. 5. SAYILTILAR

Çalışma beş ana sayıltıdan yola çıkarak hazırlanmıştır:

1. Yerel coğrafi bilgi insanların yüzyıllar boyunca devam eden deneyimlerinin sonucunda oluşmuştur.

2. Yerel coğrafi bilginin Sosyal Bilgiler dersinde kullanılabilmesi için öğretmenlerin bu bilgilerle ilgili ön araştırmalarının olması gerekmektedir.

3. Yerel coğrafi bilginin Sosyal Bilgiler dersine giren öğretmenler tarafından bilinmesi bu dersin amaçlarını yerine getirmede yararlı olacaktır.

4. Yerel coğrafi bilginin Sosyal Bilgiler dersinde verimli bir şekilde kullanılması, otantik öğrenmenin öğretimdeki yerinin iyi kavranmasına bağlıdır.

5. Araştırmaya katılanlar sorulan sorulara doğru ve içten cevap vermişlerdir.

1. 6. SINIRLILIKLAR

1. Araştırma, Tokat ilinin Artova, Sulusaray ve Yeşilyurt ilçeleri ile Tokat Merkez ilçeye bağlı Çamlıbel Bucağındaki yerleşim yerleri ile sınırlıdır.

2. Araştırma, sadece geleneksel coğrafya bilgileri ile sınırlıdır. Diğer geleneksel bilgiler araştırmanın dışında tutulmuştur.

3. Araştırmadaki bulgular, görüşmeyi kabul edenlerin sorularımıza verdikleri cevaplarla sınırlıdır.

1. 7. TANIMLAR

Coğrafya: Coğrafi yeryüzündeki doğal, beşeri ve ekonomik olayları, insanla ilgi kurarak inceleyen bilimdir (Doğanay, Eylül 2000: 37)

Gelenek: Eskiden kalmış ve daima itibar edilmiş inanışların, anlayışların, düşünce ve adetlerin tamamıdır (Taneri, 1997: 188).

Fiziki Coğrafya: Yeryüzünde insan ve diğer canlılar üzerinde etki yapan doğal olayların doğuş, oluş ve sonuçları ile yeryüzündeki veya yeryüzünün bir parçasındaki dağılımlarını araştıran, inceleyen coğrafya dalıdır (İzbrak, 1992: 104-105).

Beşeri Coğrafya: İnsanların yerleşmiş buldukları yerle ilgisini, bu yerin insan eliyle değiştirilişini ve bununla ilgili türlü olayları inceleyen coğrafya dalıdır (İzbrak, 1992: 38).

Veli: Öğrencinin annesi, babası veya yasal olarak sorumluluğunu üstlenen kişidir (Milli Eğitim Bakanlığı İlköğretim Kurumları Yönetmeliği).

Yöre: Yüzey şekilleri ile beşeri ve ekonomik etkinliklerin oluşturduğu, bölümden küçük coğrafi birimdir (Atalay, 2003: 9).

Sosyal Bilgiler Dersi: Tarih, coğrafya, ekonomi, sosyoloji, antropoloji, psikoloji, felsefe, siyaset bilimi ve hukuk gibi sosyal bilimlerle vatandaşlık bilgisi konularını yansıtan öğrenme alanlarının bir tema altında birleştirilmesini içeren, insanın fiziki ve sosyal çevresi ile etkileşiminin geçmiş, bugün ve gelecek bağlamında incelendiği, toplu öğretim anlayışından hareketle oluşturulmuş bir ilköğretim dersi (MEB, 2005: 45).

1. 8. KISALTMALAR

Akt.: Aktaran

DMİ: Devlet Meteoroloji İşleri Genel Müdürlüğü

Ed.:Editör

GYK: Görüşme Yapılan Kişi

m: metre

Müd.: Müdürlüğü

MÖ: Milattan Önce

TDK: Türk Dil Kurumu

TÜİK: Türkiye İstatistik Kurumu

2. LİTERATÜR TARAMASI

2. 1. KURAMSAL ÇERÇEVE

2. 1. 1. Sosyal Bilgiler Öğretimi ve Otantik Öğrenme:

Sosyal bilgiler dersinde çocuk, içinde yaşadığı toplumsal çevreyi geçmiş, bugünü ve yarını ile yakından tanıma fırsatı bulur. Çocuğun toplumsal kişiliğinin oluşmasında ve gelişmesinde bu dersin önemli bir işlevi vardır. İnsan ve yaşamını konu alan Sosyal Bilgiler dersi çok önemlidir. Çünkü bu alan bireyin kendisini ve çevresini daha iyi tanımasına katkıda bulunur.

Öğrencilere toplumsal nitelikleri kazandırmayı hedefleyen Sosyal Bilgiler dersinin, ülkemizde yaygın olarak sınıfın sınırları içinde olgusal bilgilerin aktarılması biçiminde gerçekleştirildiği, öğrencilerin ise pasif durumda olduğu bilinmektedir. Oysa etkili bir Sosyal Bilgiler dersinde öğrencilerin fiziksel ve zihinsel olarak öğrenme sürecine katılması gerekmektedir (Karakuş, 2006: 1).

Okulun en önemli görevi ve amacı öğrencileri hayata hazırlamaktır. Bu bakımdan okulun öğrencilere uygun eğitim ve öğretim ortamı hazırlaması gerekir. Okul hayatın bir parçası olmalıdır. Ders konuları, sorunlar, araçlar, örnekler, yakın çevreden ve hayattan alınmalı bunların hayati bir değeri olmalıdır. Sonuçlar hayata bağlanmalıdır. Çocuğun içinde bulunduğu zamanda ve ileride kendisine yararlı olacak konuların öğretilmesi gereklidir. Gereksiz, kuru ve ezbere bilgilerin modası geçmiştir. Bilgi ve beceriler hayatta olan ilgileri ölçüsünde yararlıdır.

1926 İlkokul programında ilkokulun amacı şu şekilde belirlenmiştir: “İlk mektebin başlıca maksadı, genç nesli muhitine faal bir halde intibak ettirmek suretiyle eyi vatandaşlar yetiştirmektir.” (Nalçacı, 2001: 23). Bu hedef cümlesinde geçen “muhitine faal bir halde intibak ettirmek” bir anlamda otantik öğrenme olarak tasvir

edilebilir. 1926 İlkokul programından yaklaşık 80 yıl sonra eğitim sistemimizin temelini alan yapılandırmacı yaklaşımla birlikte günümüz öğrenme sisteminde de öğrenciler önceden tanımlanmış amaçlar doğrultusunda bilgi yüklenen pasif bireyler değil, bilgiyi doğrudan kendisi yapılandıran ve gerçek yaşamla bağdaştıran, aktif bireyler olarak görülmektedir. Öğrenme durumlarının öğrenene anlamlı gelebilmesi için bu durumların gerçek yaşamla bağdaştırılması gerekmektedir. Bu fikir ise otantik (autentic: gerçekçi) öğrenme kavramına vurgu yapmaktadır.

Otantik sözcüğü Türk Dil Kurumu (TDK)'nın sözlüğünde “Gerçek olan, gerçeğe veya aslına dayanan, orijinal” olarak tanımlamaktadır (<http://tdkterim.gov.tr/bts/?kategori=verilst&kelime=otantik&ayn=tam,22/10/2009>).

Otantik öğrenme ise gerçek öğrenme olarak tanımlanabilir. Öğrenmede gerçek hayatla ilgili etkinliklerin yapılmasına fırsat verir. Özellikle Sosyal Bilgiler dersinin öğretilmesi ve değerlendirilmesinde gerçek yaşamın öncelikli olması gerekir bu da otantik öğrenme ile mümkündür.

Sosyal Bilgiler dersinin ön hazırlığı olarak nitelendirebileceğimiz İlköğretimin 1., 2. ve 3. sınıflarındaki Hayat Bilgisi dersi de gerçeğin öğretimidir. Gerçeğe uymayan ve gerçek olmayan bilgiler bu dersin konusu olamaz. Hayat Bilgisi, bir yaşama, bir deneme, bir gözlem ve iş dersidir (Güngördü, Ekim 2002: 2).

Otantik öğrenme, öğrencilerin keşfetmelerini, tartışmalarını, kavramları anlamlı bir şekilde yapılandırmalarını, uygun projeler ve bu projelerin gerçek hayat problemleri ile olan ilişkilerini anlamlandırmalarını destekleyen pedagojik bir yaklaşımdır. Öğrencilerin gerçek yaşam problemlerini çözerken daha aktif oldukları, daha iyi motive oldukları, dinlemekten çok yapmayı tercih ettikleri bir geçektir.

Otantik öğrenme deneyimlerini öğrencilerin keyif aldıkları deneyimler olarak nitelendirmek mümkündür. Otantik öğrenmede öğretmen, öğrenme durumunu öğrencinin yaşamı için anlamlı hale getirmeye ve gerçek yaşam olayları ile ilişkilendirmeye çalışarak öğrencinin bilgiyi daha iyi yapılandırmasına yardımcı olur. Böylece öğrenme süreci daha anlamlı, daha etkili ve daha yapıcı olur. (Fırat, 2008: 2).

Reevers, Herrington ve Oliver'in "Otantik Aktiviteler ve Online Öğrenme" adlı çalışmasında otantik öğrenme ile ilgili on temel karakteristik özellik belirlenmiştir. Buna göre başarılı bir otantik öğrenme deneyiminin özellikleri şu şekilde sıralanmıştır;

- 1-Gerçek yaşamla bağlantılıdır,
- 2-Öğrenme görevlerini öğrenciler belirler,
- 3-Karmaşık görevleri kapsar,
- 4- Öğrencilere görevleri farklı açılardan değerlendirme fırsatı verilir,
- 5-İşbirliği fırsatı verilir,
- 6-Öğrencilerin inanç ve değerlerine yer verilir,
- 7-Sorunsuz bir şekilde değerlendirmeye alınabilir,
- 8-Farklı konu alanlarına aktarılıp uygulanabilir,
- 9-Bütüncül bir üretimle sonuçlanır,
- 10-Rekabetçi çözümlere izin verir (Aktaran (Akt.) Fırat, 2008: 3).

Otantik problemler, gerçek hayatta karşılaşılan problemleri içerir (Kolukısa, Tokcan ve Akbaba, 2007: 13). Gerçek yaşam problemlerinin üstesinden gelebilmek için bireysel ve toplumsal bağlamda öğrencileri sosyal yaşama hazırlamaya en elverişli ders Sosyal Bilgiler dersidir. Sosyal Bilgiler dersi yaşamla iç içe olan bir derstir. Öğrenciler bu dersle ilgili pek çok ön öğrenmeye sahiptirler (Yanpar, 2006: 89).

Sosyal yaşamda her türlü çeşitliliği görmek mümkündür. Sosyal yaşantının doğrudan göstergeleri Sosyal Bilgiler dersinde mevcuttur. Otantik öğrenme etkinlikleri, gerçek yaşantılarla ilişkili olarak daha anlamlı ve kalıcı olarak öğrenilir. Çocuğu sosyal yaşama etkin, yaşadığı mekânla barışık, üretken, öğrenme düzeyi yüksek ve sorumlu bir birey ve iyi bir yurttaş olarak hazırlamanın en önemli yollarından biri konunun günlük yaşamdaki etkinliklerle (görülen ve yaşanan olay, olgu vb) bağlantısını kurarak, öğretimi gerçekleştirmektir (Duman ve İkiel, 2002: 256).

Bunun yanında otantik öğrenme, öğrenciyi problem çözmeye yöneltmesi, öğrenciye grup çalışmalarında ilgi, bilgi ve tavırları ile kendini ifade etme fırsatı tanınması ve öğrencilerin ortaya koyduğu ürünleri geniş bir kitleye sunmayı amaç edinmesi yönüyle öğrenci merkezlidir (Başol, 2004: 6).

Milli Eğitim Bakanlığı 2005 yılında eğitim sisteminde köklü bir değişiklik yaparak, öğrenciyi merkeze alan ve öğrenme etkinliklerine aktif olarak katılmasını öngören yapılandırıcı yaklaşımın temel olarak alındığı bir sistemi benimsemiştir. Sosyal Bilgiler dersinin teori ve uygulama boyutunda da köklü değişiklikler yapılmış; ABD'deki Sosyal Bilgiler Ulusal Konseyi'nin (NCSS) 1994 yılında disiplinler arası bütünleşmenin gerçekleştirilmesini önerdiği on tema (1-Kültür 2-Zaman, devamlılık ve değişim 3-İnsanlar, yerler ve çevreler 4-Bireysel gelişme ve kimlik 5-Bireyler, gruplar ve kurumlar 6-Güç, otorite ve yönetim 7-Üretim, dağıtım ve tüketim 8- Bilim, teknoloji ve toplum 9-Küresel bağlantılar 10-Vatandaşlık idealleri ve uygulamalar) öğrenme alanları etrafında yapılandırılmıştır (Öztürk, 2006: 34).

Ezberci, hayattan kopuk ve öğretmen merkezli anlayışın değişmesiyle birlikte Sosyal Bilgiler dersinin öğretilmesi ve değerlendirilmesinde de gerçek yaşamın öncelikli olması gerekir. Yapılandırmacı yaklaşımda kişiden bağımsız bilginin

olamayacağı, kişinin bilgilerini ancak kendinin oluşturulabileceği savunulmaktadır. Yapılandırmacı yaklaşıma göre; öğrenen kişi deneyimlerini anlamlandırmaya çalışırken bilgi oluşur, bu deneyimler otantik deneyimlerdir (www.bote.gazi.edu.tr/ofd394/dokumanlar/durumlu_ogrenme.PPT, 11/012/2007).

Otantik öğrenme gerçek ve gerçeğe benzer durumlar üzerine temellendiren bir öğrenmedir. Tokat'ta yaşayan bir öğrenci çayı yeşilken hiç görmemişken, Rize'deki bir öğrenci için buğday tarlasında koşmak, trenin arkasından el sallamak hoş bir hayaldir. Konya Ovası'nda birbirine paralel ya da dik uzanacak denizle dağ birlikte bulunmamaktadır. Ankara, Osmanlı ve Selçuklu'nun kültürel izleri ve mimari eserleri bakımından İstanbul kadar, Sivas kadar zengin değildir. Antalya'da kar on beş-yirmi yılda bir yağarken ülkemizin diğer tarafında göller bile buz tutmaktadır.

Orda bir köy var uzakta mantığıyla yaklaşmak öğrenci açısından konuyu daha da soyut hale getirmektir. Oysa gerçek öğrenme ancak ve ancak etkinlikler gerçek durumlara benzer olursa gerçekleşir. Bunun için de içeriğin öğrencinin içinde yaşadığı doğal ve toplumsal koşullara, öğrencinin içinde yaşadığı kültürel değerlere göre düzenlenmesi gerekir.

Sönmez (1999: 10)'in vermiş olduğu "Trafığın doğurduğu sorunları İstanbul, Ankara, İzmir gibi kent merkezlerinde anlatmak daha kolay; fakat Doğu Anadolu'da Van'da Özalp ilçesinin Beyarslan köyünde anlatmak çok daha zordur. Onun yaşamında trafik hemen hemen yok gibidir; çünkü köyünde motorlu taşıt birkaç tanedir ve kente ancak hasta ya da bir işi olunca gitmektedir. Bu nedenlerden dolayı hedef ve davranışlar öğrenciye kazandırılırken onun yaşamında yer alan olaylardan başlanılmalı" örneği belki de ilkokulu Özalp'ın Yeşilaliç köyünde okuduğum için bu kadar ilgimi çekti

ancak gerçekten de öyleydi. Bize yansıyan bir gerçek vardı: Bizim için araba “Ahmet abinin kırmızı minibüsü”ydü. Çünkü hayatımızda başka araba yoktu.

Belki elektriği 7 yaşında tanımış, televizyon ile akranlarımızdan çok sonra tanışmıştık. Ancak öğretmenimiz demokrasiyi anlatırken sınıf başkanlığı seçimi yaptırıyor, muhtarı sınıfa getiriyordu. Köylüyle birlikte okulun ihata duvarını örerken bize imeceyi vurguluyor, ormanların yararlarını ele alırken ağacın nadir bulunduğu yerde okulun bahçesini ağaçlandırmamızı sağlıyor, tarım ve hayvancılıkla ilgili bilgiler verirken bize uygulama yaptırıyor. Şimdi anlıyorum ki bugün yapılandırıcı yaklaşımın bir alt sistemi olan otantik öğrenme (authentic learning) yahut gerçek öğrenme dediğimiz sistemi o gün yapıyormuş öğretmenimiz. Yaptığımız etkinlikleri bugün hala hatırlayabiliyorsam; otantik öğrenme, Sosyal Bilgiler öğretiminin önemli olgularından biri olmalı.

Öğrenciyi topluma kazandırmada otantik görevlerin yeri oldukça fazladır. Zaten Sosyal Bilgiler dersinin amacı bir anlamda öğrenciyi hayata hazırlamak, vatandaşı olduğu ülkenin kurallarını tanıtmak, etkin bir vatandaş olmasını sağlamak, ülkenin doğal, beşeri, ekonomik yönlerini öğrenciye buldurmaktır. Öğrenme pasif bir bilgi alınışı değil aktif bir süreçtir. Gerçek anlamda öğrenmenin gerçekleşmesi için insan yaşamının zenginleşmesi gerekmektedir. Bireyler objelere direkt temas yoluyla, yaparak ve projelendirerek daha iyi öğrenirler (Akboy, 2000: 146) (Akt. Polat, 2006: 1).

2. 1. 2. Yapılandırıcı Yaklaşım ve Otantik Öğrenme

Günümüzde davranışçı öğrenme kuramlarının yerini yapılandırıcı anlayışa bırakması ders programlarına da yansımış özellikle ilköğretim ve ortaöğretim

düzeylerindeki okulların ders programlarında önemli değişiklikler olmuştur (Akşit, 2007: 70).

Sosyal Bilgiler öğretiminde de, öğrenci merkezli dolayısıyla etkinlik merkezli, bir başka deyişle öğrencinin her safhada derse aktif katılımının gerçekleştiği, öğrencilerin kendi yaşantılarını ve bireysel farklılıklarını dikkate alarak çevreyle etkileşimine olanak sağlayan yapılandırmacı yaklaşım hayata geçirilmiştir (MEB, 2005: 4).

Bilgi, insanın kendisini ve çevresini tanıma ve anlama çabasında insana yardım eder. İnsanın toplum içinde etkili ve doğru kararlar alabilmesi bilgiyi kullanmasına bağlıdır. Bu bağlamda günümüzde bilgili insan kavramı da değişmiştir. Geçmişte her şeyi bilen, var olan bilgileri zihninde depolayan kişi bilgili insan olarak tanımlanırken, günümüzde bu kavram yerini gereksinimi olan bilgiyi belirleyen, bilgiye ulaşma yollarını bilen, ulaştığı bilgiyi eski bilgileri ile bütünleştirebilen ve gerektiğinde bu bilgileri kullanabilen kişi olarak tanımlanmaktadır. Bu noktada insanın bilgileri depolamaktan çok, bilgileri kullanma stratejilerini bilmesi gerekmektedir. Günümüzün öğrenci modeli gereksinimi olan bilgiye ulaşmasını bilen, ulaştığı bilgiyi anlamlandırabilen, bilgiyi sorunların çözümünde kullanabilen öğrencidir. Bu bilgiler ışığında, öğrencinin öğrenme ortamında elde edeceği bilgilerin, onun yaşamıyla ilgili olması gerekmektedir. Yine bu bilgilerin öğrencinin yaşamında kullanabileceği nitelikte olması yaşamını kolaylaştırmaya yardımcı olması gerekmektedir.

Yapıcı öğretim, öğrencilerin bilgi, beceri, tutum ve değerleri kazanırken öğrenmenin öğrencilerin kişisel deneyimleri yoluyla zihinlerinde yapılandırmaları sonucu gerçekleştiği, öğretmenin rehber konumunda olduğu, içeriğin kesin sınırlarla belirlenmediği, değerlendirmenin ise hem süreç hem de sonuç değerlendirmesi

biçiminde yapıldığı ve öğrenci ürünlerinin değerlendirildiği öğretim yaklaşımıdır (Karakuş, 2006: 18). Yapılandırmacı öğrenme, öğrencilerin aktif şekilde bilgiyi oluşturması yorumlaması ve ön bilgilerine göre yeniden organize etmesi inancı üzerine temellenmiştir (Yanpar, 2006: 89). Öğretmen, yapılandırmacı yaklaşımda öğrenme ortamının dizayn edicisi, yol göstericisidir. Ancak kesin olan kural şudur ki bu öğrenmenin öznesi öğrencidir (Başol, 2004: 6).

Öğretimin değil öğrenmenin nasıl gerçekleştiği ile ilgilenen yapılandırmacılıkta, öğrenme ortamları bireylerin çevresi ile daha fazla etkileşimde bulunmalarına, zengin öğrenme yaşantıları geçirmelerine olanak sağlayacak biçimde düzenlenmelidir. Yapılandırmacılığın bu yaklaşımı, soyut bilgilerin çok fazla yer kapladığı, genellikle anlatım ve soru yanıt gibi geleneksel yöntemlerin kullanıldığı, ezbere dayalı öğrenmenin gerçekleştiği Sosyal Bilgiler dersinin daha etkili bir ders olmasını sağlayacak öngörülere sahiptir (Karaduman, 2005: 3).

Yapıcı yaklaşım bilgiyi deneyimlerimizin bilişsel yorumu olarak görmektedir. Bilgiyi yapılandırma, yaşantıların yorumu ve onlar hakkında düşünme sürecidir. Her birey dünyayı kendi yaşantılarıyla yorumladığı için herkesin kendine özgü bir anlam yapılandırması vardır (Ataizi ve Şimşek, 2000: 2).

Yapılandırmacı kuram, öğreneni merkeze alan bir kuramdır. Çünkü her birey yeni bilgiyi, önceki bilgi, beceri ve yaşantılarının süzgecinden geçirerek yeniden yorumlamakta ve bilgiyi kendi zihninde oluşturmaktadır. Bu anlayışa göre öğrenme, eski bilgilerimizin yeni deneyim ve yaşantıların ışığında yorumlanması ve yapılandırılmasıdır (MEB, 2005: 10).

Öğrenciler okula çok farklı deneyimlerle ve düşüncelerle gelirler. Her öğrenci okula kendi deneyimlerini, alışkanlıklarını ve beğenilerini beraberinde getirir. Bundan

dolayı bütün öğrencilerin aynı konuları aynı şekilde öğrenmeleri beklenemez. Başka bir deyişle, her öğrenci kendisine sunulan uyarıcıları kendi deneyimlerine bağlı olarak anlamlandırır ve bilgiyi kendine göre yapılandırır. Bu da her öğrencinin kendi öğrenmesinden sorumlu olmasını gerektirir.

Kişi yaşamda sürekli problemlerle karşılaşacak ve onları çözmeye çalışacaktır. Her problem aynı olmayacaktır. Bu yüzden bireye bilgiyi vermek yerine bilgiye ulaşma yollarını öğretmek daha mantıklıdır (Sönmez, 2005: 125). Eğitim bilmekten çok yapmakla ilgilidir. Tarihteki bilge kişilerden Aristoteles'in "yapabilmek için öğrenmemiz gereken şeyleri yaparak öğreniriz.", Einstein'ın "Bilginin tek kaynağı deneyimdir" sözleri bunu destekler niteliktedir (Fırat, 2008: 4).

Yapıcı öğrenme kuramı, bilgi ve gerçeğin insanın aklının dışında olmadığını ve insanın kendisi tarafından yapılandırıldığını savunur. Öğrenciler bildikleri ile yeni bilgileri bağdaştırarak öğrenir. Kişi kendi anlayışını aktif olarak yapılandığında en iyi öğrenir. Aynı zamanda yapıcı kuramcılar, "Bir şeyleri bilmekten neyi amaçlıyoruz? Bildiğimizi nasıl anlarız? Bu bilgiler düşüce süreçlerimizi nasıl etkiler?" sorularını sorarlar (Duman ve İkiel, 2002: 245).

Kişiler önceki yaşantılarından oluşan bir bilgi ile yeni karşılaştıkları olaylara yaklaşırlar. Bu da yeni olayları algılamalarını etkiler. Yeni olayları var olan bilgilerini kullanarak anlamaya çalışırlar. Bu şekilde bilgilerini geliştirerek kendi bilgilerini oluşturmaya devam ederler. İzlediğim ve hayatımdan bazı kesitler de bulduğum "Vizontele" isimli sinema filminde Deli Emin karakterinin, televizyonu "Radyonun resimlisidir." şeklinde açıklaması buna örnek olabilir. Bireyler olaylara kendi bilgileri ve deneyimleri ile yaklaşır, gözlemleri ve çıkarttıkları yorumları bunun üzerine kurarlar.

Yapılandırmacı yaklaşımda bilgi, bilişsel yapılandırmacılık, sosyal yapılandırmacılık ve radikal yapılandırmacılık ile oluşmaktadır.

2. 1. 2. 1. Bilişsel Yapılandırmacılık

Bilişsel yapılandırmacılar bilginin nasıl oluştuğunu açıklamada Piaget'in öğrenme teorisini kullanır. Piaget'e göre çocuk, dünyanın pasif alıcısı değildir. Bilgiyi kazanmada aktif bir role sahiptir (Yanpar, 2006: 91). Bilişsel yapılandırmacılıkta başlangıç noktası kişinin o ana kadar sahip olduğu bilgiler ve bu bilgilerin oluşturduğu bilişsel yapıdır. Bu bilişsel yapı kendi içinde uyumludur. Kişi yeni bilgiyi, bu bilişsel yapısını kullanarak anlamlandırır. Kişi yeni bilgiyi önceki bilgileri ile çelişmeden ilişkilendirebiliyorsa, bilişsel yapısının içine özümser. Yeni bilginin kabul edilmesiyle kişi yeni bir bilişsel duruma ulaşır.

Piaget'e göre öğrenme, eski bilgiyi ortadan kaldırıp yeni bilgiyi onun yerine koymak anlamına gelmez. Öğrenci kendi deneyimlerini yeniden oluşturarak ya da bilinçli bir şekilde yapılandırarak, önbilgiyi gözden geçirir ve yeni bilgiyle kaynaştırarak daha gelişkin bir bilgiye ulaşır. Jean Piaget "constructivist" (insanlar yeni bir bilgiyi daha önce sahip oldukları eski bilgiye dayanarak öğrenirler) terimini ve teorisini ortaya atan kişidir (Alkış, 2006: 13).

Eğer yeni bilgi kişinin önceki bilişsel yapısıyla çelişiyorsa, kişi yeni bilgiyi var olan bilişsel yapısının içine özümsemeyecektir. Bu durumda kişi bilişsel bir uyumsuzluk yaşayacak ve yeni bilgiyi bilişsel yapısına kabul ettirebilmek için bilişsel yapısında bir düzenlemeye gitmek zorunda kalacaktır. Bu düzenlemeyi gerçekleştirirken yeni bilgi de kişinin bilişsel yapısında özümsecektir. Böylece kişi yeni bir bilişsel duruma ulaşacaktır (Karasu ve Ünlü: 2006: 107).

Yapılandırmacı öğrenmede öğrenenler, sınıfa kendi yaşantıları ile gelmekte ve öğrenmeyi etkin kılarak bilgiyi zihinsel olarak yapılandırmaktadırlar. Bilişsel yapılandırmacılıkta başlangıç noktası, kişinin o ana kadar sahip olduğu bilgilerin oluşturduğu bilişsel yapıdır (Kılıç, 2001: 12-13) (Akt. Karaman, 2007: 13).

2. 1. 2. 2. Sosyal Yapılandırmacılık

Sosyal yapılandırmacılar teorilerini açıklamada Vygotsky'nin fikirlerini temele almaktadırlar (Yanpar, 2006: 92). Vygotsky, öğrenmede kültürün ve dilin önemli bir etkisi olduğunu savunmuştur ve bilginin sosyal etkileşimlerle oluştuğunu öne sürmüştür. Sosyal yapılandırmacılık, çocuğun dil ve deneyimleri yoluyla sosyal çevresiyle etkileşerek öğrendiğini, sosyal çevrenin ve bu sosyal çevredeki insanların çocukların öğrenmesini etkilediğini, eğer bunlar kaliteli ise oluşacak olan etkileşimin çocukların bilişsel gelişimini hızlandırabileceğini ve bilişsel gelişimin sonu olmadığını, sürekli geliştiğini savunur (Karasu ve Ünlü: 2006: 107). Vygotsky'nin sosyal yapılandırmacılık alanına kazandırdığı “yakınsal gelişim alanı” kavramı, bireyin gerçek gelişim seviyesi ile kendinden daha büyük ve yetenekli bir kişinin rehberliğinde ya da iş birliği yoluyla sağlanan otantik öğrenmeye dayalı gelişim seviyesi arasındaki mesafe olarak tanımlanmaktadır. Yakınsal gelişim alanı her öğrencinin ihtiyaç duyacağı bilgi ya da yetersiz kaldığı konular birbirinden farklı olduğu için öğrenciden öğrenciye değişiklik gösterir (Yanpar, 2006: 92). Yazıcı (2006: 39)'ya göre sosyal yapılandırmacılıkta bilgi, onu üretenin çevresine bağlıdır.

Son yıllarda ülkemiz öğretiminde tartışılan ve uygulanmaya çalışılan yapılandırmacılık felsefesi bilişsel ve sosyal yapılandırmacılığın bir sentezidir (Karasu ve Ünlü: 2006: 107).

2. 1. 2. 3. Radikal Yapılandırıcılık

Radikal yapılandırıcılık bilginin deneyimlere dayalı olarak geliştiğini, tüm bireylerin aynı ortam ve deneyimlere sahip olamayacağını ve gerçeği aynı düzeyde kavrayamayacağını öne süren yaklaşımdır (Duman ve İkiel, 2002: 250) (Akt. Karaman, 2007: 15).

Radikal yapılandırıcılıkta sınıfta bir öğrenci sayısız benzersiz yaşantılar geçirebilir. Öğrencinin kendi kültürüne ve sosyal geçmişine göre yaşantıları oluşur. Her öğrenci olayları kendi anlamasına göre yorumlar ve öğrenci kendi kişisel bilgisinin yaratıcısı olarak aktiftir (Yanpar, 2006: 93). Radikal yapılandırıcılıkta bilgi bireysel olarak yapılandırılır. Bireyin kendi zihninden, çevresinden ve anlam dünyasından bağımsız bir bilgi yoktur (Yazıcı, 2006: 39).

2. 1. 3. Sosyal Bilgilerde Coğrafya Öğretimi ve Otantik Öğrenme

Coğrafya teriminin kökeni olan geographein sözcüğü, geo=yer, yani Dünya; graphein=tasvir, yani tanıma, tanımlama anlamlarına gelir. Coğrafya teriminin, Eski Çağ'da ilk kez M.Ö. III. Yüzyıl başlarında geographica ya da geographein biçiminde eski Mısır'ın İskenderiye kentinde yaşamış olan Eratosthenes (M.Ö. 275-195) tarafından kullanıldığı kabul edilir. Geographica adını taşıyan eserinde coğrafi düşünce ve bilgiler ağırlık kazanmıştır. Anlamı, coğrafi ya da coğrafya ile ilgili demek olan bu eser, coğrafya ilminin adının konulması bakımından çok önemli bir kaynaktır. Çünkü bugün elimizdeki bilgilere göre coğrafya terimi ilk kez Eratosthenes tarafından Geographica adlı eserde kullanılmıştır (Doğanay, 1993: 3).

Coğrafya, bireylerin yaşadığı alanı ve dünyayı anlamalarını, anlamlandırmalarını sağlayan bir içeriğe sahip olmasından dolayı önemli bir disiplindir. Çünkü insanların mekânsal algıları, yaşadıkları alanın coğrafi özellikleri ile doğrudan ilgilidir.

Coğrafya eğitiminin ne zaman ve nerede başladığı kesin olarak bilinmemekle birlikte insanoğlu var olduğu andan itibaren coğrafya eğitimi başlamıştır denebilir. Çünkü insan doğal ve beşeri bir ortamda doğar, büyür, gelişir, yaşlanır ve ölür. İnsan yaşamak için hem doğanın hem de toplumun bazı ilkelerini öğrenmek zorundadır.

Coğrafya, insanı birey olarak ele alıp incelemeyi ancak coğrafya araştırmalarının odak noktasında her zaman insan vardır. İnsansız coğrafya olamaz. Onun için coğrafyanın hangi dalında olursa olsun araştırmalarda hep insan hedeflenir. Elde edilen bulguların ve varılan sonuçların insana etkisi, her zaman göz önünde tutulur. Ancak burada unutulmaması gereken bir nokta vardır. O da insanın birey olarak değil, her zaman topluluk halinde yaşadığıdır (Şahin, 2000: 4).

Sosyal bilgiler dersinin bir parçası olan coğrafya eğitimi ve öğretiminin esas amacı, insanların yaşadıkları çevre ile olan ilişkilerini inceleyerek, toplumun kalkınmasını ve ilerlemesini sağlamayı teşvik etmektir (Özey, <http://www.ramazanozey.net/>, 22/03/2010).

Günümüzde ilköğretim okullarında Sosyal Bilgiler dersi içerisinde de yer alan Coğrafya'nın çeşitli tanımları bulunmaktadır. Atalay'a göre Coğrafya (2005: 1) "yeryüzünün şekillenmesini, şekillenmesinde etkili olan faktörleri ve yeryüzündeki canlı hayatı oluşturan insan, bitki, hayvan toplulukları ile doğal ortam arasındaki ilişkiyi ve bunların dağılışımlarını inceleyen bilim dalıdır". Güngördü'ye göre (1999: 2) "yeryüzü olayları ile insan arasındaki münasebetleri, bu olayların dağılışımlarını ve bu dağılışımların nedenlerini inceleyen bir bilimdir". İzbrak'a göre (1992: 61-62) "Yeryüzüne bağlı

olayları tanıtan, bunları açıklayan bilimdir.” Doğanay (Eylül 2000: 37) ise Coğrafyayı “Coğrafi yeryüzündeki doğal, beşeri ve ekonomik olayları, insanla ilgi kurarak inceleyen bilimdir.” şeklinde tanımlamıştır.

Tanımlardan da anlaşılacağı üzere Coğrafya, inceleme alanı en geniş alanlardan biridir. İnsanlara “yaşadığı dünyayı tanıtırken, onun en iyi en verimli nasıl kullanılması gerektiğini ve bunları yaparken de onun nasıl korunması gerektiğini öğretir” (Akyol, 2004: 32) (Akt., Örs, 2007: 21).

Öğrenciler kendileri için anlamlı olan şeyleri daha iyi kavrarlar. Oysa okullarda genellikle ezberleterek öğretme tercih etmektedir. Bu sorun sadece Coğrafya öğretimi için değil pek çok ders için geçerlidir. Coğrafyanın sevimsiz bir ders olmasının ve yanlış anlaşılmasının nedenlerinden biri olarak ezbercilik de gösterilmektedir. Coğrafya derslerinde laterit, kahverengi orman toprakları, podzol topraklar, alüvyal topraklar vb. toprak tipleri, yayılış alanları ve özellikleri verilmektedir. Şayet bu bilgilerden hareketle, öğrenci yaşadığı yerdeki toprağın türünü ve çeşitli faaliyetlere etkilerini söyleyemiyorsa, coğrafya dersinde verilen bilginin ne işe yaradığının sorgulanması gerekir. Öğrenilen bilgilerin gerçek hayatla ilişkilendirilerek, öğrencilerin öğrendikleri şeylerin değerini görmesi sağlanmalıdır. Bu durumun coğrafya öğretiminde gerçekleştirilmesi kolaydır. Çünkü Güngördü'nün ifade ettiği gibi coğrafya hayatın kendisidir (Tomal, 2009: 229-230).

Coğrafya bir bilgi koleksiyonu olmamalıdır. Bu bilgiler hayat tecrübesi haline getirilmelidir. Yerli ve yabancı araştırmacılar tarafından coğrafyanın öğretimi üzerine yapılan çalışmaların birçoğu “coğrafyayı teorik bilgiler yığını olmaktan kurtarmalıyız” sonucuna varmaktadır. Yapılan bunca çalışmalara rağmen coğrafya denilince birçok insanın aklına maalesef yeryüzünün tasviri gibi basit betimlemeler gelmektedir. Birçok

insan da coğrafya denilince konu olarak halâ yönleri, Kızılırmak'ın uzunluğunu, Ağrı Dağı'nın yükseltisini, Türkiye'deki yıllık yağış miktarını, yıllık ne kadar buğday ürettiğimizi vb. teorik bilgileri algılamaktadır. Kullanılan öğretim yöntemlerinin bir yansıması olarak bilgilerin de teorik olarak aktarılıp, uygulamaların yapılmadığı ve öğrencilerin öğrenmeye aktif olarak katılmadığı bir öğretim sonucunda coğrafya dersleri de sıkıcı hale gelmeye başlamıştır (Önal ve Güngördü, 2008: 63).

Coğrafya öğretiminde uygulamalı çalışmalar yapılmadan bilginin kalıcı olması sağlanamaz. Ama birçok ülkede coğrafya öğretimi uygulama olmadan teorik olarak gerçekleştirilmeye çalışılmaktadır. Bu durum öğrenciyi ezbere yönelttiği gibi coğrafya öğretiminin öneminin kavranmasına da engel olmaktadır. Coğrafya, uygulamaya yönelik çalışmalar olmadan öğretilemez. Teorik olarak aktarılan konuların soyuttan somuta dönüştürülememesi ve yaşamla gerekli bağların kurulamaması coğrafya öğretiminin yeterince etkili olmasını olumsuz etkilemektedir (Karakuş, 2008: 15-16).

En iyi coğrafya öğretim yolu, öğrencinin aktif olarak katılımı ile mümkündür. Bu sayede öğrenci, coğrafyanın sadece bir bilgi yığını olmadığını anlayacak ve günlük hayatındaki mekâna bağlı bir çok problemi çözme becerisini geliştirecektir. Öğrencinin hayatında daha başarılı olabilmesi için birçok coğrafi beceriye sahip olması gerekmektedir. Bu coğrafi becerileri; arazi gözlemleri, kütüphane araştırma teknikleri, grafik sunumları, nicel analizler, bilgisayar teknikleri, tarihi ve niteliksel analizler olarak sıralayabiliriz (Taş, 2008: 45-46).

Coğrafya eğitimi çevreye de katkı sağlamalıdır. Çevre için eğitimin gerekliliği, önemi, işlevi ve etkileri sorgulanırken, derslerin çevreselleştirilmesi ve okullarda öğrencilere yeterli çevre bilinci verilmesi konusu birçok ülkede tartışılmaya başlamıştır. Gezegenimizin geleceği, yarının yetişkinleri olan bugünkü çocukların elinde olduğuna

göre, çocuklara yapılacak olan “çevre eğitimi yatırımı” dünyamıza yapılan bir yatırım olarak algılanmalıdır (Atasoy ve Ertürk, 2008: 106). Çevre için eğitim yöresel, bölgesel, ulusal ve küresel sorunlardan haberdar olan, bu sorunlara duyarlılık ve ilgi ile yaklaşan, bu sorunların çözümü için gönüllü olarak çaba gösteren, ekoloji kültürü, çevre bilinci ve çevre ahlakı yüksek bireyler yetiştirmeyi amaçlamaktadır. Geray’a (1997) (Akt. Atasoy ve Ertürk, 2008: 107) göre çevre için eğitim, her ortamda verilmeli ve çevre hem eğitimin konusu, hem de eğitimin bir ortamı olarak kullanılmalıdır.

Coğrafya bilimi sadece ansiklopedik bilgi yığını değildir. J.J. Rousseu’dan J.Dewey’e kadar bilim adamları, coğrafi çevrenin güzelliklerini yerinde tanımışlar ve eserlerinde bu güzellikleri romantik bir dille aktarmışlardır. Dolayısıyla insanlara buldukları çevreyi sevdirmişlerdir (Doğanay, 2002: 177). Okuduğumuz öykülerde, romanlarda, masallarda, şiirlerde coğrafyanın izine, etkisine, güzelliğine şahit olmak sık rastlanan bir durumdur.

Tarih ilminin kurucusu sayılan Herodot (M.Ö. 484-424) daha M. Ö. 5. yüzyılda “Mısır, Nil’in hediyesidir.” derken su ile tarım ve dolayısıyla da insan ve eserleri arasında ne büyük bir ilgi olduğuna dikkati çekmiştir. Bu coğrafi düşünceden başka bir şey değildir (Doğanay, 1982: 4).

Ancak bütün bunlara rağmen Coğrafya öğretimi ile ilgili son dönemlerde yapılan yüksek lisans ve doktora tezleri incelendiğinde de coğrafya öğretmenlerimizin anlatım ve soru-soru cevap yöntemlerinden vazgeçemediği ve geleneksellikten kurtulamadığı anlaşılmaktadır (Coşkun, 2004: 236).

Coğrafya sadece bir takım yerlerin bilinmesi, “en”lerin bilimi, ya da fiziki ve beşeri bilgilerin ezberlenmesi olarak algılanmamalıdır (Akşit, 2007: 9). İnsanların bilmedikleri şeyleri anlaması ve sevmesi düşünülemez. Öğrenciyi coğrafyaya seyirci

olmaktan çıkartmak gerekmektedir (Örten, 2008: 22). Yürüdür (2009: 55)'e göre etkin bir coğrafya eğitimi için sınıf, Sosyal Bilgiler ve coğrafya öğretmenlerinin üç temel unsuru göz önünde bulundurması gerekmektedir.

1- İnsanlar doğaları gereği coğrafi konulara ilgilidirler. Bu gizil gücü harekete geçirmek gerekir. İnsanlar hem yaşadıkları yerin hem de diğer yerlerin coğrafi özelliklerine karşı derin bir ilgi duyarlar. Örneğin; Karadeniz Bölgesinin mavi-yeşil yapısı, Kapadokya'daki doğal müze, Nemrut Dağı'nda güneşin doğuşu gibi coğrafi unsurların resimleri dahi birçok kişi tarafından ilgi çekmektedir. Bunun kullanılması gerekir.

2- Coğrafya sevgi yükler, bu sevgiden yararlanmak gerekir. Sevgi tanımakla başlar. Bir yerde yaşamak orayı tanımaktır. Bu sevgi yakından uzağa, köyünden kasabasına, ilçesine, iline, ülkesine ve dünyasına doğru genişler.

3- Coğrafi varlıklar estetik boyut içerirler. Coğrafi konuların öğretiminde öğrencilerin güzellik duygusunu harekete geçirmek gerekir. Coğrafya bu yönüyle çoğu bilimin sahip olmadığı bir avantaja sahiptir. Bir dağın ne kadar yüksek olduğundan ziyade onu güzelliğine dikkat çekilebilir. Şairlerin, ozanların, yazarların yaptıkları coğrafyanın bu estetik boyutunu kullanmaktır.

2. 1. 4. Coğrafya Öğretiminde İlkeler ve Otantik Öğrenme

Doğruluğu kanıtlanmış ve her türlü kuşkudan arındırılmış, araştırmacıyı başarıya ulaştıran öncül düşünceler ya da yol gösterici fikirlere ilke denir. Müfredat programlarında içeriğin kavratılması temel amaçlardan biridir. Amaçlara ulaşmak için uyulup, uygulanması gereken ilkeler, öğrencileri motive etme yoluyla, müfredatın içeriğinin öğrenilmesini kolaylaştıracaktır (Doğanay, 2002: 147).

Öğretimin amacına ulaşabilmesi için bir takım ilkelerin göz önünde bulundurulması gerekir. Bunların başlıcaları şunlardır:

- 1- Öğrenene Görelik İlkesi
- 2- Yakından Uzağa İlkesi
- 3- Bilinenden Bilinmeyene İlkesi
- 4- Somuttan Soyuta İlkesi
- 5- Açıklık İlkesi
- 6- Aktivite İlkesi
- 7- Bütünlük İlkesi
- 8- Güncellik İlkesi (Doğanay, 1988; Sönmez, 1999; Ed. Öztürk, 2006; Güngördü, 2002).

2. 1. 4. 1. Öğrenene Görelik İlkesi

Eğitim hizmeti verilecek bireyler her zaman çocuklar değildir. Eğitimin öğrenenin ilgi ve ihtiyaçlarına göre olması gerekir. John Dewey'e göre eğitimin amacı bireyin yaşantısına direkt olarak yardımcı olmaktır (Güngördü, Ocak 2002: 84).

Okulda verilen eğitimde ise; öğrenciye sunulacak müfredat program bilgileri, bunların sunumunda yararlanılacak öğretim yöntem ve teknikleri ile öğrencinin fiziksel, zihinsel ve sosyal düzeyi bir paralellik göstermelidir. Yani öğretimin şekli ve yöntemini, öğrencinin gelişim özellikleri, ilgi ve ihtiyaçları ile kapasitesi belirler (Doğanay, 2002: 147). Ders programlarının hazırlanmasında ve dersin işlenmesinde öğrencinin fizyolojik ve psikolojik özellikleri, bireysel farklılıkları esas alınmalıdır. Çağdaş eğitim anlayışında öğretimin başlangıcı öğrencidir. Eğitim öğretim faaliyetlerinin öğrenciye göre olması gerekir (Aksoy, 2003: 229).

2. 1. 4. 2. Yakından Uzağa İlkesi

İnsan belli bir çevrede yaşar ve o çevrenin özelliklerinden etkilenir. Yaşadığı çevrenin etkisinde kalır ve sürekli merakından dolayı, daha rahat algılar (Doğanay, 2002, 150). Öğrenen içinde bulunduğu ve ilgi kurduğu nesnel olayları daha rahat ve kolay algılar yani öğrenir. Yakın çevre olayları ile ilgi kurmadan, uzak çevre olaylarına geçilmemelidir (Güngördü, Ocak 2002: 84). Yakın çevre, öğrencinin yaşadığı yer olduğu için daha hayati, her gün yeni yaşantıların kazanıldığı yer olduğu için daha aktüel, dağları, yolları ve ağaçlarıyla daha somuttur. Daha gerçektir. Daha otantiktir. Yakın çevre çocuğun duygu ve düşünce hayatının kaynağını oluşturmaktadır. Çünkü çocuk küçük yaştan itibaren yakın çevredeki olay ve varlıklarla etkileşim içindedir. Bu etkileşim sonucunda çocuk yakın çevredeki olay ve varlıkları daha yakından tanıma ilgi ve isteği duymaktadır. Bu nedenle çocuk yakın çevresini daha iyi anlamaktadır.

Bazen çocuğa dedesinin, mahallesinin, bakkalın hayatı bir kahramanın hayatından daha ilginç gelir (Erpulat, Akt, Örten, 2008: 22). Tarihi sevdirmenin yolu öğrencinin kendi ailesini, dedesini tanımaktan geçerse (Erdoğan, Akt. Örten, 2008: 22) coğrafyayı sevdirmenin yolu da yakın çevreden, yakın çevredeki coğrafi olaylardan geçer. İnsan coğrafi olaylarla birlikte ve onlarla iç içe yaşar. Bu nedenle okulda işlenen coğrafya olay ve konularında çevreden birçok örnek vermek mümkündür hatta gereklidir (Doğanay, 1982: 22).

Çünkü öğrenme; etkileyen ve etkilenen arasında kurulan, bir iletişim sürecinin eseridir. Gerçek öğrenme, genel çizgileriyle, çevreden alınan izlenimler ve çevreye yapılan etkilerle yani yaşantılarla ortaya çıkan bir davranış değişikliğidir (Binbaşıoğlu, 2003: 68). Coğrafya öğretimi çocukların doğrudan doğruya duyu organlarına hitap eden yakın çevreden yani öğrencinin yaşamını sürdürdüğü köyden, kasabadan, şehirden

başlanmalıdır. Öğrenciye bulunduğu çevre ile uyum sağlama, gerekli bilgi tutum ve beceriler kazandırma bu ilkenin özelliklerindedir (Güngördü, Ocak 2002: 113).

2. 1. 4. 3. *Bilinenden Bilinmeyene İlkesi*

Temel kavramları öğretmeden daha ayrıntılı bilgiler öğretmek doğru değildir. Öğretilirse bile kalıcı olmaz (Güngördü, Ocak 2002: 85).

Bu ilkeye bilinmesi gereken öncül terimler, temel kavramlar, ilkeler ve esaslar da diyebiliriz. Nemin ne anlama geldiği bilinmeden bulut, yağış, yağış çeşitleri gibi iklimatik konuları öğrencilere kavratmak imkansızdır (Doğanay, 2002: 153). Etkili öğretim-öğrenme faaliyeti çocuğun önceden ne bildiğine dayanır. Bu düşünceyi ilk olarak ifade eden, anlamlı öğrenme teorisinin kurucusu olan David Ausubel'dir. Ausubel'e göre öğrenmeye etkide bulunan en önemli faktör, öğrencinin ne bildiğidir. (Alkış, 2006: 1). Çocuk yeni bir şeyi önceden öğrendikleri ile yani bildikleriyle bağlantı kurarak daha iyi öğrenir. "Bir öğretmen derse kendinin ne bildiği ile değil, öğrencinin ne bildiğiyle başlamalıdır." Sözü bu ilkeye öğretimde uyulması gerektiğine dikkati çekmektedir.

2. 1. 4. 4. *Somuttan Soyuta İlkesi*

İnsan duyu organları yoluyla öğrenir. Eğitim öğretime, özellikle somut örnekler göz önüne getirilerek başlanmalı, giderek soyut konular ele alınmalıdır. Çelinti'ye göre bireyler okuduklarının %10'unu, işittiklerinin %20'sini, gördüklerinin %30'unu, hem görüp hem işittiklerinin %50'sini, söylediklerinin %70'ini ve söyleyip yaptıklarının %90'ını hatırlamaktadırlar (Mazman, 2007: 4). Soyut bilgilerin öğrenilmesi ve öğretilmesi oldukça güçtür. Bu nedenle öğretimde somut kavram ve bilgilerden başlanarak soyut kavram ve olaylara doğru bir öğretim sırası izlenir (Güngördü, Ocak 2002: 85). Örneğin gece-gündüz olayını anlatırken soyut ifadeler yerine; bir model küre,

bir el feneri ve bir perde kullanmak olayı somut hale getireceğinden öğrenmeyi kolaylaştıracaktır (Doğanay, 2002: 154). Bu nedenle otantik öğrenme etkinliğini gerçekleştirmek için, öğrenci mümkünse ders konusu olan eşya ve nesnelere doğrudan karşı karşıya getirilmeli; bu mümkün olmadığı takdirde o nesne veya olayın modeli, fotoğrafı veya başka bir simgesi ile etkinlik yapılarak öğrenciye somut bir şeyler mutlaka sunulmalıdır.

Temel eğitimde eksikliği en fazla hissedilen gerçek dünya bağlamı, öğrencilerin soyut bilgileri somut ortamlarda kullanabilmelerine olanak sağlar. Otantik öğrenmenin temel eğitim sınıflarında düzenlenmesi öğrenmeyi daha etkin bir hale getirir (Ataizi ve Şimşek, 2000: 1).

2. 1. 4. 5. Açıklık İlkesi

Eğitiminin dersi işleme sırasında ne ifade ettiği, kesin ve net olmalıdır. Açık ve anlaşılır ifadeler kullanılmalıdır (Doğanay, 2002: 156). “İyi bilen iyi öğretir” yanlış ve geçersizdir. Öğreticinin ne öğreteceğini bilmesinin yanı sıra nasıl öğreteceğini de bilmesi gerekir. Öğretim konuları ve öğretmenin kullanacağı yöntem ve teknikler ne kadar çok duyu organını etkilerse açıklık da o derece artar. Aynı durum ders kitapları içinde geçerlidir. Ders kitaplarını bilimsel terim ve deyim zenginliğine boğmak öğrenmeyi büyük ölçüde güçleştirir (Güngördü, Ocak 2002: 85).

Otantik öğrenme deneyimleri ister okulda ister okul dışında olsun gayet açık ve nettir. Birey olayın içindedir ve olayı bütün yönleri ile görebilmektedir.

2. 1. 4. 6. Aktivite İlkesi

Bu ilkeye yaparak ve yaşayarak öğrenme ilkesi de denir (Güngördü, Ocak 2002: 86). Dersin işlenmesi sırasında öğrenciler ve eğitiminin, faaliyet halinde olmalarını ifade eder (Doğanay, 2002: 157). Öğrenme pasif bir bilgi alışması değil aktif bir süreçtir.

Gerçek anlamda öğrenmenin olabilmesi için insan yaşamının zenginleşmesi gerekir. Birey objelere direk temas yoluyla, yaparak ve projelendirerek daha iyi öğrenir (Akboy, 2000: 145).

Yaşamsal nitelikler doğrudan bu niteliklerle ilgili süreçlerdeki yaşantılarla kazanılır. Öğrenci bu süreçlerde fiziksel ve zihinsel olarak aktif olmalıdır. Bu da Sosyal Bilgiler dersinin deneyimlere dayalı olmasını gerektirir. Bilgi kalıplaşmış bir obje değildir, dolayısıyla onun elde edilmesi, bireyin kendi yaşantıları ve kendi durumuna bağlı olarak şekillenmektedir. Bu durumda birey aktiftir. Öğrenilecek konuyla yüz yüze gelerek gerçek (otantik) tecrübeler yaşar. Lave (1988) (Akt. Ataizi, Şimşek, 2000: 5) öğrencilerin sıradan insanlar ve uygulayıcılardan neden daha farklı olduklarını şu şekilde açıklamıştır; öğrenciler okulda iyi tanımlanmış problemler, örgün tanımlar ve sembollerle yüz yüzedirler. Ancak sıradan insanlar ve uygulayıcılar günlük yaşamda kendilerine göre sorun çözme yöntemi geliştirirler. Sıradan insanların ve uygulayıcıların yaptıkları etkinlikler içinde buldukları kültüre göre şekillenmektedir. Örneğin öğrenciler para kavramını okulda sembollerle öğrenirken sıradan insanlar ve uygulayıcılar para konusunda günlük yaşamlarında pek çok kavram geliştirirler. Alışveriş yaptıklarında verdikleri paranın üzerini sayılarla ve sembollerle hesaplamak yerine görerek ve yaşayarak hesaplarlar.

Gerçek dünya sorunlarının yalnızca bir çözümü ya da çözüm yaklaşımı yoktur. Sorunları çözmek ya da çözüm yaklaşımı bulmanın pek çok yolu vardır. Öğrencilerin gerçek dünya sorunlarını çözebilmeleri için, onlara, çoklu çözüm önerileri verilmeli ve uygulamaları sağlanmalıdır (Ataizi, Şimşek, 2000: 6).

2. 1. 4. 7. *Bütünlük İlkesi*

Eğitim ve öğretimi yapılan konular ile bunlarda işlenen bilgiler arasında, bütünlük, yani işlenen bilgiler arasında ilgi bulunmalıdır (Doğanay, 2002: 157). Bütünlük ilkesini, konular arasında bütünlük ve konularda sergilenen bilgilerin bütünlüğü şeklinde düşünmek daha uygun olur. Öğretimde bütünlük ilkesi ayrıca sebep sonuç ilişkisi bakımından da göz önüne alınmalıdır (Güngördü, Ocak 2002: 86-87). Yapılandırmacılıkta iyi bir problemle derse başlanmalı ve işbirliğine dayalı bir öğretim yürütülmelidir. Öğretmen dersleri küçük bilgi parçaları halinde değil büyük fikirler çevresinde yapılandırır. İlk önce öğrenciler bilginin tümüyle yüz yüze bırakılır. Öğrenciler bilginin tümünü ayırtırdıklarında kendilerine uygun olan parçacıkları belirlemelerine yardım edilir. Yani yapılandırmacılıkta öğretim yöntemi tündengelimdir (Duman ve Çelikel, 2002: 252-253).

2. 1. 4. 8. *Güncellik İlkesi*

Bu ilkeye aktüalite ve yaşanırılık ilkesi de denebilir. Eğitilen bireyleri güncel olaylardan soyutlayamayız (Güngördü, Ocak 2002: 87) (Doğanay, 2002: 158). Eğitim, bireyin içinde yaşadığı koşulları yadsıyamaz ve o koşulları dikkate almak zorundadır. Bireye yabancı gelen, tanıdık bir referans çerçevesi oluşturmayan ve geçmiş yaşantılarla ilişkilendirilemeyen durumlar başarı güdüsü bakımından birer engel oluşturur. Yani eğitim boşlukta gerçekleşmez ve öğrencilerin içinde yaşadığı dünyayı temel almak zorundadır. Çünkü; insanlar yaşadıkları gibi düşünürler. Eğer eğitimde başarıyı istiyorsak, önceden bilinenler ile yeni öğrenilenler arasında sürekli bağlantı kurulmalıdır. Bunu başarmanın yolu ise, bireylerin gerçek dünyalarından seçilmiş durumlardan yola çıkarak, bunları öğrenmeyi destekleyen birer zemin olarak kullanmaktır (Ataizi, Tarihsiz: 146).

2. 1. 5. Yerel Coğrafi Bilgi ve Otantik Öğrenme

Geertz'e göre (Haziran 2007: 15-16) dünyada yeterince genel ilke bulunmaktadır. Toplumsal olguları açıklamak için yerel bilginin de kullanılması gereklidir. Geertz'in vermiş olduğu "insanlar önlerinde dümdüz uzanıyormuşçasına otobanı görebilirler ancak otoban her zaman açık olmayabilir olsa bile yan yolları da bilmenin, zaman zaman yan yollardan da gitmenin gerekli olabileceği" örneği yerel bilginin de genel ilkeler kadar önemli olduğunu ortaya koymaktadır. Geertz (2007: 181) bu durumu dar bölgeli olguları geniş ilkelerle görebilme yeteneğine dayandırmaktadır.

Hayat sorunlarla doludur. İnsanlar hayatları boyunca çeşitli sorunlarla karşılaşır ve bunları gidermek için de uygun çözüm yolları aramaya çalışırlar. İnsanları ve yaşamlarını konu alan Sosyal Bilgiler, insanın kendisini ve çevresindekileri daha iyi anlamasına yardımcı olur. İnsanın kendisini ve çevresindekileri anlamlandırma çabası, neredeyse anne karnında başlar ve ilk olarak kendisini ve annesini tanımaya çalışır. Giderek bu tanıma işine diğer insanları dahil edecek olgunluğa erişir. İnsan tanıma ve anlamlandırma çabası için başlangıçta yardıma gereksinim duymaz. Bu işi tamamen kendine özgü bir şekilde yapar. Oysa insanın kendisi ve çevresi aslında daha karmaşıktır. Bu nedenle insan bu anlamlandırma işini tek başına yapamaz.

Eğitim bir süreç, süreç ise bir oluşumu gerçekleştirmek için birbirlerini izleyen ve birbiri üzerine biriken olayların, durumların akışıdır. Eğitim süreci de birbirini izleyen, birbiri üzerine biriken öğretme, öğrenme olaylarından oluşmaktadır (Fidan, 1986: 10).

Bireyin eğitim süreci sadece okulda ve sınıfta sınırlı olmamakta, yaşamın her döneminde ve her alanında devam etmektedir. Bu nedenle öğrenme sadece okul

sıralarında değil, evde, ailede, mahallede, okul yolunda, şehrin caddelerinde, bir göl kenarında vb. fiziki mekânlarda da devam eden bir süreçtir (Örten, 2008: 2).

İnsanoğlu dünya üzerinde var olduğundan beri hayatını devam ettirebilmek amacıyla yaşadığı doğal ortam ile bir etkileşim içine girmiştir. Bilim ve teknolojideki tüm ilerlemelere karşılık, günümüzde bile insan sonuçta hala tüm ihtiyaç ve istekleri için fiziki çevreye bağımlı kalmaktadır. Doğal ortam, insanı hemen hemen bütün unsurları ile çeşitli şekilde etkilemektedir. Bu unsurların başında yer şekilleri, iklim, sular, bitki örtüsü vb. gelmektedir (Gümüştü, 2006: 271).

Coğrafya, insanların günlük hayatta sıklıkla başvurduğu ve yararlandığı bir bilim dalıdır. Herkes günlük hayatı içinde verimli çalışabilmek için işi ile ilgili bilgilerle birlikte dünyayı tanımak ihtiyacındadır (Aytuna, 1949: 79). Etrafımızdaki dünya hakkındaki soruların cevaplarını bulmamızı sağlayan bir arazi çalışması olan coğrafya gizemli bilgi koleksiyonu değildir. İnsan her yerde yeryüzünün özellikleri ve yaşadığı çevre ile ilgili bilgiye ihtiyaç duyar. Bu açıdan coğrafya mekânsal bir çalışmadır. Coğrafya, olay ve olguları ezberlemekten daha çok soru sorma ve problem çözmeye odaklanır (Akşit, 2007: 3).

Fiziki şartlar insanların hayatını etkilemektedir. Yani insanlar çevre şartlarının kendilerine sağladıkları kolaylıklar kadar hareket alanı belirlemişlerdir. İnsanların yapmış oldukları tarımsal faaliyetler iklim olanakları ile sınırlıdır. Yerleşim yerlerinde meskenlerini çevrenin ve iklimin uygunluğuna göre düzenlemişlerdir. Mesken yapımında ve yerleşim alanı seçiminde yine aynı durum söz konusudur. Günlük hayatta karşılaştığımız problemlerin çözümü, oranın bize sunduğu şartlarla sınırlıdır. Coğrafi bilgiler ise insanların çevresine uyum sağlamasına yardımcı olmaktadır. Coğrafya sadece ülkelerin, şehirlerin, nehir ve dağ isimlerinin öğrenilmesi değildir. Doğrudan

doğruya gözleme dayanan coğrafya çalışmaları, duyuları çalıştırır, inceleme ve gözlem yeteneklerini geliştirir. Bireyleri sık sık görüp temasta buldukları coğrafya olaylarının sebeplerini araştırmaya bu olaylar arasındaki bağıllık ve ilişkileri bulup çıkarmaya alıştırmak suretiyle onu nedensel düşünmeye sevk eder.

Yaşantı, bireyin algılayarak ya da doğrudan etkinlik göstererek edinmiş olduğu bilgi, tutum ve becerilerdir. Bireyin edindiği yaşantılar bireyde kalıcı izler taşıyan davranış değişikliğine neden oluyorsa buna “öğrenme yaşantısı” denir (Kamber, 2007: 4). Bu öğrenme yaşantısı, nasıl ki her dersin bir yöntemi, tekniği varsa gerçek hayatta da karşımıza çıkmaktadır. Odun kırmaktan tutun da balık tutmaya kadar her işten, her etkinlikten istenilen verimi almanın bir yolu, yöntemi, tekniği vardır. Eğer işin tekniğini bilmezseniz, bilip de uygulamazsanız gücünüzü tüketir, zamanınızı harcar, yorulursunuz ancak yine de sonuç alamayabilirsiniz (Nas, 2000: 113).

Her çocuğun aile ortamında edindiği bilgi, beceri, değer ve tutumlar vardır. Bebeklikten çıkıp yeni yürümeye başlayan bir çocuğu izlediğimizde, onun genişleyen çevresini anlamak için kullandığı bilgilerin miktarı bizi şaşkına çevirir. Bu ilk yıllar çocuğun ileriki hayatı boyunca kullanacağı lisan, fiziksel beceriler, sözel anlama ve duygusal gelişimi için temel vazifesi görür. Bu bilgilerin tümü okula başlamadan öğrenilmiştir. Çocuk, bilgi toplayarak ve çevresindeki dünyayı tecrübe ederek kendi kendine öğrenmiştir. Bu tür öğrenme bir yapılandırıcılık örneğidir.

Bireyler topluluğa ait bilgileri öğrenebilmek için o topluluğa ve kültüre bir çırak gibi katılmak zorundadırlar. Öğrenmeye bir kültürlenme süreci de denebilir. Öğrenmeyi bir kültürlenme süreci olarak ele aldığımızda, okulda gerçekleştirilen pek çok etkinliğin gerçek olmadığı ve bu yüzden de üretime yönelik ve kullanışlı olmadığı anlaşılır. Anlamalı, amaçlı ve uygun olan etkinlikler gerçek etkinlik olarak tanımlanabilir. Bu

tanım daha da basite indirgendiğinde gerçek etkinliklere, kültürün içinde yer alan basit etkinliklerdir denilebilir (Ataizi, Şimşek, 2000: 3-4).

İnsanlığın gelişim süreci içerisinde bilgi çıraklığını ele alacak olursak insanlar konuşmayı, ev yapmayı, elbise dikmeyi vb. ailelerinden ve ustalarından öğrenmişlerdir. Eski çağlarda öğrenmenin, gerçek iş ortamlarında yapıldığı ve tümüyle otantik olduğu söylenebilir. Örnek olarak bir çömlekçinin çırağı, sırlama işlemini öğrenmek için ilk olarak ustasını izler, gerekli soruları sorarak ustasının yaptığı işlemleri sırasıyla tekrar ederdi. İşlemler sırasında bir hata yaptığı zamanda ustası gereken müdahalelerde bulunurdu. Çıraklar becerileri, birebir yetiştirmeyle ve uygulamalarla kazanmaktaydılar (Ataizi, Tarihsiz: 158).

İnsanoğlu yüzyıllar boyunca içinde yaşadığı dünyayı anlama ve anlamlandırma çabasında olmuştur (Safran, 2008: 2). Çocuk içinde bulunduğu çevreye yahut ortama uyum sağlayabilmek için durmaksızın “..... nedir?”, “..... nasıldır?”, “..... niçin böyledir?”, “..... ne zaman olur?” gibi sorular sorar. Bu sorular çocuğun o andaki ilgi, merak ve gereksinimleri ile ilgilidir (Binbaşıoğlu, 2003: 69). Bu soruların cevabını aldıkça bireyde çevresi ile ilgili bir takım bilgiler oluşur. Bu bilgi topluluğunun içinde yerel coğrafi bilgi önemli bir yere sahiptir. Çünkü yaşama hazırlık yaşamın içinde olur. Yaşam yaşamdan öğrenilir, bu sebeple çocukların gözlem yapmayı çevrelerine gözlemci gözüyle bakmayı öğrenmeleri gerekir (Nas, 2000: 133). Eğitimin asıl işlevi bireyin içindeki doğal gücü ortaya çıkartmak ve bunu işlemek olmalıdır (Karakuş, 2006: 1). Sosyal bilgiler dersinin amaçlarından biri de bireylerin yaşadığı çevrenin ve dünyanın coğrafi özelliklerini tanıyan, insanlar ile doğal çevre arasındaki etkileşimi açıklayan kişiler olmalarını sağlamaktır (MEB, 2005: 6).

Coğrafya, öğrenci açısından önemli bir ders olmasına rağmen; yurdumuzda coğrafya sadece bilgi aktaran, halk arasındaki deyim ile dağ, dere, tepe, şehir adı ezberleten bir bilim olarak tanınmaktadır (Erol, 1987: 34). Ancak insanlar bir mekân içinde yaşamaktadırlar ve farkında olmasalar bile ailelerinden ve çevrelerindeki diğer unsurlardan yaşadıkları mekânla ilgili yaşamları boyunca kullanacakları çeşitli coğrafi bilgileri öğrenirler. Yön bulma, hava tahmini, sıcak-soğuk günlerle ilgili bilgiler, ekim-dikim için beklenen özel zamanlar, halk takvimi, çevre sorunları ile ilgili bilgiler bunlara örnek olarak gösterilebilir.

Günlük yaşamda insanlar çeşitli durumlarda sorunlara yönelik çözümler geliştirirler. Halkın binlerce yıllık deneyimleri, coğrafya ile ilgili hayli doğru bilgiler oluşturmaktadır. Herhangi bir sahada yapılacak bilimsel araştırmaların yanında halkın geleneksel coğrafya bilgisinin de kullanılması yerinde olur.

Herhangi bir sahanın iklim özelliği, o sahada yaşanan doğal durumu ifade etmektedir. Halkın kullandığı deyimler, halk takvimindeki sayılı günler ve sıcaklığa ilişkin bilgiler iklim özelliklerinin durumunu tanımlama çabalarının farklı boyutlarıdır (Koç, Keskin, 2001: 13).

Yerel coğrafi bilginin en önemli unsurlarından biri halk takvimidir. Hangi doğal ve kültürel ortamda olursa olsun, hemen her yörenin kendine özgü bir takvimi vardır. Bu takvim, o yörenin doğal çevre faktörleriyle yarattığı, içinde doğduğu ya da etkisinde kaldığı bazı kültürel öğelerden oluşan köklü ve zengin bir sözlü gelenek kaynağıdır (Erginer, 1984: 22).

Özellikle tarımın temel geçim kaynağı olduğu toplumlarda yerel coğrafi bilgi çok önemlidir. Belirli gün ve sürelerde yapılan işlemler, havanın, bulutların, ağaçların vb. durumlarına göre yapılan tahminler tarıma dayalı toplumlarda önem arz etmektedir.

Yürüdü'ne göre (2009: 52) “Coğrafya eğitiminin iki yüzü vardır. Birincisi coğrafyayı yer adlarının veya dağların, nehirlerin, ülkelerin sayısal bilgilerinden ibaret salt olgusal ve tanılayıcı yüz. Büyük ölçüde eğitim sistemlerinin yanlışlığından ve coğrafya eğitimcilerinin tutumundan kaynaklanan coğrafyanın bu sevimsiz yüzünden coğrafyacilar da şikayetçidir. Coğrafyanın bir de öteki yüzü vardır. İnsanların merak dünyasına hitap eden, onları dünyanın harikulade güzellikleriyle buluşturan, insanoğlunun doğayla olan ilişkisini anlamamıza ve yorumlamamıza yardım eden sevimli yüzü.” İşte bu “sevimli yüz” yerel coğrafi bilgi olarak bireylerin karşısına ilk olarak informal eğitimle çıkmaktadır. İnfomal eğitim yaşam içinde kendiliğinden gerçekleşir. Planlı değildir. Belirli zaman ve mekânla sınırlı değildir. Her yerde gerçekleşebilir (Nas, 2000: 19). Kişi karşılaştığı durum ve içinde bulunduğu grubun üyeleri ile etkileşimde buldukça farkında olmadan yeni şeyler öğrenir (Karadağ ve Çalışkan, 2005: 64).

Bireyler içinde yaşadıkları toplumun bilgi ve değerlerini edinmek zorundadırlar. İnfomal eğitim, insanlığın başlangıcından beri vardır diyebiliriz. Her toplum yeni yetişen üyelerine bilgi birikimini, adetlerini, dünya görüşünü ailede, akran gruplarında ve topluluk içinde informal yollarla aktarmıştır. Dewey'e göre birey en iyi, bir işi yaparken öğrenmektedir (Yanpar, 2006: 93). Geleneksel coğrafya bilgisinde ezberlenen kavram veya konu yoktur. Her şey otantik olarak, gerçek yaşamın içindedir ve bireyler yaşantıları yoluyla öğrenmektedirler.

Yerel (geleneksel) coğrafi bilginin özelliklerini sıralayacak olursak;

1. Yerel coğrafi bilgi bireylere çevresindekiler tarafından, ihtiyaçlarına göre fiziksel, zihinsel ve sosyal düzeyleri ile paralellik gösterecek şekilde verilir.

2. Yerel coğrafi bilgi ile bireyler öncelikle içinde yaşamış oldukları doğal ortamı ve özelliklerini tanırlar.

3. Yerel coğrafi bilgi daha önce bilinen bilgiler üzerine kurulur.

4. Yerel coğrafi bilgi beş duyu organı ile algılanabilecek niteliktedir. Yaşanan olaylar, gözlenebilen durumlarla şekillenmektedir.

5. Yerel coğrafi bilgi bireyin günlük hayatında kullandığı kelimelerle verildiği için öğrenmeyi kolaylaştırır.

6. Yerel coğrafi bilgi yaparak ve yaşayarak öğrenilir.

7. Yerel coğrafi bilgi yaşanılan yöreyi zaman, mekân ve kültür olarak bir bütün şeklinde ele alır.

8. Yerel coğrafi bilgi yakın çevre ve günlük hayatla ilgilidir.

9. Yerel coğrafi bilgide ezberlenen kavram ve konu yoktur. Bilgiler otantik olarak gerçek yaşam etkinlikleri ile öğrenilir. Yerel coğrafi bilgi yakın çevredeki ırmağın, dağın, denizin vb. boyunu, yükseltisini, tuzluluk oranını öğretmez ama huyunu, ondan nasıl yararlanılacağını, o coğrafi unsurun hangi durumlarda zararlı olacağını vb. öğretir.

Yazılı olmasa da geleneksel coğrafya öğretiminin bir programı vardır. Her konu yeri ve zamanı geldiğinde öğrenilir. Ancak geleneksel coğrafya bilgisi bilimsel değildir. Bilimsel bilgiyi oluşturan süreçlerden geçerek de oluşmamıştır. Referans göstermez, sistematik sırayla da verilmez. Yanlış ve abartılı da olabilmektedir. Yürüdü (2008: 94-100) Tokat'taki mülki idare ve belediyelerin web sitelerinde yayınlanan coğrafi bilgileri incelediği çalışmada abartılı ve hatalı bilgiler bulmuştur. Muhtemelen, bu sitelerde yapılan yanlış bilgi verimi, yöre insanının kendi coğrafyasını kendi kullandığı terimlerle anlatmasından kaynaklanmaktadır. Örneğin çalışmada yer alan poyraz rüzgarının zaman

zaman kasırgaya dönüştüğü, bitki örtüsünün yaz sonlarında sararak bozkır olduğu, poyraz rüzgarının esiş yönünün kuzey olduğu araştırmamızda bizim de karşılaştığımız cevaplardır.

Yerel coğrafi bilginin okullar ve öğretmenler tarafından, özellikle Sosyal Bilgiler öğretmenleri tarafından dikkate alınması gerekir. Çocuk, doğal olarak çevresindeki varlık ve olayları bir bütün olarak algılar; ayrıntılara dikkat etmez. Çocuk ancak yaşantıları ile öğrenir (Binbaşoğlu, 1988: 42). Öğrencinin içinde yaşadığı ortam Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler derslerinin kapsamını etkileyen önemli değişkenlerden biridir. Öğrenci eğer kırsal alanda yaşıyorsa, kazandırılacak hedef davranışlarda öncelik ve ağırlık kırsal ortamda karşılaştığı ve karşılaştacağı sorunları ve onların çözümlerini içermelidir. Eğer kentsel bir ortamda yaşıyorsa, bu kez de kentle ilgili sorunlara ağırlık ve öncelik verilmelidir. Eğitimin temel ilkelerinden biri de yakın çevre ve zamandan uzağa gitmektir (Sönmez, 1999: 11). Çocuğun çevresi denince akla ilkönce içinde doğup büyüdüğü ev, evinin bulunduğu yer ile kendinin yürüyerek veya herhangi bir araçla gidebileceği yerlerde algıladığı nesnelere, olaylar ve buralarda etkileşim içine girdiği insanlar akla gelir (Akdeniz, 1994: 47). Öğrenci içinde yaşadığı doğal çevre sayesinde bir takım ihtiyaçlarını karşılamaktadır ve bulunduğu ortam ile çok yakın bir ilişki içindedir. Buna bağlı olarak çevrenin birey üzerinde önemli bir etkisi vardır. Öğrenci sürekli iletişim içinde bulunduğu ortam, olgu ve olayları daha kolay algılama ve öğrenme eğilimindedir (Aksoy, 2003: 230). Öncelikle bireyi bu çevre için, bu çevre içinde eğitmek, çevreye etkin ve dengeli uyum sağlaması için gerekli özelliklerle donatmak gerekir (Nas, 2000: 230).

Örnekler, olgu ve olaylar öğrencinin içinde yaşadığı ortamdan seçilmelidir; çünkü bu tür bir seçim öğrenmeyi kolaylaştırabilir. Kalıcılığı ve öğrendiğinin ne işe

yaradığını öğrencinin anında görmesini sağlayabilir. Ayrıca çocuklar bu yaşlarda olayları ve olguları bir bütün olarak gördüğünden; bu durum olay ve olgular arasındaki temel ilişkileri de kolayca görüp anlamalarına yardım edebilir.

Eğitim durumu düzenlenirken örnekler, sorular, ipuçları, düzeltme ve pekiştireçler öğrencinin içinde yaşadığı ortama; yani onun içinde bulunduğu kültürel değerlere uygun olmalıdır (Sönmez, 1999: 12). Daha önce değindiğimiz gibi bireyler okuduklarının %10'unu, işittiklerinin %20'sini, gördüklerinin %30'unu, hem görüp hem işittiklerinin %50'sini, söylediklerinin % 70'ini, söyleyip yaptıklarının %90'ını hatırlamaktadırlar. Geleneksel coğrafya bireye öğrenme ortamında tüm duyu organlarını kullanma imkanı vererek öğrenme fırsatı sağladığından yerel coğrafi bilginin derslerde kullanılması, derse olan ilgiyi ve akılda kalıcılığı da arttırabilir.

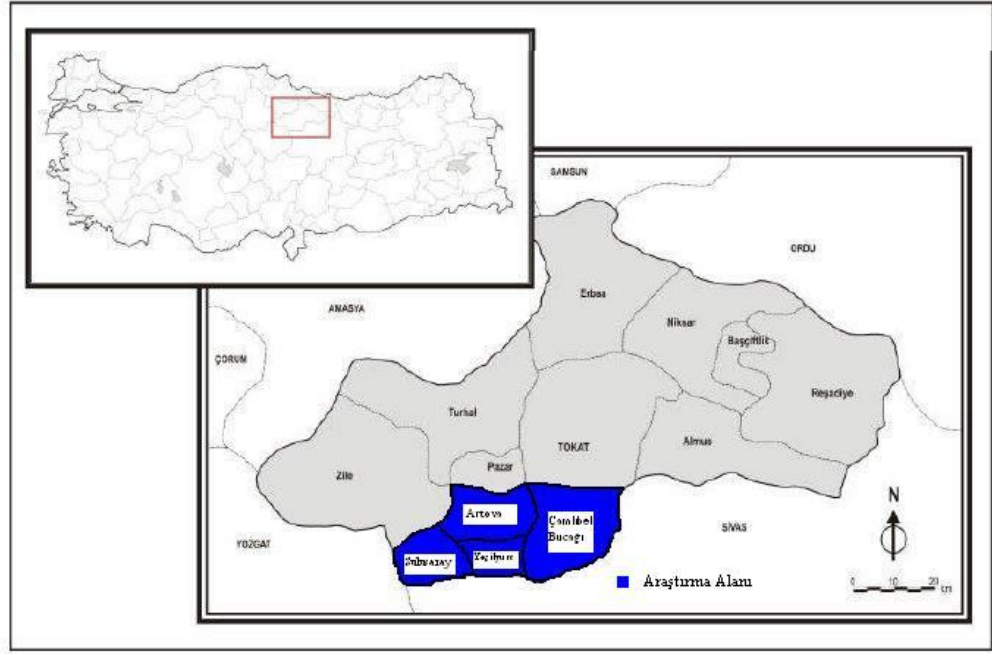
2. 1. 6. Araştırma Sahasının Genel Coğrafi Özellikleri

2. 1. 6. 1. Konum

Tokat İli, Karadeniz Bölgesi Orta Karadeniz Bölümü'nün iç kısmında 40-41° kuzey enlem ve 36-37° doğu boylam dereceleri arasında yer alır. Kuzeyinde Samsun, kuzeydoğusunda Ordu, güneyinde Sivas, güneybatısında Yozgat, batısında Amasya illeri bulunmaktadır. Tokat konumu itibari ile Orta Karadeniz ve Orta Anadolu arasında geçiş bölgesi özelliğindedir. Tokat İlinin gerçek alan olarak yüzölçümü 10.470 km² olup Türkiye yüzölçümünün %1.28'ini oluşturur (Yıldız, 2006: 4).

Araştırma alanı (Harita 2. 1.) Tokat ili topraklarının güney kısmında yer alan Artova yöresidir. Araştırma alanın önemli yerleşim merkezleri Artova, Yeşilyurt ve Sulusaray ilçeleri ile Tokat Merkez ilçeye bağlı Çamlıbel Beldesidir.

Harita 2. 1. Araştırma Alanı

Araştırma alanının kuzeyinde Tokat merkez ilçe ve Pazar ilçesi, batısında Zile ilçesi ve Yozgat ili, güneyinde ve doğusunda ise Sivas ili bulunmaktadır.

2. 1. 6. 2. Araştırma Sahasının Fiziki Coğrafyası

Tokat ilinde, kuzeyden güneye artış gösteren bir karasallığın hakim olduğu geçiş iklimi, dağlık kütleler üzerindeki ormanlar ve Yeşilirmak ile kollarının oluşturduğu akarsu ağı, sahanın fiziki coğrafya görünümünü ortaya çıkartan özelliklerdendir (Yürüdü, 2008: 93).

2. 1. 6. 2. 1. Jeolojik ve Jeomorfolojik Özellikler

Artova yöresinde anakaya oluşumları 2. zaman (mesozoyik) ve 3. zaman (senozoyik) dönemleri kapsar. Mesozoyik dönemde killi kireçtaşı, marn kristalize kalker, ofiyolit-şist karmaşığı ile Senozoyik dönemde kumtaşı, konglomera ve kıltaşı (fliş) oluşumları meydana gelmiştir (Tokat Valiliği İl Çevre ve Orman Müd. , 2004: 18).

Taban arazilerde IV. Zamanda oluşmuş alüvyonlar, yamaç arazilerde ise II. Zamanda oluşmuş oligosen yaşındaki kırmızı renkli kum, çakıl ve çoğunlukla kil olan

aralarında yer yer 1-2 ve 5 cm kalınlık gösteren anhidrit ve jips bantlarından meydana gelmiş tabakalara rastlanmaktadır (Aslan, 2001: 17).

Artova'nın jeolojik yapısı Yılmaz'ın (1981) (Akt. Aymak, 2008: 18) araştırmasına göre "Eosen veya Oligosen yaşlı konglomere, kumtaşı ve manlardan oluşmuştur. Güneyde alüvyona geçilir. Alüvyon kalınlığı 10-50 metredir. Yer altı suyu derindedir. Artova genel olarak sağlam bir zeminde bulunmaktadır. İlçe merkezi ikinci derece deprem bölgesinde ve Kuzey Anadolu Fayına 65 km, Ezine Pazarı Fayına 49 km uzaklıktadır."

Artova ovasının arazisi dördüncü zaman arazisi (Kuaterner) olup bu devir arazilerini kum, çakıl, kil ve travertenli topraklar temsil etmektedir (Tokat Valiliği, 1967: 36). Toprak tipi; orman alanlarının en yaygın toprak tipi olan Esmer orman toprağıdır (Tokat Valiliği İl Çevre ve Orman Müd. , 2004: 18).

Yöre toprakları Topraksu Genel Müdürlüğü'nce yapılan yüzeysel toprak etüdlerinde altı büyük toprak grubu altında incelenmiştir. Bunlar sırasıyla Alüviyol, Koliviylol, Kahverengi, Kırmızımsı Kahverengi, Kalkersiz Kahverengi, Kalkersiz Orman, Kalkersiz Kahverengi Orman büyük toprak gruplarıdır. Taşınarak oluşan alüviyal, koliviyal grupları dışındaki büyük gruplar yerinde oluşan topraklardır. Toprak rengi genelde kahverengi, az olarak kırmızımsı kahverengidir (Tokat Bölge Topraksu Araştırma Enstitüsü Müd., 1981: 21). Yöre toprakları yeteri kadar kireç içermektedir (Arslan, 2001: 17).

Yörede tarıma elverişli olmayan, sık sık taşkın suları ile yıkandıklarından toprak materyali ihtiva etmeyen Irmak Taşkın Toprakları ile çıplak kaya ve molozlar da görülmektedir (Köy Hizmetleri Genel Müd., 1997: 13).

Artova yöresinin önemli bir bölümünü Artova Ovası oluşturmaktadır. Artova Ovası, Günçalı Köyü (Dinar) boğazından başlayarak, Çamlıbel Dağı'ndan doğan Kızık Deresi, Artova'nın doğusundan doğan Dinar-Çalı Deresi ve Kavak Tepelerinden doğan Fineze Deresi'nin Çamlıbel Beldesi yakınlarında birleşmesiyle meydana gelen Çekerek Irmağını takip ederek Sulusaray önlerine kadar uzanan 15.000 hektar büyüklüğünde bir ovadır (<http://www.sp.gov.tr/documents/planlar/TokatIOISP0608.pdf>, 22/04/2010), (<http://www.frmtr.com/cografya/1046026-illerimiz-ve-ozellikler-tum-iller-tek-tek-ve-ayrintili-14.html>, 22/04/2010), (<http://www.tokattso.org.tr/node/44>, 22/10/2009), (Tokat Valiliği, 1967: 40-137), (Tokat Tarım İl Müdürlüğü, 2002: 19).

Resim 2. 1. Çamlıbel Geçidi'nden Ovanın Güney Kısmının Görüntüsü

Artova Ovası, Artuva Maarif Memurluğu'nun 1941 yılında Artuva ile ilgili düzenlemiş olduğu raporda şu şekilde sınırlandırılmıştır. “Şarktan garbe doğru uzanarak gittikçe genişleyen ismile müsemma Artuva: (Artıkova);(Artıkabat) namile maruf büyük bir ova görülür ki; bu ovanın üzerinde bulunan ve Çamlıbel'in serpintilerinden

ufak-tefek tepelikler ve kendisini ihata eden amlıbel, Devecidağı ve Akdağ ile şarktan garba kadar imtidadla ovayı ikiye bölen, suyunun leziz, tatlı olması itibariyle (Şekerab) Çekerek namını alan ufak bir ırmağ ve buna muntahi dereler başlıca tabii azalarını teşkil eder” (Artuva Maarif Memurluğu, 1941: 6).

Artova ve Yeşilyurt İlçeleri Başçiftlik’le birlikte Tokat’ın en yüksek ilçe merkezleridir. Çamlıbel Dağları 2020 metreye kadar yükselir (Yıldız, 2006: 5-6). Çamlıbel Dağlarının eteklerinde büyük düzlükler bulunmaktadır (Köy Hizmetleri Genel Müd., 1997: 10). Etrafı dağlarla çevrili bu düzlükler bir çöküntü ova niteliğindedir. Rakımı 900-1300 metre (m) arasında değışmektedir (Aslan, 2001: 17). Bu düzlükler arasındaki Kireçli tepesi (1816 m) ve Kuzuluk Tepesi (1544 m) bulunur (Demircan, 2002: 3).

Yörenin önemli yükselteleri ovanın etrafını çevreleyen ve sınırını çizen dağlardır. Yörenin güneyinde amlıbel Dağı (2020 m), batısında Deveci Dağı (1892 m) ve Akdağ (1900 m) bulunur (<http://www.tokat.bel.tr/TokatCografi.asp>, 22/04/2010). Kuzeyde Kızılınış Geçidi (1200 m) ile Tokat ilçe merkezinden ayrılır. Bu yükselteler kış aylarında kar yağışı ve buzlanma nedeni ile zaman zaman ulaşımı da olumsuz etkilemektedirler.

2. 1. 6. 2. 2. *Klimatolojik Özellikler*

Tokat’ın iklimi, Karadeniz iklimi ile İç Anadolu’daki step iklimi arasında bir geçiş iklimi özelliğı taşır. Genel olarak yaz mevsimi alçak alanlarda sıcak-kurak, yüksek yerlerde serin yer yer yağışlı, kış mevsimi soğuk ve kar yağışlıdır. Tokat’ın iklim özelliğinde denize olan uzaklığın ve yükseltinin etkisi önemlidir. Bu nedenle kuzeyden güneye doğru (yükseltinin artması nedeniyle) önemli farklılıklar görülür. Güneye doğru kış mevsimi daha sert bir karakter gösterir (Zülfükaroğlu, 2007: 7), (Tokat Valiliğı İl

Çevre ve Orman Müd. , 2004: 19), (Bayram, 2009: 12). Kuzey Anadolu sıradağları, Karadeniz kıyı çizgisine paralel uzandıkları için; Karadeniz ikliminin etkileri iç kesimlere kolaylıkla sokulamaz. Bu nedenle Tokat ilinin kuzeyi ile güneyi arasında belirgin iklim farklılıkları ortaya çıkmaktadır (Ünal, 2006: 173).

Tokat denilince ılıman iklime sahip bir yerleşim yeri insanların hafızasına yerleşmiş olduğu halde Artova yöresinin iklimi Sivas'a benzemektedir. Genellikle Sivas'ın karlı olduğu dönemlerde Artova'da karlı olmaktadır. Başçiftlik'ten sonra Tokat'ın en çok kar yağın ve kışları soğuk, yazları serin olan ilçesi Artova'dır. Kasım ve Nisan ayları arasında genellikle Tokat'a yağmur yağarken Artova'ya kar yağmaktadır (Aymak, 2008: 18). En çok yağış ilkbahar mevsiminde düşmektedir. Yağışlar genellikle cephe yağışı olup, ilkbahar ve yaz mevsiminde toprağın ısınmaya başlamasıyla konvektif yağışlar oluşmaktadır (Demircan, 2002: 3).

Yörede şuan faaliyette olan meteoroloji gözlem istasyonu bulunmamaktadır. Ancak geçmiş yıllarda Artova, Sulusaray ve Çamlıbel'de Meteoroloji İstasyonları'na ait kayıtlar bulunmaktadır. Devlet Meteoroloji İşleri Genel Müdürlüğü (DMİ)'nden bilgi edinme sistemi aracılığı ile yöredeki meteoroloji istasyonlarının bülteni araştırmacı tarafından istenmiştir.

DMİ tarafından gönderilen bültene göre; Artova Meteoroloji İstasyonunda 1975-1990 yılları arasında 16 yıl, Çamlıbel Meteoroloji İstasyonunda 1975-1976 yılları arasında 2 yıl, Sulusaray Meteoroloji İstasyonunda ise 1984-2001 yılları arasında 17 yıl rasat yapılmıştır. Tokat İl Özel İdaresi'nin resmi internet sitesinin haberine göre 06/11/2009 tarihinde 2009/176 sayılı kararla Artova ilçesine tekrardan meteoroloji istasyonu kurulmasına karar verilmiştir (<http://www.tokatozelidaresi.gov.tr/sayfa.asp?iw=karar&islem=oku&id=189>, 24/02/2010).

DMİ tarafından gönderilen veriler incelenerek Artova ve Sulusaray Meteoroloji İstasyonlarına ait klimatoloji değerleri aşağıda çıkartılmıştır. Çamlıbel Meteoroloji İstasyonunda sadece 2 yıl gözlem yapıldığı için (1975-1976) değerlendirmeye alınmamıştır.

Tablo 2. 1. Artova Meteoroloji İstasyonuna Ait Ortalama Sıcaklık Değerleri (1975-1990)

	O	Ş	M	N	M	H	T	A	E	E	K	A	ORT
Ortalama Sıcaklık (°C)	-2,4	-1,2	2,6	8,6	12,4	15,6	17,8	17,9	14,4	9	3,8	-0,1	8,2
Ortalama Yüksek Sıcaklık (°C)	2,8	4,5	9	15,6	19,5	22,4	24,9	25,8	23,8	18,1	10,6	5	15,2
Ortalama Düşük Sıcaklık (°C)	-7,1	-6,3	-2,9	2,2	5,6	7,9	9,5	9,5	6	2,1	-1,2	-4,5	1,7

Kaynak: DMİ Verileri

Tablo 2. 2. Sulusaray Meteoroloji İstasyonuna Ait Ortalama Sıcaklık Değerleri (1984-2001)

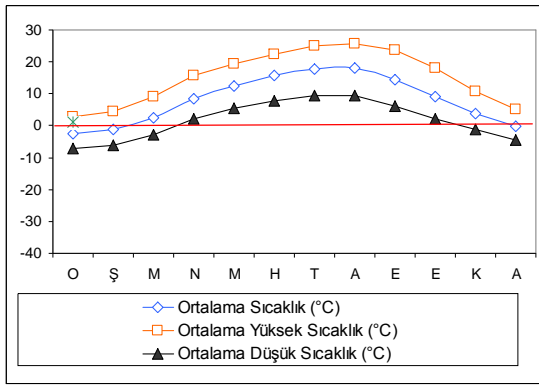
	O	Ş	M	N	M	H	T	A	E	E	K	A	ORT
Ortalama Sıcaklık (°C)	-0,7	-0,2	3,7	10,1	13,6	17,1	19,5	19,7	15,6	10,6	4,7	0,7	9,5
Ortalama Yüksek Sıcaklık (°C)	4,4	5,4	10,1	17,5	21,3	24,8	27,4	28,3	25,4	19,4	11,4	5,4	16,7
Ortalama Düşük Sıcaklık (°C)	-5,8	-5,7	-1,9	3,6	6,9	9,8	11,4	11,5	7,6	4	-0,6	-3,4	3,1

Kaynak: DMİ Verileri

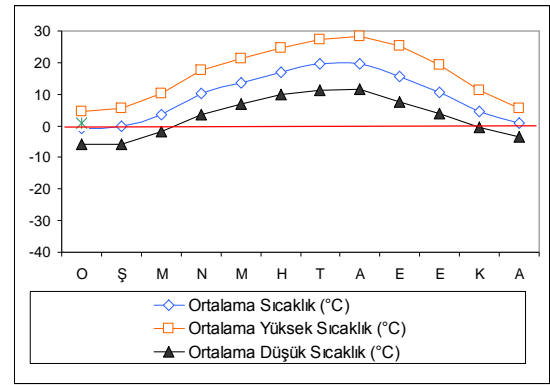
Araştırma sahası meteoroloji istasyonlarının ortalama sıcaklık değeri aylar arasında farklılık göstermektedir (Tablo 2. 1, Şekil 2. 1., Tablo 2. 2., Şekil 2. 2.). Ortalama sıcaklıklar içinde en düşük değerler - 2,4 °C (Artova), -0,7 °C (Sulusaray) ile ocak ayına, en yüksek değerler ise 17,9 °C (Artova), 19,7 °C (Sulusaray) ile ağustos ayına aittir.

Sahada ortalama sıcaklıklar kış aylarında 0 °C'nin altındadır. Kış ayları ortalamaları Artova'da -0,1 °C ile -2,4 °C, Sulusaray'da ise 0,7 °C ile -0,7 °C arasında

değişmektedir. İlkbahar sıcaklık ortalamaları Artova’da 2,6 °C ile 12,4 °C, Sulusaray’da 3,7 °C ile 13,6 °C arasındadır. Sonbahar ortalamaları ise Artova’da 3,8 °C ile 14,4 °C, Sulusaray’da ise 4,7 °C ile 15,6 °C arasındadır. Yaz aylarında ortalama sıcaklık Artova’da 15,6 °C ile 17,9 °C, Sulusaray’da 17,1 °C ile 19,7 °C arasındadır. Artova ile Sulusaray arasında en soğuk dönemde 1,7 °C, en sıcak dönemde 1,8 °C sıcaklık farkı bulunmaktadır. Bu durum Artova (1200 m) ile Sulusaray (950 m) arasındaki 250 m’lik yükselti farkından kaynaklanmaktadır.

Şekil 2.1. Artova Meteoroloji İstasyonunun Ölçüm Ortalamalarına Göre Sıcaklık Değerlerinin Aylık Ortalamaları

Şekil 2.2. Sulusaray Meteoroloji İstasyonunun Ölçüm Ortalamalarına Göre Sıcaklık Değerlerinin Aylık Ortalamaları

Ortalama yüksek sıcaklık değerleri ile ortalama sıcaklık değerleri arasında bir paralellik söz konusudur. Kış aylarında Artova’da 2,8 °C ile 5 °C, Sulusaray’da 4,4 °C ile 5,4 °C arasında değişen değerler mart ayından itibaren artmaya başlar, ağustos ayında Artova’da 25,8 °C Sulusaray’da 28,3 °C ile maksimum seviyeye ulaşır.

Ortalama düşük sıcaklık değerlerini incelediğimizde kışım, aralık, ocak, şubat ve mart aylarında sıcaklıkların 0 °C’nin altında olduğu görülmektedir. Diğer ayarda 0 °C’nin üstünde olan değerler Artova’da temmuz, ağustos aylarında Sulusaray’da ağustos ayında maksimum seviyeye çıkarak Artova’da 9,5 °C, Sulusaray’da 11,5 °C değerine ulaşmaktadır.

Araştırma sahasında en yüksek sıcaklıklar temmuz ve ağustos aylarına aittir. İstasyonların açık bulunduğu dönemlerde yapılan ölçümler içerisinde en yüksek değer Artova'da 18 Ağustos 1985 tarihinde 36,5 °C, Sulusaray'da 30 Temmuz 2000 tarihinde 41,2 °C'dir, en düşük değer ise Artova'da 23 Şubat 1985 tarihinde -35,5 °C, Sulusaray'da 3 Şubat 1992 tarihinde -30,2 °C olarak kaydedilmiştir.

1941 yılında yöre hakkında bir rapor hazırlayan Artuva Maarif Memurluğu yörenin iklimi ile ilgili şu bilgileri vermektedir: “Orta Anadolu yaylasının kuzeydoğusunda bulunan kazanın havası kurak ve kışı pek şiddetlidir. Kışın kuzeydoğudan esen sert, soğuk ve kuru rüzgarlar ilkbahardan itibaren yerini kuzeydoğudan esen serin ve güneyden esen ılık ve sıcak rüzgarlara bırakır. En soğuk ayları Ocak ve Şubat, en sıcak ayları Temmuz ve Ağustos aylarıdır. Sıcaklık yazın en sıcak aylarda 25-30 °C bulduğu gibi, kışın en soğuk aylarında da -8, -20 C° ye kadar düşmektedir. Yazla kış arasında 40-50 °C fark olabilmektedir. Havası sağlam, kuraklığı fazla, rutubeti azdır.”

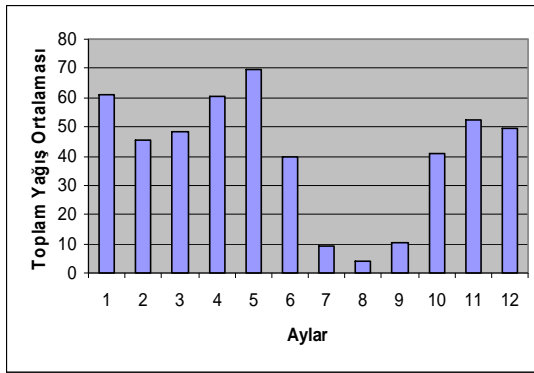
Artova ve Sulusaray Meteoroloji İstasyonlarının Ölçüm Ortalamaları incelendiğinde yaz ayları ile kış ayları arasındaki sıcaklık farkı Şekil 2. 1. ve Şekil 2. 2.'de açıkça görülmektedir. Temmuz ve ağustos aylarında sıcaklık 36 °C'ye kadar çıkarken, ocak ve şubat aylarında -30 °C'ye kadar düşmektedir. Araştırmaya katılanlardan yaz mevsimi ile ilgili rastlanan en genel bilgi yazın sıcak olmadığı serin geçtiğidir.

Tablo 2. 3. Artova (1975-1990) ve Sulusaray (1984-2001) Meteoroloji İstasyonlarının Kayıtlarına Göre Yağış Ortalamaları

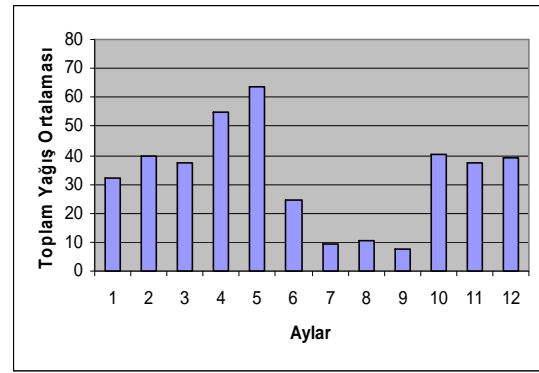
	O	Ş	M	N	M	H	T	A	E	E	K	A	ORT	TOPLAM
Artova Meteoroloji İst.Toplam Yağış Ortalaması (mm)	61,1	45,4	48,3	60,6	69,8	40	9,3	3,8	10,2	41,1	52,3	49,4	40,9	491,3
Sulusaray Meteoroloji İst. Toplam Yağış Ortalaması (mm)	32,2	39,9	37,2	55,1	63,9	24,4	9,2	10,7	7,7	40,1	37,2	39,4	33,1	397,0

Kaynak: DMİ Verileri

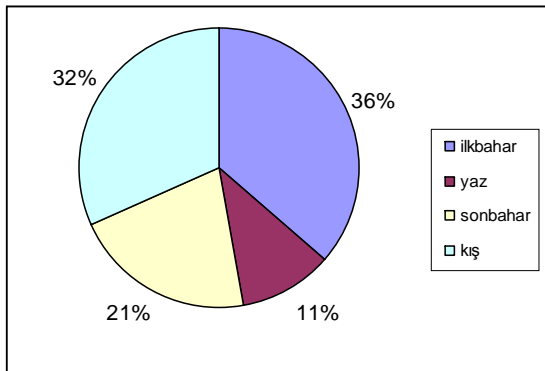

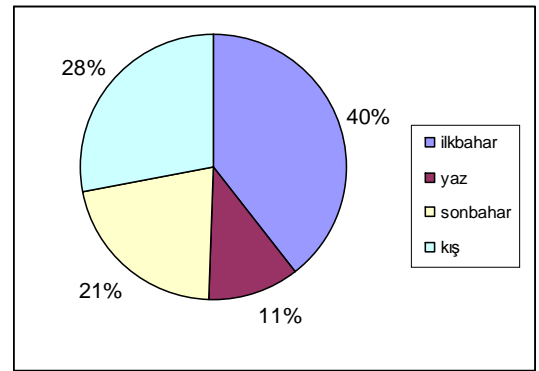
Şekil 2. 3. Artova Meteoroloji İstasyonunun Ölçüm Ortalamalarına Göre Toplam Yağış Miktarının (mm) Aylık Ortalamaları

Şekil 2. 4. Sulusaray Meteoroloji İstasyonunun Ölçüm Ortalamalarına Göre Toplam Yağış Miktarının (mm) Aylık Ortalamaları

Şekil 2. 5. Artova Meteoroloji İstasyonunun Ölçüm Ortalamalarına Göre Toplam Yağışın Mevsimlere Dağılışı

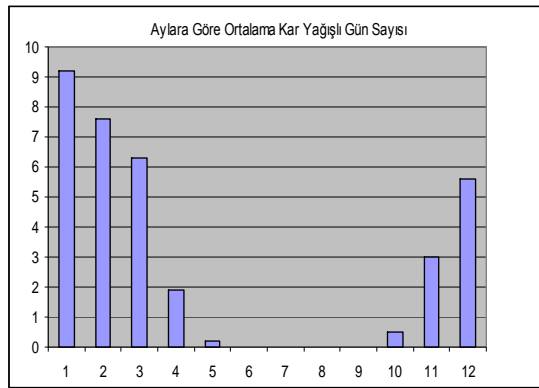

Şekil 2. 6. Sulusaray Meteoroloji İstasyonunun Ölçüm Ortalamalarına Göre Toplam Yağışın Mevsimlere Dağılışı

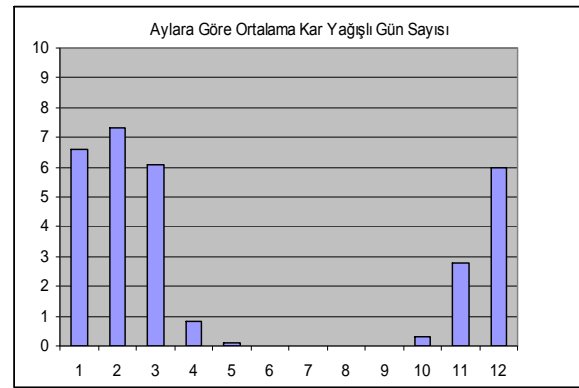
Ortalama yağış miktarının mevsimlere dağılımı incelendiğinde (Şekil 2. 5. ve Şekil 2. 6.) araştırma alanında en fazla yağışın düştüğü dönem ilkbahar aylarıdır. En yüksek yağışın Artova ve Sulusaray'da Mayıs ayında, en az yağışın ise Artova'da Ağustos, Sulusaray'da Eylül ayında düştüğü görülmektedir. Yıllık ortalama yağış miktarı Artova'da Sulusaray'dan 94,3 mm fazladır. Araştırmaya katılanlar ilkbaharın temel özelliği olarak yağış ve rüzgarı belirtmişlerdir.

Tablo 2. 4. Artova (1975-1990) ve Sulusaray (1984-2001) Meteoroloji İstasyonlarının Kayıtlarına Göre Kar Yağışlı Gün Sayısı

	O	Ş	M	N	M	H	T	A	E	E	K	A	TOPLAM
Artova Kar Yağışlı Gün Sayısı	9,2	7,6	6,3	1,9	0,2	--	--	--	--	0,5	3	5,6	34,3
Sulusaray Kar Yağışlı Gün Sayısı	6,6	7,3	6,1	0,8	0,1	--	--	--	--	0,3	2,8	6	30,0

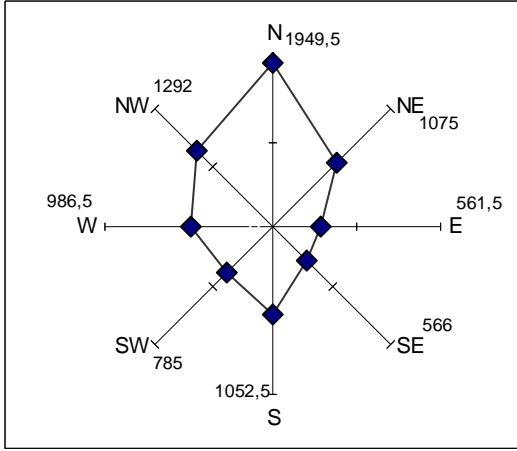
Şekil 2. 7. Artova Meteoroloji İstasyonunun Ölçüm Ortalamalarına Göre Kar Yağışlı Gün Sayısının Aylara Göre Dağılımı

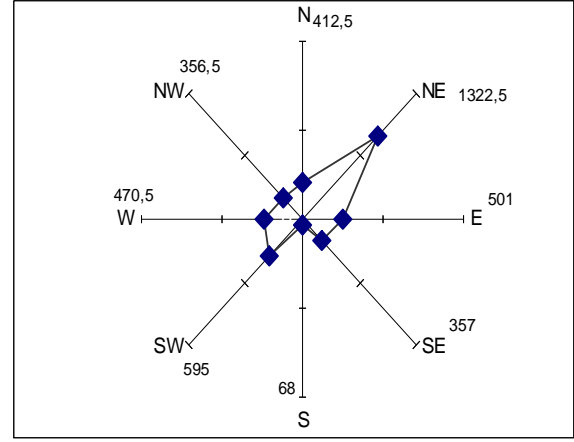
Şekil 2. 8. Sulusaray Meteoroloji İstasyonunun Ölçüm Ortalamalarına Göre Kar Yağışlı Gün Sayısının Aylara Göre Dağılımı

Artova'da yıllık ortalama 34,3, Sulusaray'da ise 30 gün kar yağışı meydana gelmektedir. Kar yağışlı gün sayısı Artova'da en fazla ocak ayında, Sulusaray'da ise şubat ayında görülmektedir. Araştırma sonucunda ortaya çıkan verilere göre kar yağışı yöre insanı için oldukça önemlidir. Karın fazla yağması hem yaz mevsiminin güzel geçeceğinin habercisi hem de yetiştirilen ürünlerin daha verimli olacağına bir göstergesidir.

Uzun yıllar ortalamasına göre Artova yöresinde ilk don tarihi 22 Eylül, son don tarihi 6 Mayıs'tır (Tokat Tarım İl Müdürlüğü, 2002: 17).

Şekil 2. 9. Artova Meteoroloji İstasyonunun Ölçüm Ortalamalarına Göre Yıllık Ortalama Rüzgar Esme Sayıları ve Rüzgar Gülü

Şekil 2. 10. Sulusaray Meteoroloji İstasyonunun Ölçüm Ortalamalarına Göre Yıllık Ortalama Rüzgar Esme Sayıları ve Rüzgar Gülü

Rüzgar esme sayılarının yönlere göre dağılışı incelendiğinde hakim rüzgar sektörünün kuzey olduğu görülmektedir. En fazla esme sayısına sahip rüzgarların yönleri Artova'da N, Sulusaray'da NE'dir. Yörede hakim olan rüzgarlar Yıldız ve Poyraz'dır.

2. 1. 6. 2. 3. Hidrografik Özellikler

Kuzeyden güneye doğru yüksekliği artan, sıra dağları parçalayarak derin vadiler meydana getiren ve Yeşilirmak'ın kollarından biri olan Çekerek Suyu yörenin en önemli akarsuyudur. Çekerek, ovanın güneydoğusundaki Çamlıbel Dağından doğan Kızık, yine ovanın doğusundaki Dinar-Çalı ve Kavak tepelerinden doğan Fineze Derelerinin Çamlıbel Beldesine yakın bir yerde birleşmesiyle meydana gelir. Yeşilyurt'a yaklaştığında güneyden gelen Karadere kolu Çekerek'e karışır. Sulusaray'ın içinden geçerek adını aldığı Çekerek ilçesine doğru uzanır. Amasya Kayabaşı mevkiinde Yeşilirmak'la birleşir ve Yeşilirmak adı altında Karadeniz'e ulaşır (Tokat Valiliği, 1967: 40-137), (Aymak, 2008: 22).

Resim 2. 2. Sulusaray İlçe Merkezinden Geçen Çekerek Irmağı

Çekerek Irmağının Artova yöresindeki uzunluğu 85 km'dir (Susam, 2006: 65). Çekerek üzerinde Kızık ve Güzelce Göletleri bulunmaktadır (Tokat Tarım İl Müdürlüğü, 2002: 19). Çekerek Havzası, Köy Hizmetleri Genel Müdürlüğü'nün (1997) hazırlamış olduğu haritalarda birinci derecede önemli tarım arazisi olarak nitelendirilmektedir.

Su varlığından yararlanılarak 1980'li yıllardan sonra yörede baraj ve gölet yapımına başlanmıştır. Aslan (2001: 22) sulama göletlerini Artova yöresinin başlıca yerüstü kaynakları olarak göstermektedir.

Resim 2. 3. Sapoğlu Suyu Üzerinde Kurulan Dutluca Göleti

Tablo 2. 5. Yöredeki Gölet ve Barajlar

Gölet ve Barajlar	Göletin Yeri	Akarsuyu	İnşaatın (başlama-bitiş) yılı	Sulama Alanı
Dutluca Göleti	Tokat - Artova	Sapoğlu	1986-1991	1500 ha
Artova Göleti	Tokat - Artova	Karasu	1981-1990	1000 ha
Kızık Göleti	Tokat - Merkez	Miçöz	1990-2000	1900 ha
Bedirkale Göleti	Tokat - Merkez	Kale Deresi	1991-1995	2 400 ha
Alpu Barajı	Tokat - Sulusaray	Alpu Deresi	1998-Devam Ediyor	4 619 ha
Güzelce Barajı	Tokat - Merkez	Finize çayı	1996-Devam Ediyor	4 020 ha

Kaynak: <http://www.dsi.gov.tr/bolge/dsi7/tokat.htm>, 18/10/2009

2. 1. 6. 2. 4. Bitki Örtüsü

Tokat ili Orta Karadeniz Bölümü içinde yer alıp, Karadeniz ve İç Anadolu Bölgeleri arasında geçiş iklimine sahip karakteristik bir coğrafi konumundan dolayı değişik bitki toplulukları bulundurmaktadır. Bu bitki toplulukları arasında yaygın olanlar Orman, Step ve Alpin vejetasyonlardır (Yıldız, 2006: 5). Tokat şehir yerleşmesinin içinde yer aldığı vadi tabanı ile çevresindeki dağlık sahalar arasındaki yükselti farkları dikkate alındığında, yerleşme ile çevresindeki dağlık sahalar arasındaki sıcaklık farkının 4-5 °C civarında olduğu görülür (Ünal, 2006: 174). Bu sıcaklık farkı Artova yöresinde kendisini önemli derecede hissettirmektedir. Yörenin bitki örtüsü step olarak nitelendirilebilir. Ancak ovanın etrafını çeviren dağların yamaçlarında orman örtüsü görülmektedir. Meşe, gürgen ve çam ağaçlarının yoğunlukta olduğu bu ormanlar genellikle kuzeye bakan yamaçlarda karşımıza çıkmaktadır.

Bitki örtüsü ekolojik bakımdan incelendiğinde Karadeniz Ardı Olukları Çalı-Kuru Orman Bölümü ile İç Anadolu'nun Kuru Orman-Antropojen Bozkır Bölümü

arasında geçiş özelliği göstermektedir. Dağ bozkırı olarak adlandırılan meşe ve ardıç ormanlarının tahribi ile oluşmuş antropojen bozkırlara, kekik, geven gibi bozkır bitkilerine rastlanmakla birlikte yer yer meşe, karaçam ve sarıçam ormanları da görülmektedir (Atalay, 2002: 59-158)

2. 1. 6. 3. Araştırma Sahasının Beşeri Çevre Özellikleri

2. 1. 6. 3. 1. Yerleşme

Artova ilçesini içine alan bölgenin tarihi M.Ö. 3000 yıllarına kadar dayanmaktadır. Bu bölge, tarihte 14 devlete ve birçok beyliğe tanıklık etmiştir. Sırasıyla Hatti, Hitit, Firig, Med, Pers, Roma, Bizans, Arap, Selçuklu, Moğol, İlhanlı ve Osmanlı hakimiyetinde kalan yöreye zaman içerisinde muhtelif isimlerin verildiğini görüyoruz. Selçuklu ve Osmanlı devrinde Artukabad olarak bilinen mntıkaya ayrıca Artukova, Arıkova ve Altınova da denilmiştir (Bayram, 2007: 119).

Yaklaşık beş bin yıllık uygarlık tarihi bulunan Anadolu toprakları 1071 Malazgirt Zaferi ile Türklerin iskânına açılmıştır. Büyük Selçuklu Hükümdarı Sultan Alp Aslan, komutanlarından Artuk Beyi, fetih alanlarını daha da genişletmek amacıyla Artukâbâd Kazası'(Sulusaray, Yeşilyurt, Artova ve Çamlıbel'i kapsayan bölge)nin da içinde bulunduğu Orta Anadolu bölgesine göndermiştir (Üçtepe, 2006: 11). Günümüzde Artukabad adı Artova şeklinde konuşulup yazılmakla birlikte Artukabad'ın tarihi coğrafyası Tokat ilinin Artova, Sulusaray, Yeşilyurt ilçeleri ile Zile ilçesinin doğusunda kalan bir alanı kapsamaktadır (Açıkel, 2003: 182). Artukâbâd Kazası 1398'de Osmanlı idaresine alınmıştır. 1455'te "Nahiye-i Artukâbâd" olarak Tokat Vilayeti'ne bağlanmıştır. Bundan sonraki dönemde Rum Eyaleti'(Sivas)ne, Amasya Sancağı'na sonradan ise Sivas Sancağı'na bağlı duruma getirilmiştir. Başlangıç tarihi henüz tespit edilemeyen bir dönemden 1923 yılına kadar ilçe merkezi Sulusaray iken, yıl içerisinde

meydana gelen depremle merkez yerleşiminin büyük hasar görmüş olması ile ilçe merkezi önce şimdiki Çamlıbel Kasabası'na, 1944 yılında ise şimdiki Artova İlçesi'ne tayin olmuştur (Üçtepe, 2006: 11).

Birçok araştırmaya kaynak olan Evliya Çelebi Seyahatnamesi, ülkemizin tarihi coğrafyasına yaptığı katkılardan dolayı önemlidir. Artukâbâd Kazası'nın, Evliya Çelebi'nin Seyahatname'sindeki bahsi ise, "1060 (Miladi1650) senesinde Sivas'tan İstanbul'a geldiğimiz yolda Sivas'tan kuzeye doğru giderek, sekiz saatte Çamlıbel denilen yeri geçip, Arıkova (Artukâbâd) Kasabası'na geldik. Sivas Sancağı topraklarında ürünü boldur. Gelişmiş köyler arasında, büyük varoş gibi süslü nehir misali köyler vardır. Yedi nahiyesi vardır." şeklindedir (Üçtepe, 2006: 11).

Bu araştırmalar bölgedeki Türk hakimiyetinin Anadolu kapılarının Türklere açıldığı Malazgirt Zaferiyle birlikte başladığını göstermektedir. Bölge 1071 tarihinden günümüze kadar kesintisiz olarak Türk yerleşim alanı olması nedeniyle Anadolu'daki Türk kültürünün en eski ve en derin izlerini taşımaktadır (Açıkel, 2003: 183).

Yöredeki yerleşmelerde etkili olan en önemli unsur sudur. Yerleşim birimlerinin su kaynaklarına ve ırmaklara yakın yerlerde kurulmuş olduğu göze çarpmaktadır. Yöredeki yerleşme tipi konutların birbirine yakın kurulması şeklinde oluşan toplu yerleşmedir (<http://www.cografya.gen.tr/sozluk/toplu-yerlesme.htm>, 09/05/2010).

Yöredeki önemli yerleşim merkezleri Artova, Yeşilyurt ve Sulusaray İlçeleri ile Tokat Merkez İlçeye bağlı Çamlıbel Beldesidir.

Artova, Tokat il merkezine 38 km mesafede, 3131 nüfuslu (2009) küçük bir ilçedir. 1921'de bucak merkezi olarak Sulusaray'a bağlanan Artova, 1923 depreminden büyük zarar gördüğü için halen merkez ilçeye bağlı bir bucak olan Çamlıbel kazasına

bağlanmış, 1 Haziran 1944'te ise ilçe statüsünü kazanmıştır (Bayram, 2007: 119). Artova'ya bağlı 1 belde 27 köy bulunmaktadır.

Yeşilyurt, Tokat merkeze 56 km mesafede kurulmuş nispeten yeni bir ilçedir. İlçenin temelini "Musaköy" oluşturmaktadır. 13 hane tarafından kurulan yerleşim yerinin 1864 Kafkas göçmenleri, 1877-78 Osmanlı Rus Harbi nedeni ile Kars, Erzurum, Bayburt ve Artvin yöresinden gelen göçmenlerin iskanları ile hane sayısı 80'e ulaşmış. 1932 yılında Sivas-Samsun demiryolunun faaliyete geçmesi, istasyon binasının yapılması ile yük indirme bindirme merkezi olması, çevrede yapılaşmanın başlaması ile nüfus hızla artmıştır (Bayram, 2007: 147). 1944 yılında ilçenin Arabacımusak köyüne verilmesi için çaba harcansa da ilçelik ismiyle beraber demiryolu üzerinde bulunan Kızılcaköyü (Günümüzdeki Artova İlçesi)'ne verilmiştir. Yeşilyurt 1984-86 yılları arasında Afganistan'dan gelen Türkmenlerin yerleştirilmesiyle bir kültürel çeşitlilik kazanmıştır. Daha çok dericilikle uğraşan bu göçmenler Yeşilyurt halkıyla kaynaşmış, aynı zamanda geleneksel giyim-kuşam tarzlarını ve kendilerine özgü adetlerini muhafaza etmeye devam etmişlerdir (Bayram, 2007: 151). Yeşilyurt ilçe merkezi 5479 kişilik nüfusuyla (2009) şu anda yörenin en kalabalık nüfuslu yerleşim birimidir. Yeşilyurt'a bağlı 2 belde 15 köy bulunmaktadır.

İlçe olarak genç sayabileceğimiz Sulusaray'ın tarihi ilk çağlara kadar gitmektedir. Arkeolojik kazılar sonucu gün yüzüne çıkarılan Sebastopolis kentinin kuruluş tarihi henüz kesin olarak bilinmemektedir. Bazı kaynaklarda M.Ö. 1. yüzyılda kurulmuş olduğu kayıt edilmektedir (Bayram, 2007: 142). Sulusaray Tokat il merkezine 69 km, Artova ilçe merkezine 30 km, Yeşilyurt ilçe merkezine 11 km uzaklıkta olup 1923 yılı depreminden sonra tekrardan 1990 yılında ilçe olmuş bir yerleşim yeridir İlçe

etrafı dağlarla çevrili bir ova üzerinde, Çekerek ırmağı kenarındadır. Sulusaray'a bağlı 1 belde 14 köy bulunmaktadır.

Resim 2. 3. Yeşilyurt İlçesinin Gelişmesinde Önemli Bir Yeri Olan Tren İstasyonu

. Tokat merkez ilçeye bağlı olan Çamlıbel Beldesi, Tokat-Sivas karayolu 29. km'sinde bulunmasına rağmen konumuna göre pek gelişme gösterememiştir. 1923 yılında ilçe merkezi Sulusaray'dan Çiftlik (Artuva Çiftliği)'e (O dönemde ilçe merkezinin ismi Artuva'dır) taşınmıştır. Kısa zamanda birçok binalarla süslenen Çiftlik'in ilçe merkezi olmasında bazı mahzurlar görüldüğü için 1 Haziran 1944'den itibaren Kızılca yakınlarındaki Kunduz istasyonuna kaldırılması emredilmiştir (Asarkaya, Tarihsiz: 222). O tarihten itibaren ismi Çamlıbel olarak değiştirilmiş bucak merkezi olarak idari taksimatta nitelendirilmiştir. Çamlıbel'de 1972 yılında belde teşkilatı kurulmuştur. Çamlıbel Bucağı'na bağlı 18 köy bulunmaktadır.

2. 1. 6. 3. 2. Nüfus

Artukabad kazasında 1870 yılı Sivas Vilayet Salnamesi kayıtlarına göre 1259 hane bulunmaktadır. 1870 kayıtlarına göre 3250 müslim erkek nüfus, 561 gayrimüslim

erkek nüfus kazada yaşamaktadır. O yıllarda kazanın tahmini nüfusu $3811 \times 2 = 7622$ 'dir (Açıkel, 2003: 262). Bu nüfus sayısı kazadaki köylerin tamamına aittir. O yıllar için yörenin önemli bir yerleşim merkezi olduğunu söylemek mümkündür.

İlçe merkezlerinin ve Çamlıbel Bucağı'nın 1967 (Tokat İl Yıllığı) ve 2009 (TÜİK Verileri) Yıllarına ait nüfus sayıları ve artma azalma oranları aşağıda tablo halinde verilmiştir.

Tablo 2. 6. Araştırma Alanında 1967-2009 Yılları Arasındaki Nüfus Değişimi

YERLEŞİM BİRİMİ	1967	2009	FARK	ARTMA AZALMA ORANI %
Artova	2863	3.131	268	9,4
Ağmusa	625	439	-186	-29,8
Ahmetdanişment	336	207	-129	-38,4
Aktaş	870	212	-658	-75,6
Aşağıgüçlü	504	492	-12	-2,4
Bayırlı	836	320	-516	-61,7
Bebekderesi	872	183	-689	-79,0
Boyunpınar	479	257	-222	-46,3
Çelikli	1055	1.399	344	32,6
Devecikargın	502	242	-260	-51,8
Gazıpınarı	176	30	-146	-83,0
Gümüşyurt	373	149	-224	-60,1
Gürardıç	332	295	-37	-11,1
İğdir	500	244	-256	-51,2
Mertekli	310	67	-243	-78,4
Kayaönü	214	86	-128	-59,8
Kunduz	267	70	-197	-73,8
Kunduzazılı	296	197	-99	-33,4
Poyrazalan	330	64	-266	-80,6
Sağlıca	357	271	-86	-24,1
Salur	360	243	-117	-32,5
Tanyeli	482	140	-342	-71,0
Taşpınar	229	138	-91	-39,7
Tuzla	283	103	-180	-63,6
Ulusulu	434	100	-334	-77,0
Yağcımsusa	497	335	-162	-32,6
Yenice	552	171	-381	-69,0
Yukarıgüçlü	569	499	-70	-12,3
Artova İlçe Toplamı	15503	7.089	-8.414	-54,3
Yeşilyurt	1805	5.479	3.674	203,5
Büget	596	564	-32	-5,4
Çıkrık	898	1.202	304	33,9
Çırdak	445	478	33	7,4
Damlalı	183	44	-139	-76,0
Doğanca	346	291	-55	-15,9
Doğlacık	256	166	-90	-35,2
Ekinli	717	589	-128	-17,9
Karacaören	278	224	-54	-19,4
Karagözgöllüalan	483	173	-310	-64,2
Karaoluk	286	101	-185	-64,7
Kavunluk	89	53	-36	-40,4
Kuşçu	881	1.326	445	50,5
Sekücek	339	87	-252	-74,3
Sivri	241	78	-163	-67,6
Yağmur	313	188	-125	-39,9
Yeniköy		276	276	
Bahçebaşı		291	291	
Yeşilyurt İlçe Toplamı	8156	6.131	-2.025	-24,8

Sulusaray	1740	3.462	1.722	99,0
Alanyurt	664	532	-132	-19,9
Alpudere	481	446	-35	-7,3
Arpacıkaraçay	439	77	-362	-82,5
Balıkhisar	458	399	-59	-12,9
Ballıkaya	411	528	117	28,5
Bayazıt	766	338	-428	-55,9
Buğdaylı	326	231	-95	-29,1
Çime	512	199	-313	-61,1
Dutluca	1537	1.905	368	23,9
İlcak	253	95	-158	-62,5
Selimiye	103	73	-30	-29,1
Tekkeyeni	380	254	-126	-33,2
Uylubağı	211	213	2	0,9
Belpınar	411	277	-134	-32,6
Sarıyaprak		268	268	
Sulusaray İlçe Toplamı	8692	5.835	-2.857	-32,9
Çamlıbel	2529	1.976	-553	-21,9
Akın	619	840	221	35,7
Avşarağzı	206	164	-42	-20,4
Aydoğdu	411	41	-370	-90,0
Bedirkale	500	375	-125	-25,0
Çatalkaya	213	41	-172	-80,8
Çubuklu	469	320	-149	-31,8
Dereağzı	232	123	-109	-47,0
Dodurga	584	115	-469	-80,3
Günçalı	978	381	-597	-61,0
Güzelce	618	359	-259	-41,9
İhsaniye	137	45	-92	-67,2
Kargın	259	71	-188	-72,6
Kargıncık	564	64	-500	-88,7
Kervansaray	696	262	-434	-62,4
Kızılkaya	883	933	50	5,7
Kızılören	313	39	-274	-87,5
Ortaören	985	909	-76	-7,7
Yatmış	541	204	-337	-62,3
Çamlıbel Bucak Toplamı	11737	7.262	-4.475	-38,1

Kaynak: Tokat İl Yıllığı (1967), TÜİK Verileri (2009)

Yörede son 40 yılın nüfus durumu incelendiğinde 1967 yılı nüfusuna göre önemli bir azalma göze çarpmaktadır. Yörenin toplam nüfusu 1967 yılında 44.088 iken 2009 yılında 26.317'ye düşmüştür. Yörenin nüfusunda %40,3'lük bir azalma bulunmaktadır. İlçe merkezleri ve birkaç yerleşim birimi dışında nüfusunda artış olan yerleşim birimi bulunmamaktadır. Yeşilyurt ilçe merkezi %203,5'lik artışla yörede nüfus artışının en fazla olduğu yerleşim birimidir. Yörede nüfusun azalmasının en önemli nedeni ekonomik sıkıntılar, iklimin olumsuzlukları ve yetiştirilen ürünlere uygulanan kota sistemidir. Yörede gerçekleşen göç hareketleri daha çok iç göç özelliği taşımaktadır. Aymak (2008: 19) yörede nüfusun azalmasını, demiryolu boyunca bulunan köylerin özelliklerini kısaca tasvir ettikten sonra "Herkes bir İstanbul deyip

tutturdu, terk edip gitti güzelim köyleri ve diyarları. Boş kaldı köyler, evler, yollar, dağlar, yaylalar ve okullar. Ne yamaçtan yamaca akseden kaval sesleri var, ne koyun kuzu meleyişleri, ne de söylenen sevda türküleri” şeklinde tarif etmektedir.

2. 1. 6. 3. 3. Ekonomik Coğrafya Özellikleri

Artova yöresi iktisadi manada fazla gelişim gösterememiş, yaşadığı 1923 depreminin yaralarını sarmakla uğraşırken bir yandan da ekonomik ve endüstriyel gelişim çabalarına girmiştir. Tüm bu gelişmemişlik ve buna bağlı problemlerden ötürü dışarı açılmamıştır (Bayram, 2007: 125).

Yörenin geçim kaynağı tarım ve hayvancılığa dayanmaktadır. İklim yapısı ve su kaynakları ile bağlantılı olarak bitkisel üretim deseni içerisinde, kuru tarım şartlarında en çok buğday, arpa ve bakliyat ürünleri; sulu tarım şartlarında bu ürünlerle birlikte şekerpancarı ve silajlık mısır büyük oranda yer almaktadır (Aslan, 2001: 19). Meyve ve sebze olarak elma, armut, erik, domates, biber, salatalık, marul, soğan, lahana, vb. ürünler de halkın kendi ihtiyaçlarını karşılayacak kadar yetiştirilmektedir.

Tablo 2. 7. Artova, Yeşilyurt ve Sulusaray İlçelerinde Arazi Dağılımı

İlçe	Yüzölçümü (Ha)	Arazinin Dağılımı (Ha)				
		Tarım Arazisi (İşlenen)	Tarıma Elverişli Boş Alan	Çayır-Mera	Orman	Tarım Dışı Alan
Artova	42.588	13.732	287	7.106	14.520	6.943
Sulusaray	27.592	10.113	465	4.310	9.350	3.354
Yeşilyurt	20.720	8.027	1.074	1.288	5.977	4.354
Toplam	90.900	31.872	1.826	12.704	29.847	14.651

(Tokat Tarım İl Müdürlüğü, 2002: 17)

Tokat'ta sıcaklık değerlerinin yüksek olduğu vadi tabanlarında çok çeşitli tarım ürünleri yetiştirilirken, sıcaklık değerlerinin düştüğü yüksek kesimlerde yer alan platolar üzerindeki yaylalarda, hayvancılık faaliyetleri ön plana geçmektedir (Ünal, 2006: 175). Topografik özellikler yörenin ekonomisinde kendini hissettirmektedir. Artova yöresi

ortalama yükseltisi fazla olan bir yöredir. Topografyanın bir elemanı olan yükseklik faktörü, sıcaklığın azalmasına ve don olaylarına neden olur. Bunlar da tarımı ve ekonomik hayatı olumsuz yönde etkiler (Şahin ve Doğanay, 1999: 227). Yöre yüksekliğinden dolayı yayla özelliği taşımaktadır (Aymak, 2008: 118). Bu nedenle yöre ekonomisinin can damarlarından biri büyükbaş hayvancılıktır.

Tablo 2. 8. 2008 TÜİK Verilerine Göre Yöredeki Hayvan Sayıları

Yerleşim Yeri	Büyükbaş Hayvan Sayısı	Küçükbaş Hayvan Sayısı	Kümes Hayvanı Sayısı	Arıcılık (Toplam Kovan)
Artova	12.573	9.173	12.862	679
Sulusaray	7.494	1.865	9.600	250
Yeşilyurt	8.855	3.160	28.500	840
Toplam	28.922	14.198	50.962	1.769

Kaynak: TÜİK 2008 verileri

Artova yer altı kaynakları bakımından bölgedeki zengin ilçelerden biridir. Krom, manganez, linyit, taş kömürü ve çimento taşına rastlanmaktadır. Bu madenlerin bazıları rezerv yetersizliği nedeniyle işletilmemekte, bazıları ise kapalı durumdadır. Salur'daki krom madeni ile Artova'daki çimento taşı hala çıkartılmaktadır.

Ekonomik yönden az gelişen yöre dışarıya göç vermektedir. Yörede kırsal nüfus daha fazladır. İnsanlar iş imkanlarının azlığı nedeni ile çevre illere ve büyük şehirlere gitmektedirler.

Yörede ekonomiyi hareketlendiren unsurlardan bir tanesi de kurulan hafta pazarlarıdır. Pazartesi günü Artova'da, Salı günü Sulusaray'da, Perşembe günü Çelikli (Artova)'de, Cumartesi günü Çamlıbel'de, Pazar günü Yeşilyurt'ta hafta pazarları kurulmaktadır. Özellikle Çamlıbel'de hafta pazarı ile birlikte kurulan mal pazarı yöre insanının ilgi gösterdiği bir ekonomik hareketliliktedir. Ancak özellikle kış aylarında iklimde hissedilen olumsuzluklar, fiyat artışı, ürün azlığı, hedef kitlenin pazar yerine ulaşamaması gibi nedenler pazar ekonomisini olumsuz etkilemektedir.

Yöreye ekonomik canlılık getiren olaylardan biri de 2005 yılında Adoçim

işletmesinin Artova ilçesine çimento fabrikası kurmasıdır. Sürekli büyük illere göç veren yöre insanı bu fabrikada çalışmaya başlaması yöre halkı için bir ümit kaynağı olmuştur. Fabrikada 350 civarında işçi çalışmaktadır (Aymak, 2008: 117-118).

2009 Yılında Çamlıbel'de yapımı tamamlanan Tokat T Tipi Cezaevi, özellikle ulaşım alanında hizmet veren sektöre bir ekonomik hareketlilik getirmiştir.

2. 2. İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

Araştırma sırasında otantik öğrenme, yerel coğrafi bilgi ve Artova yöresi ile ilgili incelenen araştırmalar aşağıda özetlenmiştir. Yerel coğrafi bilgi ile ilgili ulaşılan araştırma sayısı oldukça düşüktür. Otantik öğrenme ise araştırmalarda daha çok yapılandırmacı yaklaşımın içinde kısaca ele alınmıştır. Literatürde herhangi bir yöredeki yerel coğrafi bilgiyi tam anlamıyla ele alan çalışmaya da rastlanmamıştır.

Akşit (2007), yüksek lisans çalışmasında Türkiye’de hemen hemen her eğitim düzeyinde çeşitli alanlarda aktif öğrenme ile ilgili çalışmaların yapıldığı ancak araştırma sayısının artmasına rağmen coğrafya alanında aktif öğrenme ile ilgili çalışmalara pek rastlanmadığını belirttiği çalışmasında Coğrafya Öğretiminde Aktif Öğrenmeyi incelemiş ve aşağıdaki sonuçlara ulaşmıştır.

- Aktif öğrenme, yöntem ve tekniklerinin, öğrencilerin coğrafya dersinde başarısını artırma konusunda etkilidir.
- Coğrafya öğretmeni yetiştiren kurumlarda aktif öğrenme yöntem ve teknikleri konusuna yer verilmelidir.
- Aktif öğrenme yöntemlerinin uygulanabilmesi için sınıflardaki geleneksel uygulamalardan vazgeçilmelidir.
- Coğrafya dersleri için bir laboratuvar ya da ayrı bir sınıf düzenlenerek araç-gereçlerin sınıf sınıf gezdirilmesi yerine burada bulundurulması daha uygun olacaktır.

Alkış (2006), yapmış olduğu doktora çalışmasında ilköğretim öğrencilerin yağış kavramı ile ilgili birçok sınırlı ve yanlış algılamasının bulunduğunu ortaya çıkartmıştır. Alkış’a göre hem öğretmenlere hem de ders kitabı hazırlayanlara bu yanlış anlamaları ortadan kaldırmak için büyük görev düşmektedir. Öğrencilerin hangi bilgilerle okula

geldiğini bilmeden bu bilgileri düzeltmek zordur. Öğretmenlerin öğrencilerin hangi coğrafi bilgilerle okula geldiğini bilmesi gerekir. Derste ele alınan konuları gerçek hayatla ilişkilendirerek öğrencilerin günlük hayatları ile bağlantı yapılmalıdır.

Ataizi (Tarihsiz), Ataizi ve Şimşek (2000), durumlu öğrenmenin uygulama aşamaları ve özellikleri üzerinde yaptıkları bir araştırmayı; otantik öğrenmenin gerçek etkinliklere dayandığı, günlük yaşamın bireylerin öğrenmesinde önemli bir etken olduğu, gerçek dünyada sorunların yalnız bir çözümünün ya da çözüm yaklaşımının olmadığı temeline dayandırmışlar ve şu sonuçlara ulaşmışlardır:

- Öğrenciler sorun çözme yöntem ve stratejilerini belirlemede sorumluluğu kendileri almalı, öğretmenler ise bu konuda yol göstermelidir.
- Gerçek dünya sorunlarının yalnızca bir çözümü ya da çözüm yaklaşımı yoktur. Sorunları çözmek ya da çözüm yaklaşımı bulmanın pek çok yolu vardır. Öğrencilerin gerçek dünya sorunlarını çözebilmeleri için, onlara, çoklu çözüm önerileri verilmeli ve uygulamaları sağlanmalıdır.
- Okulda öğrenilenlerin gerçek dünyaya aktarılabilmesi için program geliştiriciler gerçek dünya bağlamından yararlanmalıdır. Öğretmenler ise öğrencilerin gerçek dünya sorunlarıyla okulda karşılaşması için çaba harcamalıdır.
- Öğrenme hem öğretmen-öğrenci hem de öğrenci-öğrenci işbirliğini yansıtmalıdır.
- Öğrencilerin dünyayı görüş açılarını genişletmek için yalnızca yazılı ve sözlü iletişim araçları değil öğrenmeyi zenginleştiren görsel ve işitsel araçlar da kullanılmalıdır.

- Bilgiyi yapılandırma sürecinde öğrenci kendinden haberdar olmalıdır. Yani; bilgiyi nasıl bildiğini bilmelidir.

Fırat (2008), otantik öğrenmenin, öğrencilerin keşfetmelerini, tartışmalarını, kavramları anlamlı bir şekilde yapılandırmalarını, uygun projeler ve bu projelerin gerçek hayat problemleri ile olan ilişkilerini anlamlandırmalarını destekleyen pedagojik bir yaklaşım olduğunu ileri sürerek, öğrencilerin gerçek yaşam problemlerini çözerken daha iyi motive olduklarını, dinlemekten çok yapmayı tercih ettiklerini belirtmiştir.

Başol (2004), otantik değerlendirme ile ilgili yapmış olduğu araştırma da otantik öğrenmenin özelliklerine de kısaca değinmiştir.

Binbaşoğlu (2003), gerçek öğrenmenin, genel çizgileriyle, çevreden alınan izlenimler ve çevreye yapılan etkilerle yani yaşantılarla ortaya çıkan bir davranış değişikliği olduğu yönünde açıklamalarda bulunmuştur. Çocuğun çevresini öğrenmek için büyük bir merak içinde sorular sorduğu, çocuğun ancak yaşantılar yoluyla öğrendiği üzerinde durmuştur.

Coşkun (2004), yaptığı araştırmalarda coğrafya öğretmenlerinin anlatım ve soru-cevap yöntemlerinden vazgeçemediği ve geleneksellikten kurtulamadığı sonucuna varmıştır.

Karakuş (2006), yapılandırmacı yaklaşım ve otantik öğrenmeyi temel alan yüksek lisans çalışmasında, öğrencilerin fiziksel ve zihinsel olarak öğrenme sürecine katılması gerektiğini belirterek, teorik olarak aktarılan konuların soyuttan somuta dönüştürülememesi ve yaşamla gerekli bağların kurulamamasının coğrafya öğretiminin yeterince etkili olmasını etkilediğini belirtmiştir.

Doğanay (1982), (1988), (1993), (2002), Sönmez (1999), (2005) ve Güngördü (2002), çalışmalarında Coğrafya ve Sosyal Bilgiler ile ilgili öğretim yöntem ve

tekniklerine değinmişler. Coğrafya konularının öğretiminde uyulması gereken ilkelerle ilgili açıklamalarda bulunmuşlardır.

Tomal (2009), Coğrafya Derslerinde Edinilen Bilgilerin Günlük Hayatta Kullanılma Durumları adlı çalışmasında; Lise coğrafya öğrencilerin günlük hayatta kullanılabilecek temel coğrafi beceriler konusunda “kısmen” yeterli oldukları, okul türüne, sınıfa ve öğrenim alanına göre durumun farklılık gösterdiğini belirtmektedir. Derslerde yakın çevre konularına daha fazla yer verilmesi, işlenen konularla ilgili araştırma gezilerinin düzenlenmesi gerektiği, programdaki yakın çevre konularının yerlerinin yeniden düzenlenmesi gerektiği sonuçlarına varmıştır. Coğrafya dersinde verilen bilginin ne işe yaradığının sorgulanması gerektiğini ifade ederek, öğrenilen bilgilerin gerçek hayatla ilişkilendirilerek, öğrencilerin öğrendikleri şeylerin değerini görmesinin sağlanması üzerinde durmuştur. Çünkü coğrafya hayatın kendisidir. Coğrafya dersinde verilen bilgiler gerçek hayatla ilişkilendirilerek ele alınırsa öğrenci edindiği bilgiye daha fazla değer verecektir.

Yürüdü (2009), Coğrafyanın sevimli yüzünü ortaya çıkartmak için;

- İnsanların coğrafi konulara olan ilgilerinin harekete geçirilmesi gerektiği,
- İnsanların yaşadıkları yere (mahalle, köy, il, bölge, vatan, dünya..) derin bir sevgiyle bağlı olduklarını yaşadıkları yere olan sevgiden yararlanılması gerektiği,
- Coğrafi varlıkların estetik açıdan görüntüsüyle dahi insanları etkilediği ve coğrafi varlıkların estetik boyutlarından yararlanılması gerektiği önerilerinde bulunmuştur.

Örten (2008), yerel tarih konularının Sosyal Bilgiler dersine aktarılması ile ilgili olarak Tokat örneğini ele alarak bir araştırma yapmış, yerelliğin kullanılarak tarihin

ezbercilikten kurtulabileceğini, öğrenci merkezli eğitim ve öğrencilerin önceki öğrendikleri ile bağlantı kurmasının sağlanması gerektiğine değinerek yerel bilginin önemine vurgu yapmıştır.

Geertz (2007), denemelerini topladığı Yerel Bilgi adlı çalışmasında dünyanın çeşitli yerlerindeki yerel bilgiyi antropoloji, sanat, hukuk ve din açısından ele almış ve örneklerle incelemiştir. Bazı mesleklerin (yelkencilik, bahçıvanlık, siyaset, şiir, hukuk, etnografi gibi) mekân zanaatları olduğu ve yerel bilgi ışığında iş gördükleri üzerinde durmuştur.

Güner ve Şimşek (2008), Iğdır yöresindeki halk takvimi ile ilgili yerel coğrafi bilgiyi sunarak özellikle tarımın temel geçim kaynağı olduğu toplumlarda yöresel takvim hesaplamalarının çok önemli olduğunu ifade etmişlerdir.

Koç ve Keskin (2001), Uzunköprü’de sıcaklık ve halk takvimi arasındaki ilişkiyi araştırmıştır. Halkın yüzlerce yıllık yaşam deneyimlerinin iklim özellikleri ile ilgili hayli doğru sonuçlar verdiğini belirterek. Herhangi bir sahada iklim özellikleri ile ilgili araştırma yapılırken ölçümlerle birlikte halk takvimi verilerinin de kullanılmasının yerinde olacağı kanaatine varmışlardır.

İzbırak (1992), coğrafi terimlerle ilgili bir sözlük oluşturmuş ve birçok kavramda yerel kullanıma da yer vermiştir.

Yaşar ve Yaşar (2010), araştırmalarında Orta Karadeniz bölümünde atasözleri ve deyimler ile coğrafi unsurlar arasında bir karşılaştırma yapmış, kültürel coğrafyanın önde gelen bilgi kaynakları arasında sayılan atasözleri ve deyimlerin ortaya çıkmasında coğrafi unsurların ne derece önemli olduğunu ortaya koymuştur.

Açıkel (2003, 2004), yaptığı araştırmalarda Artukabad (Artova) yöresinin tarihi ve tarihi coğrafyası ile ilgili önemli bilgiler vermiştir. Araştırmalarında yörede 16.

yüzyıla ait yer adları ve yerleşim yerlerinin nüfusları ile ilgili açıklamalarda bulunmuştur.

Demir (2006), araştırma alanında görüşme yaptığı bazı kişilerin sayılı günlerle ilgili düşüncelerine yer vermiştir.

Akar (1994)'ın yöredeki önemli havzalardan biri olan Uğrak havzasının yağış ve akım karakterini uzun yıllar inceleyerek oluşturduğu çalışmasında yörenin iklimi ile ilgili önemli ipuçları bulunmaktadır.

Asarkaya (Tarihsiz), çalışmasında Osmanlılardan günümüze kadar Artova yöresi ile ilgili bilgiler vermiştir.

Aslan (2001), yüksek lisans çalışmasında Artova yöresinin yer şekilleri, ekonomik özellikleri ve yerüstü kaynaklarına dair önemli açıklamalarda bulunmuştur.

Aymak (2008), Artova ilçesi ile ilgili bir araştırma-tanıtım çalışması yapmış. İlçe merkezi ve köyleri ile ilgili temel bilgileri vermiştir.

Bayram (2007), Tokat'ın tarihi, coğrafyası ve kültürü ile ilgili geniş bilgilerin bulunduğu bir araştırma yapmıştır.

Oğuz (1991), yöredeki göletlerin havzalarındaki toprak çeşitliliği ve erozyonu ile ilgili bir araştırma yapmış, yörenin toprak çeşitleri ile ilgili bilgi vermiştir.

Susam (2006), yörenin yüzey suları ile ilgili araştırmasında Çekerek Irmağı ile ilgili açıklamalarda bulunmuştur.

Tokat Tarım İl Müdürlüğü (2002), hazırlamış olduğu master planında yörenin tarımsal faaliyetleri ile ilgili geniş açıklamalar yaparak ele aldığı konuları haritalarla desteklemiştir.

Üçtepe (2006), Artukabad kazası ile ilgili hazırlamış olduğu yüksek lisans tezinde 1844 kayıtlarına göre kazanın sosyo-ekonomik yapısını incelemiş, o dönemde

de kaza için en önemli faaliyetin tarım ve hayvancılık olduğuna değinmiştir.

Ünal (2006), Tokat'ın iklim özelliklerini ayrıntılı olarak ele almış, hazırlamış olduğu grafikler ve tablolar, araştırma alanının iklim özellikleri çıkartılırken araştırmacıya yol göstermiştir.

2010 yılında Sivas'ta Gazete Zara tarafından, artık sadece hafızalarda kalmış olan bir mirası kayıt altına almak ve gündelik hayata, aktüalitenin içine katmak amacıyla Anadolu Halk Takvimi adıyla takvim yayınlanmıştır.

3.YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın yöntemi, evren ve örneklem, verilerin toplanması ve verilerin çözümlenmesi ve yorumlanmasına yer verilmiştir.

3. 1. ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ

Çalışmada nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Nitel araştırma; gözlem, görüşme, döküm analizi gibi nitel veri toplama yöntemlerinin kullanıldığı algıların ve olayların doğal ortamda gerçekçi ve bütüncül bir biçimde ortaya konulmasına yönelik nitel bir sürecin izlendiği araştırma olarak tanımlanabilir (Yıldırım ve Şimşek, 2005: 39). Nitel araştırma kuram oluşturmayı temel alan bir anlayışla, sosyal olguları bağlı buldukları çevre içerisinde araştırmayı ve anlamayı ön plana alan bir yaklaşımdır. Toplanan verilerden yola çıkarak analiz yapıldığı için tümevarıma dayalı bir yaklaşım izlenmelidir (Yıldırım ve Şimşek, 2005: 40).

Görüşme nitel araştırmada en sık kullanılan veri toplama aracıdır (Kuş, 2003), (Yıldırım ve Şimşek, 2005), (Geray, 2006), (Yüksel, Mil, Bilim, 2007). Stewart ve Cash (1985) görüşmeyi, “önceden belirlenmiş ve ciddi bir amaç için yapılan soru sorma ve yanıtlama tarzına dayalı karşılıklı ve etkileşimli bir iletişim süreci” olarak tanımlamışlardır. İlk bakışta görüşme kolay bir veri toplama yöntemi gibi görülebilir ve sadece konuşma ve dinleme gibi herkes tarafından kullanılan temel becerileri gerektirdiği düşünülür. Ancak görüşme, beceri, duyarlık, yoğunlaşma, bireyler arası anlayış, öngörü, zihinsel uyanıklık ve disiplin gibi pek çok boyutu kapsamı açısından hem sanat hem de bilimdir (Yıldırım ve Şimşek, 2005: 120). Amaç görüşülen kişilerin anlam dünyalarını ve olgulara karşı yorumlarını (Kuş, 2003: 125) insanların neyi ve neden düşündüklerini, hislerinin neler olduğunu, davranışlarını yönlendiren faktörlerin neler olduğunu ortaya çıkartmaktır (Ekiz, 2003: 61). Görüşme ya da soru sorma yoluyla

bilgi edinme tekniği daha çok betimsel araştırmalarda uygulanır. Taramalarda ve kimi etnik grupların, toplulukların, özellikle halkın belirli bir konu hakkındaki tavırlarını, tutumlarını ve görüşlerini içeren derlemeler, veriler toplamak amacıyla yapılan inceleme ve araştırmalarda soru sorma yoluyla görüşme tekniği önemli bir yer kapsar (Örnek, 1977: 58). Halkın yerel coğrafi bilgisini ortaya çıkartmak, coğrafyanın yanında halkbilimin de konusudur. Halk bilimi normatif bir bilim değildir. Bu nedenle ele aldığı herhangi bir konunun “iyi, kötü” veya “doğru, yanlış” olup olmadıklarını araştırmaz (Çobanoğlu, 2003: 12). Halkın yüzyıllar boyunca nesilden nesile aktardığı bilgi ne ise onu ortaya çıkarır.

Görüşme, çağdaş toplumbilim araştırmalarında en sık başvurulanan bir gözlem tekniğidir. Görüşme yapmak demek karşılıklı konuşmaya açıklık, kesinlik ve güvenilirlik kazandırmak demektir. Bu tekniğin özü karşılıklı konuşmadır. Ancak her karşılıklı konuşmanın bilimsel amaçlara uygun bir görüşme olmadığı kuşkusuzdur (Sencer ve Sencer, 1978: 203). Görüşme yerel bilgiye ulaşmaya çalışanların en çok kullandığı alan araştırma yöntemidir. Görüşmeyle derleyici, kaynak kişinin bildiği, yaptığı, yapmış olduğu şeyleri, bunların sebeplerini öğrenir. Derleyici bu yolla kişinin kültürünü ve buna dair bilgisini öğrenir. Görüşme ayrıca derleyiciye halk kültürü malzemesinin aslını verir (Çobanoğlu, 2002: 80). Görüşme tekniğini anket tekniğinden ayıran en önemli nokta, gözlemcinin kendisinden bilgi alınacak kimselerle karşı karşıya gelerek doğrudan bir ilişki kurması ve soru ve cevaplar aracılığı ile gözlemde bulunmasıdır (Güven, 2001: 103).

Çobanoğlu (2002: 84)’na göre alan araştırması yüzmeyi öğrenmek gibidir. Nasıl suda ne yapılmasına dair okunan kurallarla yüzmeyi öğrenmek mümkün değilse, tek

başına okunan teknik kurallarla da alan araştırmasını öğrenmiş olmak mümkün değildir ve alan araştırmasında sahaya çıkıp derleme yapmak şarttır.

Görüşme türlerini ele aldığımızda sohbet tarzı görüşmede sorular etkileşimin doğal akışı içinde sorulacağı için önceden belirlenmiş soru yoktur. Standartlaştırılmış açık uçlu görüşmede ise sorular görüşülen her bireye aynı tarzda ve aynı sırada sorulur, uygulamayıcıya pek fazla esneklik tanınmaz.

Görüşme formu yaklaşımında ise değişik insanlardan aynı tarz bilgileri almak amaçlanmıştır. Görüşmeci araştırılan konu ve alanlara sadık kalarak hem önceden hazırlanmış soruları sorma hem de konularla ilgili daha ayrıntılı bilgi almak amacıyla ek sorular sorma özgürlüğüne sahiptir. Soruların belirli bir öncelik sırasına konulması zorunlu değildir (Yıldırım ve Şimşek, 2005: 120), (Güven, 2001: 103).

Araştırmamızda yukarıda belirtilen görüşme türlerinden Görüşme Formu Yaklaşımı kullanılmıştır.

Resim 3. 1. Araştırma Sırasında Yapılan Bir Görüşme, (Görüşme Yapılan Kişi (GYK) 12)

3. 2. EVREN VE ÖRNEKLEM

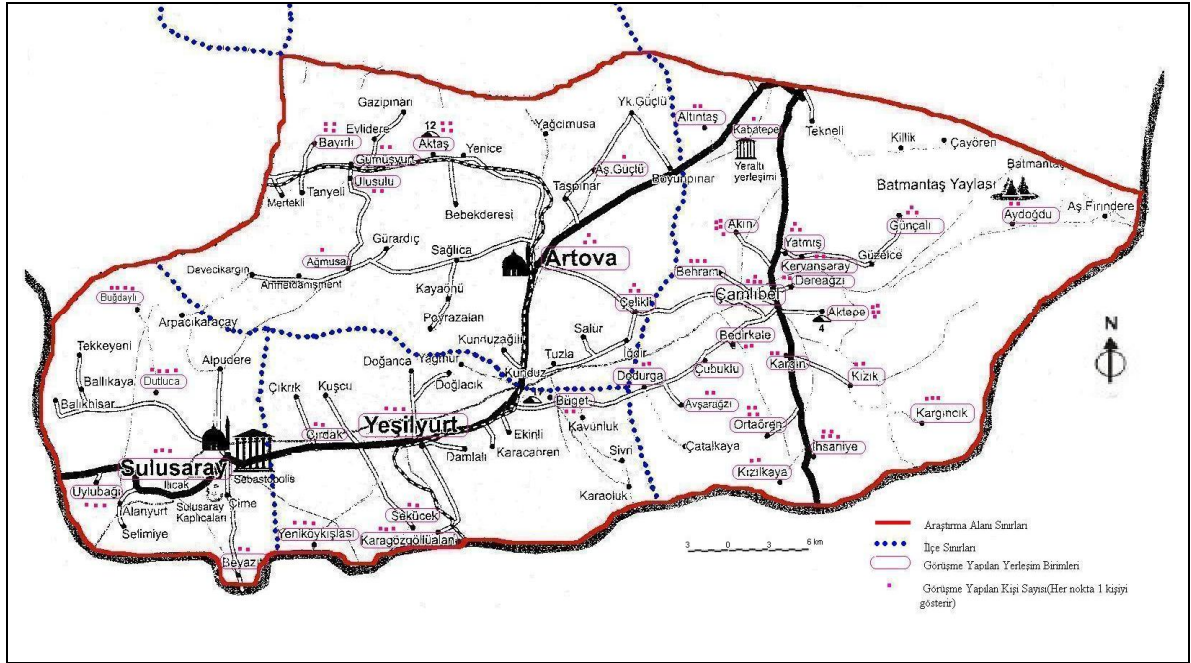
Araştırmanın evrenini Tokat iline bağlı Artova, Yeşilyurt, Sulusaray ilçeleri ile Merkez Çamlıbel Bucağındaki toplam 92 yerleşim biriminde yaşayan insanlar oluşturmaktadır.

Bu yerleşim birimleri bağlı buldukları ilçelere göre kümeleştirilmiş ve küme örneklem alma yoluna gidilmiştir. Küme örneklem evrendeki tüm kümelerin tek tek (bütün elemanlarıyla birlikte) eşit seçilme şansına sahip oldukları durumda yapılan örneklemdir (Karasar, 2006: 114). Eşitlik her yerleşim biriminin örnekleme girmekte eşit şansı olduğunu ifade eder (Balcı, 2000: 95). Yerleşim birimleri hakkında bir ön araştırma yapılmış; yapılan araştırmada yerleşim birimlerinin mahalle, köy, belde ve ilçe özelliklerinden hangisine sahip olduğu, dini olarak Alevi, Sünni ve kozmopolit özelliklerden hangisine sahip olduğu, ırk olarak Türk, Kürt, Çerkez, Muhacir (Balkan Göçmeni) ve kozmopolit yapıdan hangisine sahip olduğu ile il sınırındaki yerleşim yeri olması (sınır köyü), coğrafi konumu, rakımının yüksek olması, ormana sahip olması, sulama amaçlı göletin olması ve bunun dışında göze çarpan önemli özelliğinin ne olduğu araştırılmıştır. Artova yöresindeki yerleşim birimlerinin bağlı oldukları ilçe merkezleri dikkate alınarak dört küme oluşturulmuş. Bu kümelerden araştırmanın zamanı, uygulama olanakları gözetilerek kümeleri yansıtabilecek otuz dokuz yerleşim birimi seçilmiştir. Yerleşim birimleri seçilirken araştırma evrenini yansıtabilecek şekilde beldelerden, dini olarak Alevi¹, Sünni kozmopolit yerleşim birimlerinden, ırk olarak Türk, Kürt, Çerkez, Muhacir (Balkan Göçmeni) ve kozmopolit yerleşim birimlerinden, rakımı yüksek olan yerleşim birimlerinden (dağ köylerinden), ovada bulunan yerleşim birimlerinden, demiryoluna yakın yerleşim birimlerinden, ulaşımın

---

¹ Yöredeki Alevi kültürünün hakim olduğu yerleşim birimleri hakkında geniş bilgi için kaynak: ÜÇER, C. (2005), *Tokat Yöresinde Geleneksel Alevilik*, Ankara Okulu Yayınları, Ankara

kolay ve zor olduğu yerleşim birimlerinden, gölete sahip olan yerleşim birimlerinden, sınırda bulunan yerleşim birimlerinden tamamını yansıtabilecek şekilde örneklem alma yoluna gidilmiş, araştırma evrenindeki ilçe merkezlerinin üçü de araştırma örneğine dahil edilmiştir. Araştırma 39 yerleşim biriminde yapılmıştır.

Harita 3. 1. Araştırma Evreni ve Örnekleme

Örnekleme olarak alınan 39 yerleşim biriminde, her yerleşim biriminde random olarak seçilen ve görüşmeyi kabul eden ortalama 2,7 kişi ile görüşülmüştür. Tablo 3. 1.'de örnekleme olarak seçilen yerleşim birimleri ve görüşülen kişi sayısı belirtilmiştir.

Tablo 3. 1. Araştırma Örneklemi

İLÇELER	SEÇİLEN YERLEŞİM BİRİMLERİ	GÖRÜŞÜLEN KİŞİ SAYISI
MERKEZ (Çamlıbel Bucağı)	Akın	5
	Aktepe	5
	Altıntaş	2
	Avşarağzı	2
	Aydoğdu	2
	Bedirkale	2
	Behram	3
	Çamlıbel	4
	Dereağzı	2
	Dodurga	2
	Günçalı	3
	İhsaniye	5
	Kabatepe	1
	Karkın	2
	Karkıncık	3
	Kervansaray	2
	Kızık	2
	Kızılkaya	2
	Ortaören	4
	Yatmış	3
ARTOVA	Ağmusa	1
	Aktaş	4
	Artova	3
	Aşağıgüçlü	1
	Bayırlı	4
	Çelikli	3
	Gümüşyurt	2
	Ulusulu	2
	YEŞİLYURT	Büget
Çırdak		2
Karagözügöllüalan		3
Sekücek		2
Yeniköy		3
Yeşilyurt		3
SULUSARAY	Beyazıt	2
	Buğdaylı	4
	Dutluca	4
	Sulusaray	3
	Uylubağı	3
TOPLAM		107

3. 3. VERİLERİN TOPLANMASI

Veriler araştırmacı tarafından Yıldırım ve Şimşek (2005: 128)'in aktardığı görüşme formu hazırlanmasında dikkat edilecek ilkelerden;

- a) Kolay anlaşılabilir sorular yazma,
- b) Odaklı sorular hazırlama,
- c) Açık uçlu sorular sorma,
- d) Ynlendirmekten kaçıma,
- e) Farklı türden sorular sorma,
- f) Soruları mantıklı bir biçimde düzenleme,

ilkeleri doğrultusunda Gaziosmanpaşa Üniversitesi Eğitim Fakültesi Ortaöğretim Sosyal Alanlar Eğitimi Bölümü ğretim elemanlarının da görüşü alınarak yörede yaşayanların yerel (geleneksel) coğrafi bilgisini belirleme amacına yönelik otuz açık uçlu soruya yer verilmiştir. Görüşme formundaki sorulardan;

- 1) 1-8. Sorular kişisel bilgileri
- 2) 9-17. Sorular Fiziki Coğrafya'ya ilişkin geleneksel bilgileri
- 3) 18-22. Sorular Beşeri Coğrafya'ya ilişkin geleneksel bilgileri
- 4) 23-28. Sorular kültüre ilişkin bazı geleneksel bilgileri belirlemeye yöneliktir.

Formda yer alan soruların açık ve anlaşılabilir olduğunu test etmek amacıyla farklı yerleşim birimlerinde yaşayan beş kişi ile uygulama denemesi yapılıŐ ve alınan yanıtlara göre gerekli anlatım deđiŐiklikleri yapılıŐtır. Yıldırım ve Şimşek (2005: 255-274)'in iŐaret ettiği gibi, hazırlanan form ile aynı türden bir araştırmada aynı olmasa bile benzer bilgileri elde etme ve tekrar edebilme olasılığı dikkate alınmıştır.

Araştırmacı görüşmelere, belirlenen yerleşim yerlerine giderek araştırmaya katılan bireylere, konu ve amaç ile ilgili gerekli açıklamaları yaparak başlamıştır. Otuz ile kırk dakika aralığında süren görüşmelerde veriler not tutma yöntemi ile alınmıştır.

3. 4. VERİLERİN ÇÖZÜMLENMESİ VE YORUMLANMASI

Araştırmada toplanan verilerin incelenmesinde betimsel analiz ve içerik analizi yapılmıştır. Alınan cevaplar incelenmiş, elde edilen verilerden yola çıkararak bir veri analiz planı geliştirilmiştir. Bu plan çerçevesinde araştırma sorularına verilen cevaplar, kuramsal ereve dikkate alınarak gruplanmış ve listeler oluşturulmuştur.

Veriler gruplanırken alınan cevapların ortak yönleri dikkate alınmıştır. Gruplama aşamasından sonra, araştırmaya katılanların vermiş olduğu cevaplar her soru için ayrı ayrı oluşturulan cevap gruplarına göre (Her soru ile ilgili olarak konunun içerisinde tablo olarak gösterilmiştir.) bilgisayar ortamında Microsoft Office Excel 2003 alışma sayfasında düzenlenmiştir. Araştırmaya katılanların vermiş oldukları cevaplar, oluşturulan gruplardan hangisine dahilse, verilen cevaplar ilgili gruba işlenmiştir. Birbirine yakın olan cevaplar aynı grup içerisinde toplanarak, verilen cevapların frekans değerleri çıkartılıp yorumlanmıştır.

4. BULGULAR VE YORUM

Araştırmanın bu bölümünde araştırma sonucunda elde edilen bulgular ve bu bulguların yorumlarına yer verilmiştir. Bulgular; araştırmaya katılanların demografik bilgileri, araştırmaya katılanların fiziki coğrafyaya ilişkin geleneksel bilgileri, araştırmaya katılanların beşeri coğrafyaya ilişkin geleneksel bilgileri ve araştırmaya katılanların kültüre ilişkin bazı geleneksel bilgileri olarak sınırlanmaktadır.

4. 1. ARAŞTIRMAYA KATILANLARA İLİŞKİN DEMOGRAFİK VERİLER

Araştırmaya katılanların cinsiyet, yaş, öğrenim durumları ve ne kadar süreden beri şuan buldukları yerleşim biriminde yaşadıkları olarak belirlenen bağımsız değişkenlere ait dağılımları şu şekildedir:

Araştırmaya katılanların cinsiyetlerine göre dağılımları Tablo 4. 1.'de yer almaktadır.

Tablo 4. 1. Araştırmaya Katılanların Cinsiyetlerine Göre Dağılımları

Cinsiyet	f	%
Kadın	28	26,2
Erkek	79	73,8
Toplam	107	100

Tablo 4. 1.'e görüldüğü gibi araştırmaya katılanların 28'i (%26,2) kadın, 79'u (%73,8) erkektir. Araştırma alanı içine giren yerleşim birimlerinde görüşme talebimizi kabul edenlerin büyük çoğunluğu erkektir. Araştırma alanı içerisindeki yerleşim birimlerinde görüşme talebinde bulunduğumuz kadınların birçoğu görüşme talebimizi kabul etmemiştir. Bu durumun ortaya çıkmasında Artova yöresindeki kapalı aile yapısının etkili olduğu tahmin edilmektedir. Arıkan (1998: 3)'a göre kırsal kesim kadını çocuk üretebildiği ve maddi-manevi hiçbir karşılık beklemeden evinde ve tarlasında çalışabildiği ölçüde göreceli olarak saygınlık kazanan ancak yine de kendisini "ikinci

sınıf vatandaşı” olmaktan kurtaramayan bir varlıktır. Aynı kadın ne kadar çok çalışırsa çalışsın, ne kadar çok üretirse üretsün, aile içinde ve dışında karar vermede erkek söz sahibidir. Ve kadınların önce babalarına sonra kocalarına ve daha sonra da erkek çocuklarına olan bağımlılıkları çok keskin bir şekilde sürüp gitmektedir. Köylü kadın ücretli bir işçi olmayıp, aile toprağında çalışan bir üreticidir. Ne ücreti, ne sigortası ne de emekliliği vardır. Kadınlar kırsal kesimin yükünü erkeklerden daha fazla omuzlamaktadırlar. Evin temel işlerinin yanında tarımda çalışarak iş gücüne ortak olmaktadır. Kadınlar ücretsiz aile işçisi olarak çalıştıkları için bu tarz çalışmanın karşılığı kadının ailenin ekonomik gücünü arttırmaya bedeniyle katılmasından ibarettir (Karagel, 2010: 266) Artova yöresinde de durum belirtilenden farklı değildir. Kadının sosyal, ekonomik ve kültürel düzeyi gelişmiş yerleşim yerlerine göre oldukça geridir. Kadınların görüşme talebimizi kabul etmemesinde dini inançların da etkili olduğu düşünülmektedir.

Araştırmaya katılanların yaşlarına göre dağılımları Tablo 4. 2.'de yer almaktadır.

Tablo 4. 2. Araştırmaya Katılanların Yaşlarına Göre Dağılımları

Yaş	f	%
10-29 yaş	8	7,5
30-49 yaş	62	57,9
50 ve üzeri	37	34,6
Toplam	107	100

Tablo 4. 2.'de belirtildiği gibi araştırmaya katılanların 8'i (%7,5) 10-29 yaş grubunda, 62'si (%57,9) 30-49 yaş grubunda, 37'si (%34,6) 50 ve üzeri yaş grubunda yer almaktadır. Tablo 4. 2.'den anlaşılacağı üzere görüşme yapılanların büyük çoğunluğu 30 yaşın üzerindedir.

Okulun işbirliği yapması gereken temel kurumların başında aile gelmektedir (Karaman, 2007: 4). Vygostky, öğrenmede toplumsal süreçlerin rolüne değinmekte ve

bilginin ancak toplumsal ilişkiler içinde anlam kazandığını belirtmektedir. Buna göre yeni kavramlar öncelikle toplumsal bağlamda ortaya çıkmakta, sonra bireysel olarak özümsemektedir (Kuzgun ve Deryakulu, 2004: 149).

Eğitim yalnızca okulda gerçekleşmez ve eğitim açısından okulun dışındaki en etkili çevre ailedir. Çocuk okula başladıktan sonra da aile hiçbir zaman çocuğun eğitiminden soyutlanamaz (Erdoğan, 2000: 142).

Aile; biyolojik ilişkiler sonucu insan türünün devamını sağlayan, toplumsallaşma sürecinin ilk ortaya çıktığı, karşılıklı ilişkilerin belirli kurallara bağlandığı, o güne dek toplumda oluşturulmuş kültürel birikimleri kuşaktan kuşağa aktaran, biyolojik, ekonomik, toplumsal, hukuksal vb. yönleri bulunan birimdir (Sayın, 1990: 2). Aile çocuğun ilk sosyal ve kültürel çevresini oluşturarak onu ömür boyu etkilemektedir. Çocuk aile çevresinde edindiği deneyimleri okula taşımakta ve bu deneyimler öğrenmeyi olumlu ve olumsuz etkilemektedir (Karaman, 2007: 14).

Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı öğretmenin, öğrenciyi eğitim uygulamalarının merkezine alarak ilgi ve yeteneklerini, aile ortamını, yaşadığı çevrenin fiziksel özelliklerini tanımasını ve buna uygun öğrenme etkinlikleri düzenlemesini esas almaktadır (MEB, 2005: 6).

Araştırmacı tarafından 30 yaş üzeri bireylerle özellikle görüşülmesinin nedeni; ilköğretim çağındaki öğrencilerin ebeveyni veya velisi konumunda olmalarıdır. İlköğretim çağındaki öğrencilerin geleneksel coğrafya bilgilerini görerek ve birlikte uygulayarak, yaşayarak öğrenecekleri kişiler çoğunlukla 30 yaş üzerindeki bireylerdir.

Araştırmaya katılanların öğrenim durumlarına göre dağılımları Tablo 4. 3.'de yer almaktadır.

Tablo 4. 3. Araştırmaya Katılanların Öğrenim Durumları

Öğrenim Durumu	f	%
Okur Yazar Değil	8	7,5
Okur Yazar	2	1,9
İlkokul (5 yıl)	59	55,1
İlköğretim (8 yıl)	5	4,7
Ortaokul	13	12,2
Lise	13	12,2
Önlisans-Yüksekokul	4	3,7
Lisans	3	2,8
Toplam	107	100

Tablo 4. 3. incelendiğinde araştırmaya katılanların 8'inin (%7,5) okuryazar olmadığı, 2'sinin (%1,9) herhangi bir okula gitmeden okuma yazmayı öğrendiği 59'unun (%55,1) ilkokul mezunu olduğu, 5'inin (%4,7) ilköğretim okulu mezunu olduğu, 13'ünün (%12,2) ortaokul yine 13'ünün (12,2) lise mezunu olduğu, yükseköğretim mezunu olan 7 kişiden 4'ünün (%3,7) önlisans düzeyinde, 3'ünün (%2,8) ise lisans düzeyinde öğrenime sahip oldukları görülmektedir

TUİK verilerine (2009) göre Artova, Yeşilyurt ve Sulusaray ilçelerinde yaşayanların %11,8'i okuma yazma bilmemektedir. %25,2'si ise okula gitmemiş olmasına rağmen okuryazardır. %32,9'u ilköğretim mezunu, %6,3'ü lise mezunu, %2'si yüksek okul veya fakülte mezunudur. Araştırmamızda görüşme yapılan kişiler genelde en kalabalık kesimi içeren ilkokul mezunlarından oluşmaktadır. Kırsal alandaki okullarda veli potansiyeli bu yöndedir. Özellikle bu grupla görüşülmesinin bir diğer nedeni de bu gruptaki insanların genelde çalışma amaçlı kısa süreler dışında yaşadıkları yerleşim yerlerini pek terk etmemiş olmalarıdır. Eğitim düzeyi arttıkça yaşanan yerleşim biriminden uzaklaşma oranı da paralel olarak artabilmektedir.

Araştırmaya katılanların ne kadar süredir buldukları yerleşim biriminde yaşadıklarının dağılımı Tablo 4. 4.'de yer almaktadır.

Tablo 4. 4. Araştırmaya Katılanların Ne Kadar Süredir Buldukları Yerleşim Biriminde Yaşadıkları

	f	%
Doğduğundan Beri Aynı Yerleşim Biriminde Yaşayanlar	84	78,5
Daha Önce Farklı Bir Yerleşim Biriminde Yaşayanlar	23	21,5

Tablo 4. 4.'e göre araştırmaya katılanların 84'ü (%78,5) doğduğundan beri aynı yerleşim biriminde yaşamaktadır, 23'ü (%21,5) ise daha önce farklı bir yerleşim biriminde yaşamıştır

Daha önce farklı bir yerleşim yerinde yaşanların 13'ü yine aynı yörede farklı bir yerleşim yerinde yaşamakta iken 10 tanesi farklı illerden hâlihazırda yaşamış olduğu yerleşim birimine göç etmiştir.

Kültür insanların geçmişten gelen birikimlerini, yaşadıkları zamandaki değerleri ile birleştirip kendilerine ait yeni ve çevrelerine göre farklı bir yaşam tarzı oluşturmalarıdır. Kültür bir toplumun kendisidir (Şahin, 2007: 121). Araştırmaya katılanların %90,6'sının hep aynı yörede yaşamış olması araştırma alanındaki geleneksel coğrafi bilginin ortaya çıkartması bakımından önemlidir.

Dewey, öğrenmenin deneysel yanını vurgulamaktadır. Bu deneyim dışarıdan birinin verdiği ya da tanımladığı herhangi bir sorunu çözmek değildir. Tersine bireyin kendi sahip olduğu önbilgiyle sorun durumunu tanımlaması, çözüme ulaşmasıdır. Bunu gerçekleştirirken, bir anlamda yaparak-yaşayarak öğrenmeye dayanan yansıtmacı yaşantılar ortaya çıkmaktadır (Kuzgun ve Deryakulu, 2004: 146). Araştırmaya katılanların tamamına yakını yöredeki geleneksel coğrafi bilgiyi uygulayarak

öğrenmişlerdir. Yaş, cinsiyet, öğrenim durumu ve buldukları yerleşim yerlerinde yaşadıkları sürelerde farklar bulunmasına rağmen araştırmaya katılanların vermiş oldukları cevaplarda bu değişkenlerle ilgili belirgin bir fark bulunamamıştır.

4. 2. ARAŞTIRMAYA KATILANLARIN FİZİKİ COĞRAFYA İLE İLGİLİ GELENEKSEL BİLGİLERİ

4. 2. 1. Artova Yöresindeki Taş Çeşitleri ve Özellikleri İle İlgili Bilgiler

Yörenin jeolojik yapısı ile ilgili bilgi kuramsal çerçeve kısmında verilmiştir. Araştırmaya katılanların Artova yöresindeki taş çeşitlerine ilişkin bilgileri Tablo 4. 5.'de yer almaktadır.

Tablo 4. 5. Araştırmaya Katılanların Taş Çeşitleri İle İlgili Bilgileri²

Taş Çeşidi	f	%
Beyaz Taş	54	50,5
Kara Taş	51	47,7
Normal Taş	16	15
Kis Taşı	13	12,2
Kırmızı Taş	11	10,3
Söngüt Taş	10	9,4
Kaya Taşı	9	8,4
Sarı Taş	9	8,4
Diğer	33	30,8
Bilgisi Yok	6	5,6
Toplam Alınan Cevap Sayısı	212	

Araştırmaya katılanlardan alınan bilgilere göre taş çeşitleri ve özellikleri aşağıda çıkartılmıştır.

Tablo 4. 5.'e göre araştırmaya katılanlardan 54'ü (%50,5) yörede beyaz taşın bulunduğunu belirtmişlerdir. Beyaz taş yörede ak taş olarak da isimlendirilmektedir.

² Sorular açık uçlu olarak sorulduğundan bir kişi birden fazla cevap verebilmektedir. Araştırmaya katılan 107 kişiden Artova yöresindeki taş çeşitleri ile ilgili toplam 212 cevap alınmıştır.

Araştırmaya katılanların vermiş oldukları bilgilere göre beyaz taşın özellikleri ve kullanım alanları ile ilgili olarak;

- a) Beyaz taşın çok sağlam ve sert olduğu,
- b) Çimento kullanılarak yapılan bahçe duvarı, ev, ahır ya da yayla barınaklarında ve baraj inşaatlarında beyaz taşın kullanıldığı,
- c) Toprağın altında beyaz mermer gibi kalıp halinde bulunduğu,
- d) Beyaz taşın “Çekice iyi geldiği” yani sert olmasına rağmen şekil vermenin kolay olduğu sonuçları çıkmaktadır.

Araştırmaya katılanların 51’i (%47,7) yörede kara taşın bulunduğunu belirtmişlerdir. Kara taş yörede siyah taş olarak da isimlendirilmektedir. Verilen bilgilere göre kara taşın özellikleri ve kullanım alanları ile ilgili olarak;

- a) Genellikle bina temellerinde dolgu malzemesi olarak kullanıldığı,
- b) Bina veya duvar yapımında harç olarak çamur kullanılacaksa tercih edildiği,
- c) Ev yapımında pek kullanılmayan kara taşın daha çok tarla kıyılarında sınır amaçlı duvar örmekte kullanıldığı,
- d) Genelde yosunlu olduğu, su birikintisi oluşturmak için, akarsuların önüne set yapmakta kullanıldığı araştırmaya katılanlar tarafından ifade edilmiştir. Sulusaray yöresindeki katılımcılar Sulusaray’da kara taşın nadir olarak görüldüğünü, pek bulunmadığını belirtmişlerdir.

16 kişi (%15) yöredeki taşların normal taş olduğunu belirtmiş olup sadece inşaatlarda duvar örmek amaçlı kullanıldığına değinmiştir.

Araştırmaya katılanların 13’ü (%12,2) yörede kis taşının bulunduğunu belirtmiştir. Kis taşının özellikleri ile ilgili olarak; suda kolaylıkla eridiği, pek işe yaramadığı, hatta tarlada bulunmasının yararı değil zararı olduğu genel görüştür. “Kis”

TDK Türkiye Türkçesi Ağızları Sözlüğü'nde "taş, kum, kil ile karışık kaynaşmış sert tabaka" olarak tanımlanmaktadır (<http://www.tdkterim.gov.tr/ttas/?kategori=derlay&kelime=kis>, 21.02.2010).

Kırmızı taşın yörede rastlanan bir taş çeşidi olduğu 11 kişi (%10,3) tarafından belirtilmiştir. Yeşilyurt-Yeniköy ve Tokat-Kızılkaya yerleşim birimlerinde fazlaca bulunduğu, inşaat malzemesi olarak kullanıldığı, mucur haline getirilen kırmızı taşın, evlerin önüne çamuru engellemek amacıyla serildiği sonucuna ulaşılmıştır.

Araştırmaya katılanların 10'u (%9,4) Söngüt taşın yöredeki taş çeşitlerinden biri olduğunu belirtmiştir. Kullanım alanları ve özellikleri ile ilgili olarak delikli, çok kolay parçalanabilen ve çürük bir taş olduğu, fırın kubbesi yapımında kullanıldığı ifade edilmiştir. "Söngüt taş" TDK Türkiye Türkçesi Ağızları Sözlüğü'nde "sünger gibi delikli taş" olarak tanımlanmaktadır (<http://www.tdkterim.gov.tr/ttas/?kategori=derlay&kelime=söngüt%20taşı>, 23.02.2010).

9 kişi (%8,4) büyük taş kütlelerini "kaya taşı" olarak isimlendirmektedir. Kaya olarak nitelendirilen taş çeşidinin eskiden bina temellerinde kullanıldığı, tuğlanın yaygın olmadığı dönemlerde ev yapımı için özellikle tercih edildiği sonucuna ulaşılmıştır.

Araştırmaya katılanların 9'u (%8,4) üzerinde sarı ve turuncu renkleri bulunduran taşları "sarı taş" olarak isimlendirmiştir. Parıltısından ve renginden dolayı yörede madene benzetildiği, kullanım alanının sadece inşaat malzemesi olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

33 kişinin (%30,8) vermiş olduğu cevaplar diğer taş çeşitleri grubunda kodlanmış olup alınan bilgilere göre yöredeki diğer taş çeşitleri ve özellikleri şunlardır:

Mermer Taş: Kalıp gibi düz olan taşlardır. Mezar başlarına konulur.

Çakıl Taşı: Özellikle baraj ve gölet bulunan yerlerde rastlanır. Küçük olur evlerin önüne serilir.

Çakmak Taşı: Ağ taş olarak da ifade edilmektedir. Kırıldığı zaman parlar. Sert bir taştır.

Kızıl Taş: Çok sağlam bir taş çeşididir. Eskiden bina yapımında kullanılmakta iken şimdi bu taşın yerini tuğla almıştır.

Duvar Taşı: Temel ve duvar yapımında kullanılır.

Kahverengi Taş: Rengi kahverengi tonlarında olan taş çeşididir. Duvar örmede kullanılır.

Kösüre Taş: Kesici aletleri eğelemek için kullanılır. TDK Türkiye Türkçesi Ağızları Sözlüğü'nde "Kesici araçları bilemeye yarayan bir çeşit taş, bileği taşı" olarak tanımlanmaktadır (<http://www.tdkterim.gov.tr/ttas/?kategori=derlay&kelime=kösüre%20taşı>, 21.02.2010)

Od Taşı: Biraz yassı olur, hafif olur kolay şekil verilir. TDK Türkiye Türkçesi Ağızları Sözlüğü'nde "1-Yosunlu gevrek taş. 2-Fırınlarda tandırlarda kullanılan ateşe dayanıklı, göz göz delikli, siyah renkli bazalt taş" olarak tanımlanmıştır (<http://www.tdkterim.gov.tr/ttas/?kategori=derlay&kelime=ot%20taşı>, 20.02.2010)

Çelik Taş: Genelde toprağın üstündeki kısmı güneşte yanmış olup, toprağın altındaki kısmı çok serttir.

Çorak Taş: Hiçbir işe yaramayan, daha çok çorak yerlerde rastlanan taş çeşididir.

Döven Taşı (Döğen Taşı): Dövenin altına çakılan keskin taşlar. Tokat-Kervansaray ve Tokat-Güzelce yerleşim birimlerinde bulunmaktadır.

Helik Taş: Zemin doldurmaya yarar, küçük olur. TDK Türkiye Türkçesi Ağızları Sözlüğü'nde “ Duvar örerken büyük taşların arasına, boşluklara konulan ufak taş parçaları.” olarak tanımlanmaktadır (<http://www.tdkterim.gov.tr/ttas/?kategori=derlay&kelime=helik>, 20.02.2010)

Kalker: Beyaz renkli olur. Kireç taşı da denir.

Killi Taş: Suyu konulduğunda çakı ile yontulabilir. Yaz aylarında çok serttir.

Köhne Taş: Yumuşak olur, ağaç soyar gibi soyulur.

Pür Taşı: Mermer şeklinde olduğu, maliyeti yüksek olduğundan çıkartılmadığı belirtilmiştir. TDK Türkiye Türkçesi Ağızları Sözlüğü'nde ise “1-Toprak damlı evlere konulan killi toprak. 2-Tatlı kireç taşı, pekmez toprağı.” olarak tanımlanmaktadır (<http://www.tdkterim.gov.tr/ttas/?kategori=derlay&kelime=pür>, 20.02.2010)

Tuz Taşı: Hayvanları tuzlama³ amaçlı kullanılır.

Yalın Taş: Yuvarlak, pürüzsüz, sağlam taşlardır.

Sonuç olarak araştırmaya katılanlardan alınan bilgilere göre Artova yöresinde halkın taş çeşitlerini renklerine ve taşın kullanım özelliklerine göre sınıfladığı görülmektedir. Taş çeşitlerinin büyük çoğunluğu inşaat malzemesi olarak kullanılmaktadır.

Görülüyor ki; yöre insanında oluşan taş algısının tamamen faydalanma temelinde oluşmuştur. Taşların isimlendirilmesinde ise belki de daha kolay olduğu için görünümleri, sertlikleri, dayanıklılıkları vb. rol oynamıştır.

Geçmişten günümüze kadar olan bilgi birikimiyle hangi taşın hangi amaçla kullanılacağı öğrenilmiştir. Örneğin harç malzemesi olarak çimento kullanılacaksa beyaz taşın, çamur kullanılacaksa kara taşın kullanılması gerektiği, kis taşı ile duvar

---

³ Hayvanların taşı yalayarak tuz ihtiyacını gidermesi

örülemediği, kırmızı taşın evlerin önüne serilmek için daha uygun olduğu, fırın kubbesi yapımında söngüt taşın kullanılması gerektiği, çakıl taşının yalnızca baraj ve gölet kenarlarında, ırmak yataklarında bulunduğu gibi bilgiler herhangi bir kitaptan öğrenilmemiş, uygulamalar yoluyla, yaşayarak, uygulanarak öğrenilmiş ve geleneksel olarak nesilden nesile aktarılmıştır.

4. 2. 2. Artova Yöresindeki Toprak Çeşitleri ve Özellikleri İle İlgili Bilgiler

Tokat Tarım İl Müdürlüğü (2002) tarafından düzenlenen Tokat İli Toprak Grupları Haritasına göre Araştırma alanındaki önemli toprak grupları; Kahverengi Orman Toprakları, Kestane Rengi Topraklar, Kırmızımsı Kahverengi Topraklar, Alüvyal Topraklar ve Kireçsiz Kahverengi Orman topraklarıdır.

Araştırmaya katılanların Artova yöresindeki toprak çeşitlerine ilişkin bilgileri Tablo 4. 6.'da yer almaktadır.

Tablo 4. 6. Araştırmaya Katılanların Toprak Çeşitleri İle İlgili Bilgileri⁴

Toprak Çeşidi	f	%
Kırmızı Toprak	61	57
Kumlu Toprak	37	34,6
Kil Toprak	35	32,7
Siyah Toprak	28	26,2
Mil Toprak	23	21,5
Kis Toprak	21	19,6
Kül toprak	17	15,9
Çorak Toprak	15	14,2
Humuslu Toprak	11	10,3
Höllük Toprak	3	2,8
Bilgisi Yok	10	9,3
Toplam Verilen Cevap Sayısı	264	

⁴ Sorular açık uçlu olarak sorulduğundan bir kişi birden fazla cevap verebilmektedir. Araştırmaya katılan 107 kişiden Artova yöresindeki toprak çeşitleri ile ilgili toplam 264 cevap alınmıştır.

Araştırmaya katılanlardan alınan bilgilere göre yöredeki toprak çeşitleri ve özellikleri aşağıda çıkartılmıştır.

Tablo 4. 6.'ya göre araştırmaya katılanlardan 61'i (%57) yörede kırmızı toprak çeşidine yaygın olarak rastlandığını belirtmiştir. Araştırmaya katılanların vermiş oldukları et toprak, etli toprak, hamurkesen toprak, taban toprak ve kahverengi toprak cevapları da özelliklerinin aynı olması nedeniyle kırmızı toprak ile birlikte gruplanmıştır. Araştırmaya katılanların vermiş oldukları bilgilere göre kırmızı toprağın özellikleri ve kullanım alanları ile ilgili olarak;

a) Renginden dolayı kırmızı toprak olarak adlandırıldığı, Alevi kültürünün yaşandığı yerleşim birimlerinde kızıl toprak, kürekle işlenirken kalıp halinde çıktığından dolayı da et toprak olarak adlandırıldığı,

b) Yöredeki en verimli toprak çeşidi olduğu, kalite olarak birinci sınıf ürünün yetiştirildiği

c) Yörede yetiştirilen bütün ürünlerin ekim-dikimi için uygun olduğu,

d) İçinde yabancı otun barınmadığı,

e) Genellikle suya yakın yerlerde bulunduğu,

f) Nemli bir toprak çeşidi olduğu yılın en sıcak dönemi olan Ağustos ayında dahi bu toprağın altının nemli olduğu sonuçlarına ulaşılmıştır.

Araştırmaya katılanların 37'si (%34,6) yöredeki toprak çeşidinin kumlu toprak olduğunu belirtmiştir. Verilen cevaplardan kum toprak ve kumsal toprak da özelliklerinin aynı olması sebebiyle kumlu toprak ile birlikte gruplanmıştır. Araştırmaya katılanlardan alınan bilgilere göre kumlu toprağın özellikleri ve kullanım alanları ile ilgili olarak;

a) Verimsiz bir toprak çeşidi olduğu,

b) Başka arazilerinin olmaması nedeniyle yonca, korunga, çavdar, şeker pancarı, fiğ, buğday, arpa, söğüt ve kavağın ekim- dikiminin yapıldığı,

c) Dere yatakları ve kıraç arazilerde bulunan bir toprak çeşidi olduğu sonuçlarına ulaşılmıştır. “Kumlu toprak, ekin ektiğinde çavdar getirir” (GYK: 12) sözü toprağın verimsizliğini açıklamaktadır.

35 kişi (%32,7) yöredeki toprak çeşidinin kil toprak olduğunu belirtmiştir. Killi toprak cevabı da kil toprakla birlikte gruplanmıştır. Araştırmaya katılanlardan alınan bilgilere göre kil toprağın;

a) Verimsiz bir toprak çeşidi olduğu,

b) Ekim-dikime pek uygun olmadığı,

c) Şampuan ve sabunun henüz yaygınlaşmadığı dönemlerde bu toprakla banyo yapıldığı sonuçlarına ulaşılmıştır.

Araştırmaya katılanların 28'inin (%26,2) belirtmiş olduğu siyah (kara) toprak arpa ve buğday ekimi için kullanılan toprak çeşididir.

Mil toprağın yörede rastlanan toprak çeşitlerinden biri olduğu 23 kişi (%21,5) tarafından belirtilmiştir. Verilen bilgilere göre mil toprağın özellikleri ile ilgili olarak;

a) Kar ve yağmur sularının getirdiği ırmak yataklarındaki alüvyal topraklar olduğu,

b) Oldukça verimli bir toprak çeşidi olduğu,

c) İşlenmesinin çok kolay olduğu,

d) İçerisinde yabancı ot barındırmadığı, sonuçlarına ulaşılmıştır.

21 kişi (%19,6) yöredeki toprak çeşidinin kis toprak olduğunu belirtmiştir. Beyaz toprak, ak toprak, ağ toprak, kireçli toprak ve kıraç toprak cevapları da kis

toprakla aynı özellikleri taşıması nedeniyle kis toprakla aynı grupta toplanmıştır. Kis toprakla ilgili olarak;

- a) Bayır yerlerde bulunan ve işe yaramayan toprak çeşidi olduğu,
- b) Mecbur kalınmadıkça ekim-dikim yapılmadığı, verimsiz olduğu,
- d) Beyaz renkli olduğu,
- e) İçinde fazla miktarda kireç bulundurduğu, sonuçlarına ulaşılmıştır.

Tablo 4. 6.'ya göre 17 kişi (%15,9) boz toprak olarak da isimlendirilen kül toprağın yörede bulunduğunu belirtmiştir. Alınan cevaplardan renginden dolayı kül toprak olarak adlandırıldığı ve verimsiz bir toprak çeşidi olduğu sonucu çıkmaktadır.

Araştırmaya katılanların 15'i (%14,2) çorak toprağın yöredeki toprak çeşitlerinden biri olduğunu belirtmiştir. Çorak toprağın özellikleri ve kullanım alanları ile ilgili olarak;

- a) Ekim-dikim amaçlı kullanılmadığı,
- b) Duvar sıvamalarında, evlerin bacalarında ve fırın kubbesi yapımında kullanıldığı sonucuna ulaşılmıştır.

11 kişi (%10,3) yörede humuslu toprağın bulunduğunu belirtmiştir. Verilen cevaplardan pelit toprağı cevabı da özelliklerinin aynı olması bakımından humuslu toprakla birlikte gruplanmıştır. Humuslu toprağın özellikleri ile ilgili olarak;

- a) Verimli bir toprak çeşidi olduğu,
- b) Ormanlık alanlarda ağaçların yapraklarının çürüyüp toprağa karışması sonucunda oluştuğu,
- c) Siyah renkli olduğu sonuçlarına ulaşılmıştır.

Toprak çeşitleri ile ilgili olarak en az tekrarlanan toprak çeşidi höllük topraktır. 3 kişi (%2,80) tarafından belirtilmiştir. Höllük toprak kil toprağın bir çeşididir.

Araştırmaya katılanlardan alınan bilgilere göre; eski dönemlerde yeni doğan çocukları soğuktan korumak amaçlı olarak ısıtılarak kundağa konulmanın yanında, iki bez arasına konularak höllük toprağın emici özelliğiyle idrarın emilmesini ve çocuğun altının kuru kalmasını sağlayan toprak çeşidi olarak bilinmektedir.

Araştırmaya katılanların 10'u (%9,3) toprak çeşitleri ile ilgili bilgisi olmadığını ifade etmiştir.

Sonuç olarak Artova yöresinde topraklar renklerine ve kullanım alanlarına göre sınıflandırılmakta, verimine ve ekim-dikime uygunluğuna göre de önem kazanmaktadır.

Toprak çeşitlerinin özelliklerinin yanında yerleşim birimleri ile yer altı su kaynakları arasında çok önemli bir ilişki vardır.

Araştırmamıza katılanların yerin kaç metre derinliğinde su kaynaklarına ulaşılacağı ile ilgili bilgileri Tablo 4. 7'de gösterilmiştir.

Tablo 4. 7. Su Kaynaklarına Kaç Metre Derinlikte Ulaşılacağı İle İlgili Bilgiler

Suya kaç metre derinlikte ulaşıldığı	f	%
6-10 metre arası	27	25,2
11-15 metre arası	21	19,6
1-5 metre arası	11	10,3
16-20 metre arası	11	10,3
40 metreden daha derinde	5	4,7
21-30 metre arası	4	3,7
31-40 metre arası	3	2,8
Bilgisi yok	25	23,4
Toplam Verilen Cevap Sayısı	113	

Su kaynaklarının özellikleri ile ilgili olarak şu sonuçlar ortaya çıkmıştır:

- Genelde karasudur, içeni şişirir.
- Söngütlüdür (kireçli), ağırdır ama soğuktur.
- Hamurkesen adı verilen toprakta daha az derinlikten çıkar.

4. 2. 3. İklimle İlgili Bilgiler

İklim yeryüzünün herhangi bir yerinde uzun yıllar boyunca görülen hava koşullarının ortalama durumu, hava durumu ise herhangi bir yerde ve zamandaki atmosfer koşullarının kısa süreli durumudur (Akşit, 2007: 35).

Araştırmaya katılanların Artova yöresinin iklimi ile ilgili bilgileri Tablo 4. 8.'de yer almaktadır.

Tablo 4. 8. Araştırmaya Katılanların Yörenin İklimi İle İlgili Bilgileri

İklimle Ait Bilgiler	f	%
Yaz mevsiminin özellikleri ile ilgili bilgi verenler	59	55,1
Kış mevsiminin özellikleri ile ilgili bilgi verenler	69	64,5
İlkbahar mevsiminin özellikleri ile ilgili bilgi verenler	6	5,6
Sonbahar mevsiminin özellikleri ile ilgili bilgi verenler	4	3,7
Yağmurla ilgili bilgi verenler	6	5,6
Küresel ısınma ile ilgili bilgi verenler	9	8,4
Sıcaklıkla yükselti arasındaki ilişki hakkında bilgi verenler	7	6,5
İklim hakkında genel görüş belirtenler	23	21,5
İklim ve diğer sıcaklık elemanları ile ilgili diğer bilgileri belirtenler	7	6,5
Toplam Verilen Cevap Sayısı	190	

Artova yöresinin iklimi ile ilgili araştırmaya katılan 107 kişiden toplanan 190 cevap alınmıştır. Alınan bilgiler incelendiğinde iklim özellikleri ile ilgili şu sonuçlar ortaya çıkmıştır. İlkbahar, Nisan ayının ikinci yarısını ve Mayıs ayını kapsayan kısa bir geçiş dönemidir. İlkbaharın temel özelliği yağış ve rüzgardır. Yaz mevsimi ile ilgili rastlanan en genel bilgi yazın sıcak olmadığı, serin geçtiğidir. Yaz mevsiminde yağış yoktur. Serin olmasına rağmen Haziran ayında doğa sararır, yeşil rengin yerini bozkırın rengi olan sarı alır. Sonbahar mevsimi Eylül, Ekim aylarında güzlük arpa ve buğdayın ekildiği dönemdir. Ekim-dikim işi için yağmurun yağması beklenir. Yağmur yağmazsa toprak tava gelmeyeceğinden ekim yapılamaz, kar yağışı da gerçekleşirse ekim işi Mart ayına kalır. Onuncu ayda soğuyan yöre, on ikinci ay geldiği zaman kar yağışıyla tanışır ve kar yağışı Nisan ayına kadar görülür. Kışlar uzun, soğuk, kar yağışlı ve ayazdır. Özellikle dağ köylerinin yolların kışın sık sık kapandığı ifade edilmiştir.

Araştırmamızda yörenin ikliminin temel özelliği olan soğukun yörenin rakımının fazla olmasından kaynaklandığı bilgisini verenler de bulunmaktadır. Yöre ortalama 1300 rakıma sahiptir ve 640 rakımlı Tokat il merkezinden daha serindir.

Araştırmaya katılanların yörenin iklimi ile ilgili verdikleri bilgilerde yalnızca 7 kişi karasal iklim ifadesini kullanmıştır. Karadeniz ve İç Anadolu geçiş bölgesi olduğu için Karadeniz ve Karasal İklimin özelliklerini yansıttığı sadece 1 kişi tarafından belirtilmiştir.

Araştırmaya katılanlardan 9 kişi, ifade olarak küresel ısınma terimini kullanmasa da belirttikleri cümlelerle iklimin değiştiğini ifade etmişlerdir. Bunlar

“Eski iklime göre değişti. Bu sene (2009) yaz geçti sırtımız ısınmadı.” (GYK: 2)

“Eski sertlik yok.” (GYK: 15)

“Bu seneye kadar güzeldi. Bu sene 15 gün kadar kısa kolla dolaştık.” (GYK: 27)

“Önceden yaz kış belliydi şimdi belli değil. Bu aylarda hep yağış olurdu⁵, şimdi yok.” (GYK: 35)

“İklimler değişti. Önceden on birinci ayda yağıyordu, şimdi belli olmuyor.” (GYK: 37)

“Eskiden daha soğuktu.” (GYK: 66)

“Bu sene kış ağır geçecek çünkü iklim karışıklığı yaşanıyor. Bu sene (2009) yaz da çok sıcak geçmedi.” (GYK: 78)

“İklimler karıştı ne yaz görünüyor ne kış. Burası hep soğuk bu sene yaz da yaşamadık.” (GYK: 79)

“Eski düzen yok iklimler karıştı, ne olduğu belli değil.” (GYK: 102)

Bunların yanında yöredeki iklim özelliklerinden farklı bilgilere de rastlanmıştır.

Bunlar:

“Yörenin iklimi hemen hemen çöl iklimidir.” (GYK: 27)

“Dört iklimi de yaşıyoruz.”⁶ (GYK: 33)

“Yörede üç ana iklim vardır. Sıcak, soğuk, ortadır.” (GYK: 57)

“Yöremizde barajların etkisi çok büyüktür. Bu yüzden yazlar ılıman geçer” (GYK: 59)

“Yöre ılıman bir iklime sahiptir” (GYK: 69)

“Genellikle yılın sonbahar dediğimiz Aralık, Ocak, Şubat ayları kış olur. Karlı ve soğuk geçer.” (GYK: 104)

Araştırma sonucu iklimle ilgili olarak ulaşılan bilgiler yörenin iklim özelliklerini yansıtmaktadır. Yörede yaz mevsimi yüksekliğin etkisi ile Tokat’a göre daha serin kış mevsimi ise soğuk ve kar yağışlıdır.

⁵ 2009 Kasım ayı için belirtiyor.

⁶ “Dört İklim”den kasıt mevsimler olmalıdır.

4. 2. 4. Yön Bulma İle İlgili Bilgiler

Doğa ile iç içe olan insanlar için, yön bulma bir ihtiyaçtır. Herkes yanında pusula taşımamaktadır. Bunun içinde yön tayini için dikkat edilen bir takım hususlar bulunmaktadır. Ağaçların yosunlu tarafının kuzeyi göstermesi, Karıncaların yuvalarından çıkarttıkları toprakları yuva deliğinin kuzeyine yığması, Cami minarelerindeki şerefelerin kapılarının güneyi göstermesi, Güneşin saat 6.00'da doğuyu, 12.00'de güneyi, 18:00de batıyı göstermesi bunlardan en pratikleridir⁷.

Araştırmaya katılanların yön bulmaya ilişkin bilgileri Tablo 4. 9.'da yer almaktadır.

Tablo 4. 9. Araştırmaya Katılanların Yön Bulma İle İlgili Bilgileri⁸

Yön Bulma Şekli	f	%
Yönleri Güneşe göre bulduklarını ifade edenler	66	61,7
Yönleri Kibleye göre bulduklarını ifade edenler	30	28,4
Yönleri dağ, tepe vb. coğrafi unsurlara göre bulduklarını ifade edenler	17	15,9
Yönleri ağaç ve taşlardaki yosunlara göre bulduklarını ifade edenler	6	5,6
Yönleri Aya göre bulduklarını ifade edenler	4	3,7
Yönleri çevredeki yerleşim yerlerine göre bulduklarını ifade edenler	3	2,8
Yönleri karınca yuvalarına göre bulduklarını ifade edenler	2	1,9
Yönleri minare kapılarına göre bulduklarını ifade edenler	2	1,9
Yönleri rüzgara göre bulduklarını ifade edenler	2	1,9
Yönleri tarif edemeyenler	7	6,5
Toplam Verilen Cevap Sayısı	139	

⁷ Kuzey Yarım Küre için

⁸ Sorular açık uçlu olarak sorulduğundan bir kişi birden fazla cevap verebilmektedir. Araştırmaya katılan 107 kişiden Artova yöresinde yönlerin nasıl bulunduğu ile ilgili toplam 139 cevap alınmıştır.

Tablo 4. 9. incelendiğinde araştırmaya katılanların 66'sı (%61,7) güneşe göre yön tayini yapmaktadır. Güneşin doğduğu ve battığı yer esas alınmaktadır. Güneşin doğduğu taraf doğu, battığı taraf batı olarak nitelendirilmektedir. Öğleyn cisimlerin gölgelerinin kuzeye düştüğü yaygın olarak bilinmektedir.

Kıbleye göre yönleri bulduklarını ifade eden 30 kişi (%28,4), kibleyi camilerin duruşundan veya herhangi bir coğrafi unsurdan (dağ, tepe vb.) çıkartmaktadırlar. Çocukluktan beri "Kible bu taraftır." şeklindeki duyumlardan güney yönünü alışkanlık haline getirdiklerini de ifade etmişlerdir. Kıbleye doğru dönüldüğü zaman sol kolun doğuyu sağ kolun batıyı gösterdiğine de değinilmiştir.

17 kişi (%15,9) yönleri dağ, tepe vb. coğrafi unsurlara göre bulunduğunu belirtmiştir. Yörede bu tür yön bulmada göze çarpan en önemli unsur sadece kuzey ve güney olarak tanımlamanın yapılmasıdır.

Araştırmaya katılanların 6'sı (%5,6) yönleri ağaç ve taşlardaki yosunlara göre bulduklarını belirtmişlerdir. Ağaçların ve taşların yosunlu kısımlarının kuzeyi gösterdiği yörede nadir de olsa bilinmektedir.

Aya göre yön bulan 4 kişi (%3,7), Ay'ında aynı güneş gibi doğudan doğup batıdan battığını, gece yön tayininde Ay'ı kullandıklarını ifade etmişlerdir.

Tablo 4. 9'a göre 3 kişi (%2,8) yönleri çevredeki yerleşim yerlerine göre tayin etmektedir. Çevredeki yerleşim yerlerine göre yön bulanlar, ana yönlerde bulunan ilçelere göre yön tayini yaptıklarını belirtmiştir.

Karınca yuvalarına göre yön tayini yaptığını ifade eden 2 kişi (%1,9), karıncaların yuva yaparken, çıkarttıkları toprakları kuzey tarafına yığıdıklarını, arazide özellikle yazın yön bulmada karınca yuvalarının işe yaradığı belirtmiştir.

Yönleri minare kapılarına göre bulduğunu belirten 2 kişi (%1,9), minare kapılarının devamlı olarak güneyi gösterdiğini ifade etmiştir.

Rüzgara göre yön tayini yapan 2 kişi (%1,9), rüzgarın sıcak esiyorsa güneyden, soğuk esiyorsa kuzeyden estiğini buna göre yönün bulunabileceğini belirtmiştir.

Araştırmaya katılanlardan 7'si (%6,5) yön tayini yapamadıklarını ifade etmişlerdir.

Yörede yön tayini ile ilgili olarak en çok kullanılan yöntemler güneşe, kibleye ve dağ, tepe vb. coğrafi unsurlara göre yapılan yön tayinidir. Küçüklükten beri duydukları veya dini görevlerini yerine getirirken kullandıkları Kible, özellikle güney yönünün bulunmasında yöredeki önemli bilgilerden biridir. Dağ, tepe vb. coğrafi unsurlara göre yapılan yön tayininde sadece kuzey ve güney yönüne değinilmiştir.

4. 2. 5. Yörede Esen Rüzgarlar ve Etkileri İle İlgili Bilgiler

Araştırmaya katılanların yörede esen rüzgarlarla ilgili bilgileri Tablo 4. 10.'da gösterilmiştir.

Araştırmaya katılanlardan yörede poyraz rüzgarının estiğini belirten 94 kişi (%87,9) rüzgarın estiği yönü; kuzeyden (f: 63), kuzeydoğudan (f: 8), Karadeniz'den (f: 2), uzdan⁹ (f: 1), üstten aşağı (f:1), yukarıdan (f:2), batıdan (f: 1), doğudan (f: 5), güneyden (f: 5), kibleden (f: 1), bilmiyorum (f: 5) olarak ifade etmiştir. Yörede poyraz rüzgarının estiğini belirtenlerin ifadelerine göre poyraz rüzgarının özellikleri şunlardır: Poyraz kuzeyden güneye eser. Poyraz estiği zaman hava soğur, kırağı ve çise düşer. Serin estiği için ürünü su verilmiş gibi serin tutar, mahsule yarar. Buğdayları tok tutar.

⁹ "Uz"u belirten katılımcı kuzey yönünü göstermiştir.

Tablo 4. 10. Yörede Esen Rüzgarlarla İlgili Bilgiler¹⁰

Rüzgarlar	f	%
Poyraz	94	87,9
Tersyel	46	43
Kabayel	41	38,3
Karayel	13	12,1
Lodos	9	8,4
Sivas yeli	9	8,4
Ak yel	3	2,8
Fırtına	3	2,8
Ardıç kurutan	2	1,9
Aşağıyel	2	1,9
Domuz çömelten	2	1,9
Kasırga	2	1,9
Keşişleme	2	1,9
Batı yeli	1	0,9
Gün doğuşu	1	0,9
Karışık	1	0,9
Kible	1	0,9
Samyeli	1	0,9
Zileyeli	1	0,9
Bilgisi yok	5	4,7
Toplam Verilen Cevap Sayısı	239	

Tablo 4. 10. incelendiğinde araştırmaya katılanların 46'sı (%43) yörede ters yelin estiğini ifade etmiştir. Ters yelin estiği yönle ilgili olarak; batıdan (f: 21), güneyden (f: 15), kuzeyden (f: 2), aşağıdan (f: 1), güneybatıdan (f: 2) kibleden (f: 1), Yozgat tarafından (f:1), bilmiyorum (f: 4) cevapları verilmiştir. Ters yelin özellikleri şunlardır: Baskın ve sıcak olur. Estiği zaman ürünü yakar, mahsulü mahveder. Estiği zaman yağmur getirir. Kar varsa eritir. Toprak yaş ise toprağın kurummasını sağlar. Tersyel literatürdeki "Samyeli"ne karşılık gelmektedir. Samyeli güneyden ve buna çok yakın yönlerden esen sıcak, kuru, tozlu, sıkıcı, bitkileri kavuran bir rüzgardır (İzbrak, 1992: 274)

¹⁰ Sorular açık uçlu olarak sorulduğundan bir kişi birden fazla cevap verebilmektedir. Araştırmaya katılan 107 kişiden Artova yöresinde esen rüzgarlar ile ilgili toplam 239 cevap alınmıştır.

41 kişi (%38,3) yörede kabayelin estiğini belirtmiştir. Rüzgarın estiği yönü; güneyden (f: 23), batıdan (f: 4), kuzeyden (f: 4), güneydoğudan (f: 3), Sivas tarafından (f: 1), bilmiyorum (f: 6) olarak nitelemişlerdir. Verilen bilgilere göre kaba yelin özellikleri ve etkileri şunlardır: Ilık bir rüzgardır. Kaba yel esmeden kar erimez. Kaba yel estikten sonra yağmur yağışı gerçekleşir. Yerin kurummasını sağlar. Ağaçlara çiçek açtırır. Toprağın tava gelmesini sağlar. İnsanı üşütür. İnsana dokunur. Karı eritir ancak insanı da üşütür anlamındaki “Kara köz gibi, insana buz gibi değer.” sözü kaba yel için yörede yaygın olarak kullanılmaktadır. Kabayel lodos rüzgarıyla aynı özellikleri taşımaktadır. Lodos rüzgarına yörede verilen isimlerden biri olduğu tahmin edilmektedir.

Araştırmaya katılanların 13’ü (%12,1) yörede karayelin estiğini belirtmiştir. Karayelin estiği yön ise; batıdan (f: 4), güneyden (f: 4), güneybatıdan (f: 2), doğudan (f: 1), İstanbul tarafından (f: 1), kuzeybatıdan (f: 1) olarak tanımlanmıştır. Belirtilen özelliklere göre; karayel soğuk esen bir rüzgardır. Fazla esmediği düşünülmektedir. “Eskiler anlatırdı karayel demiş ki biz esmeyeli dul garılar mal sahibı oldu” (GYK: 26) cevabı karayelin yörede fazla esmediğine güzel bir örnektir.

Yörede Lodos rüzgarının estiğini belirten 9 kişi (%8,4) rüzgarın estiği yönü; güneyden (f: 5), güneydoğudan (f: 1), kiblede (f: 2), bilmiyorum (f: 1) olarak belirtmiştir. Lodos rüzgarının özellikleri ise; sıcak esmesi, estikten sonra yağmur yağması ve eserken ekinlere zarar vermesidir. Lodos isminin fazla tekrarlanmış olmamasının nedeni olarak yörede daha çok Kabayel olarak bilinmesinden kaynaklandığı düşünülmektedir.

Araştırmaya katılanların 9’u (%8,4) yörede Sivas yelinin estiğini belirtmiştir. Sivas yelinin estiği yönü; Sivas tarafından (f: 5), doğudan (f: 1), güneyden (f: 2),

güneybatıdan (f: 1) olarak tanımlanmışlardır. Sivas yelinin özellikleri şunlardır: Kış mevsiminde eser. Çok soğuk eser. Rüzgarla birlikte kar yağar. Çatıların saçlarını sökecek derecede sert eser.

Yörede estiği belirtilen diğer rüzgarlar ve özellikleri:

Ak yel: Bahar mevsiminde eser karı eritir. Lodos rüzgarına verilen bir diğer isimdir.

Ardıçkurutan: Sıcak eser.

Aşağı yel: Yörede Lodosa verilen isimlerden biri de aşağı yeldir, orak zamanı aşağı yel esince ekinler yanar, estikten sonra yağmur gelir.

Domuz çömelten: Kış ve bahar aylarında doğudan esen, soğuk karakterli rüzgardır.

Batı yeli: Sıcak eser, ardıçları kurutur.

Gün doğusu: Sivas tarafından esen soğuk ve hızı fazla rüzgardır.

Zile yeli: Lodos rüzgarının yerleşim yeri olarak isimlendirilmesidir.

Tablo 4. 11. Yönlere Göre Yörede Esen Rüzgarlar

Yön	Yörede Estiği Belirtilen Rüzgarlar
Kuzey	Poyraz
Doğu	Domuz çömelten
Batı	Karayel
Güney	Lodos (Kabayel, Akyel, Ardıçkurutan, Aşağıyel, Zile yeli), Sivas yeli, Tersyel,

Yörede esen rüzgarlarla ait bilgilerle ilgili olarak şu sonuçlar ortaya çıkmaktadır: Yörede en fazla bilinen rüzgar meteoroloji verilene göre en fazla esen Poyrazdır. Kuzeybatı yönünden esen Karayel'in batıdan estiği daha çok kişi tarafından belirtilmiştir. Güneybatıdan esen Lodos rüzgarına yörede farklı isimler verilmektedir. Güneydoğudan esen Tersyel ise en zararlı rüzgar olarak nitelenmiştir.

4. 2. 6. Yöredeki Yağışların Etkileri İle İlgili Bilgiler

4. 2. 6. 1. Kar Yağışının Etkileri İle İlgili Bilgiler:

Artova yöresi, Başçiftlik ilçesinden sonra Tokat'ın en çok kar yağın ve kışları soğuk olan yöresidir (Aymak, 2008: 18).

Araştırmaya katılanların verdikleri cevaplara göre kar yağışının etkileri ile ilgili olarak şu sonuçlar ortaya çıkmıştır. Kar çok yağarsa toprak daha verimli olur. Mahsul bol olur. Kışın karın çok yağması yazın iyi geçeceğini gösterir. Kar yağmurdan daha faydalıdır. Sular çoğalır, kaynak suları artar, barajlar dolar. Ekin bol olur, tarlalar belli bir dönem su istemez. Kar berekettir. Ekilen tarlanın üstü karla kapanarak sıcak olur. Bitkilere yorgan görevi görür. Aşırı donlardan korur. Mikropları yok eder. Aralıkta ve Ocakta kar çok yağarsa bahar daha erken gelir. Kış olmayan yerde yaz olmaz. Kar az yağarsa yaz da kurak olur, verim düşer, kıtlık olur, toprak bile kabarmaz.

Kar çok yağar, bunun sonucunda da çok fazla ayaz olursa ekinleri don keser. Hayvanların yiyeceği konusunda sıkıntı çekilebilir. Yollar kapanır. Ulaşım zorlaşır, kazalar olur, çığ gibi doğal afetlere neden olabilir.

4. 2. 6. 2. Yağmurun Etkileri İle İlgili Bilgiler:

Şekil 2. 4. ve Şekil 2. 5. incelendiğinde yörede en fazla yağışın düştüğü aylar Nisan ve Mayıs aylarıdır. Araştırmaya katılanların yağmurun etkileri ile ilgili bilgilerine baktığımızda göze çarpan unsurlardan bir tanesi yağışı en fazla olduğu bu iki ay arasında yapılan “Nisan yağar ay ögünür, mayıs yağar yıl ögünür.” (GYK: 3) şeklindeki karşılaştırmadır.

Yağmurun etkileri ile ilgili verilen cevaplardan ulaşılan sonuçlar şunlardır:

Kışın yağmur yağarsa faydalı olmaz. Baharda yağması gerekir, baharın başında yağıp sonunda yağmazsa yine pek faydalı olmaz.

Yazın yağmur çok yağarsa olumsuz etkileri olur. Patates ve pancar dışındaki ürünlere zarar verir. Özellikle nohut, mercimek gibi ürünlerde mantar oluşturur. Çok aşırı olan yağışlar ürünü küflendirir. Ekinler yatar ve çürür. Ekinler kınacık denen hastalığa yakalanır. Hasat vakti gecikir. Baharda yağın yağmur ekinleri bollastırır, yazın yağmurun yağması hasadın olgunlaşmasını engeller kıtlık olur. Yağmurun yazın yağmasının olumsuzluklarını belirtmek için “Kurakta kıtlık olmaz ama yağışta kıtlık olur.” (GYK: 91) ifadesi kullanılmıştır. Yaşar ve Yaşar (2010) coğrafi unsurlar ve atasözleri ile ilgili araştırmalarında bu atasözünü “Kuraklıktan gıtlık olmaz, yağarlıktan kıtlık olur” şeklinde belirtmişlerdir.

4. 2. 7. Yörede Doğal Olarak Yetişen Bitkilerle İlgili Bilgiler

Araştırma alanının iklimi, doğal olarak yetişen bitkileri de belirlemektedir. Araştırmaya katılanların vermiş olduğu bilgilere göre oluşturulan Tablo 4. 12’de belirtilen bitkiler olumsuz iklim şartlarına adapte olabilen bitkilerdir ve yurdumuzun değişik yörelerinde doğal popülasyon halinde yaygın olarak bulunmaktadır. En çok tekrarlanan kuşburnu ve alıç Kuzey Anadolu’nun iç kesimlerinde yaygın olarak yetişmektedir.

Step formasyonunun gelişme gösterdiği alanlarda görülen bitkiler kendilerini kurak şartlara son derece adapte etmiş şekilde ve keçe gibi tüylü, dikenli, az yapraklı olarak karşımıza çıkarlar. Yılın en yağışlı devresinde hızlı bir gelişme gösteren ot formasyonu ise yağışların sona ermesi ile birlikte sararmaya, kurumaya başlar. Step formasyonunda yer alan bitkilerin bir kısmı kısa yaşamlı olurken bir kısmı da yaşamını yıl boyunca devam ettirir. Bu türler daha ziyade soğanlı, yumrulu, dikenli ve kokululardır. Başlıcaları ise geven, yumak otu, üzerlik otu, deve dikenli, sütleğen ve

kekiktir (Gözenç, <http://www.aof.anadolu.edu.tr/kitap/IOLTP/2291/unite05.pdf>, 10/05/2010). Doğal olarak yetişen bitkiler konusunda araştırmaya katılanların vermiş olduğu cevapların büyük çoğunluğu ağaç türündedir. Ağaç türü dışında verilen cevaplar ise genelde yörede yiyecek amaçlı kullanılan bitki türleridir (Madımak, efelik, yemlik gibi).

Araştırmaya katılanların vermiş oldukları cevaplara göre yörede doğal olarak yetişen bitkiler ilgili bilgiler Tablo 4. 12.'de gösterilmiştir.

Tablo 4. 12. Yörede Doğal Olarak Yetişen Bitkilerle İlgili Bilgiler

Yörede Doğal Olarak Yetişen Ürünler	f	%
Kuşburnu	68	63,6
Alıç	55	51,4
Madımak, kuş ekmeği	45	42,1
Efelik	24	22,4
Dağ Armudu	23	21,5
Mantar	21	19,6
Dağ Elması	20	18,7
Yemlik	19	17,8
Böğürtlen	17	15,9
Isırgan	16	15
Otlar, çayır	12	11,2
Pelit, Pelidan	12	11,2
Kuzukulağı, kuzuoglak	11	10,3
Ebegümece, Kömeç	9	8,4
Çördük, Ahlat	9	8,4
Armut	8	7,5
Çam	8	7,5
Erik	6	5,6
Fındık	6	5,6
Ardıç	5	4,7
Kekik Otu	5	4,7
Yemişen	5	4,7
Mehlep	4	3,7
Pürpürüm, Semizotu	4	3,7
Ağaç	4	3,7
Çiğdem	3	2,8
İğde	3	2,8
Karamuk	3	2,8
Meşe	3	2,8
Kızılık, Zuval	3	2,8
Çiçek, Kar Çiçekleri	3	2,8
Ceviz	2	1,9
Dağ Eriği	2	1,9
Dereotu	2	1,9
Kızamık	2	1,9
Kızılca (Pancar)	2	1,9
Kuş Pancarı	2	1,9
Diğer ¹¹	12	11,2
Toplam Verilen Cevap Sayısı	458	

¹¹ Diğer: Çıtlık (sakızı yapılan bir bitki), devetabanı, gürmut (mehlebe benzeyen kiraz türü bir ağaç), gürgen, kara üzüm, kara erik, kargaburnu, kızılık otu, nane, nivik, reyhan, teke sakalı

4. 2. 8. Yörede Doğal Olarak Yaşayan Hayvanlarla İlgili Bilgiler

Ülkemiz fauna bakımından son derece farklı hayvan topluluklarını barındırması ile dikkat çekmektedir. Anadolu'nun kıtalar arasındaki konumu bunun başlıca nedenidir. Ülkemizdeki doğal faunayı memeliler, kuşlar, sürüngenler ve kurbağalar yanında balıklar olmak üzere dört ana grupta toplayabiliriz (Gözenç, <http://www.aof.anadolu.edu.tr/kitap/IOLTP/2291/unite05.pdf>, 10/05/2010). Yörede doğal olarak yaşayan hayvanlarla ilgili bilgiler Tablo 4. 13.'de gösterilmiştir.

Tablo 4. 13. Yörede Doğal Olarak Yaşayan Hayvanlarla İlgili Bilgiler

Yörede Doğal Olarak Yaşayan Hayvan Türleri	f	%
Tilki	94	87,9
Tavşan	85	79,4
Kurt	82	76,6
Domuz, Donuz, Kara hayvan	69	64,5
Ayı	25	23,4
Keklik	21	19,6
Sansar	20	18,7
Serçe	16	15
Karga	14	13,1
Kartal	9	8,4
Kuş	9	8,4
Ördek	9	8,4
Yılan	8	7,5
Doğan	7	6,5
Çakal	6	5,6
Sığırcık	6	5,6
Bıldırcın	5	4,7
Kaplumbağa	5	4,7
Kirpi	5	4,7
Üveyik	4	3,7
Fare	3	2,8
Gelincik	3	2,8
Güvercin	3	2,8
Leylek	3	2,8
Atmaca	2	1,9
Köstebek, Köslü	2	1,9
Şahin	2	1,9
Turna	2	1,9
Diğer ¹²	6	5,6
Toplam Verilen Cevap Sayısı	525	

¹² Diğer: Akrep, angut, kertenkele, opal (güvercine benzeyen biraz daha büyük kuş çeşidi), sinek, solucan

4. 2. 9. Doğal Afetlerle İlgili Bilgiler

Canlı yaşamı, içinde bulunduğu ortamın ürünü olduğu için doğal etmenler ya da çeşitli beşeri müdahalelerle çevrede meydana gelen değişim insan hayatını da etkilemektedir. İnsan, çevre, kültür, ekonomi ve beşeri faaliyetler sürekli birbirleriyle etkileşim halindedirler. Bu zincirin bir halkasında meydana gelen bir değişim diğerlerini de doğal olarak etkileyecektir (İlgar, 2007: 39). Bu değişimi gerçekleştiren unsurlardan bir tanesi de doğal afetlerdir.

Doğal afetler, jeolojik afetler ve meteorolojik afetler olmak üzere ikiye ayrılır.

Jeolojik afetler; heyelan, deprem, kaya düşmesi ve çamur selidir. Meteorolojik afetler ise çığ, aşırı kar, sel-su baskını, kuraklık, don, dolu, tipi, fırtına, sis, yıldırım düşmesi, orman yangınıdır (Şahin ve Doğanay, 1999: 126-146).

Araştırmaya katılanlara yönelttiğimiz sorulardan biri de doğal afet denilince ne anladıkları ve bu doğal afetin nedenlerinin ne olabileceği konusudur. Araştırmaya katılanların doğal afet denince ne anladıkları ile ilgili bilgiler Tablo 4. 14.'de gösterilmiştir.

Tablo 4. 14. Araştırmaya Katılanların Belirtmiş Oldukları Doğal Afet Çeşitleri

Doğal Afet Denilince Araştırmaya Katılanlarda Çağrışım Yapan Kavramlar	f	%
Sel	61	57
Deprem	39	36,5
Toprak Kayması, Heyelan	11	10,3
Herhangi Bir Doğal Afet Çeşidi Belirtmeyip Doğal Afetlerin Nedenleri İle İlgili Açıklama Yapanlar	10	9,3
Rüzgar	7	6,5
Yangın	6	5,6
Çığ	5	4,7
Dolu	4	3,7
Erozyon	4	3,7
Hortum	3	2,8
Fırtına	2	1,9
Diğer	7	6,5
Bilgisi Yok	7	6,5
Toplam Verilen Cevap Sayısı	166	

Tablo 4. 14 incelendiğinde araştırmaya katılanların 61'inde (%57) doğal afet denilince çağrışım yapan kavram seldir. Selin nedenleri ile ilgili olarak;

a) Yağmurun çok yağması,

b) Yerleşim yerlerinin dağlarla çevrili olması dağların dik olması nedeniyle eriyen kar sularının birden aşağıya doğru gelmesi,

c) Ağaçlandırma önleminin alınmaması,

d) Dere yataklarının kapanması, ıslah edilmemesi,

e) Bitki örtüsünün azalması, bilinçsiz şekilde ormanların kesilmesi,

f) Alt yapının olmaması, bilgilerine araştırmaya katılanların verdikleri cevaplardan ulaşılmıştır. 4 kişi selin nedenini dini olarak tanımlamış, Allah'ın afeti, zulmü olarak belirtmiştir.

1974-75 yıllarında Çelikli'de (Artova) yaşanan ve birçok hayvanın telef olmasına neden olan sel ile Dutluca'da (Sulusaray) barajın yapılmasından 1-2 yıl önce¹³ yaşanan 150-200 civarında hayvanın telef olmasına neden olan sel olayları hala hatırlanmaktadır.

Dere yataklarının zaman zaman ıslah edilmesi, ağaç dikilmesi seli engelleyici bilgiler olarak verilmiştir.

Araştırmaya katılanların 39'unda (%36,5) doğal afet denilince çağrışım yapan kavram depremdir. Bunlardan bir kaçı depremi zelzele olarak da isimlendirmiştir. Deprem cevabını verenlerin depremin nedenleri ile ilgili bilgilerini üç kategoride toplamak mümkündür.

Fay hattı ve yer altı kaynaklı olaylar (f: 15), Depremin nedenleri ile ilgili olarak bu kategoride değerlendirilebilecek cevaplar şunlardır: Yeraltındaki fay hattının

¹³ Dutluca Barajı 1991 yılında tamamlanmıştır.

kırılması, fay hatlarındaki enerji boşalması, yer çatlakları, yer altındaki olaylar, zeminin sağlamsızlığı, yer altı boşlukları ve sondajlardaki¹⁴ hareketlerden deprem meydana gelmektedir.

Dini nedenler (f:11), depremi Allah'ın cezası olarak belirtmişlerdir. İnsanların dinin gereklerini emredilen şekilde yaşamaması dolayısıyla Allah tarafından depremle cezalandırıldığını düşünmektedirler.

İnsanlardan kaynaklanan nedenler (f: 3), bu kategoride değerlendirilebilecek cevaplar insanların binaları sağlam yapmaması, önlem almaması, umursamaması olarak sıralanabilir.

Doğal afet denilince depremi düşünenlerin 9'u depremin neden kaynaklandığını bilmediğini belirtmiştir. 1 kişi depremin nedenini "Depremin nedeni ağaç dikilmemesidir. Köyümüzde de fazla ağaç bulunmamakta." (GYK: 13) şeklinde ifade etmiştir.

Depremle ilgili verilen örnek ise genellikle Erzincan ve Reşadiye depremleridir. Hem yakın tarihli hem de çok daha fazla hasara sahip 1999 Gölcük ve Bolu depremlerine değinilmeyip daha eski tarihli Reşadiye (1939) ve Erzincan (1939, 1992) depremlerinin hatırlanmasının, Reşadiye ve Erzincan'ın yöreye yakın olmasından kaynaklandığı düşünülmektedir.

11 kişide (%10,3) doğal afet denilince çağrışım yapan kavramlardan biri de toprak kayması ve heyelandır. Toprak kayması ve heyelanın nedenleri ile ilgili olarak arazinin dik olması, yamaçtaki araziden su çıkması, ağaç sayısının az olması, ormanlık arazinin tahrip edilmesi, yol yapımı nedeniyle dağların dengesinin bozulması bilgilerine ulaşılmıştır.

---

¹⁴ İfade edilmek istenen kaynak sularıdır.

Araştırmaya katılanların 10'u (%9,3) herhangi bir doğal afet belirtmemiş, doğal afetlerin meydana geliş nedeni ile ilgili açıklama yapmıştır. Herhangi bir doğal afet ismi vermeyip doğal afetlerin nedenleri ile ilgili açıklama yapanlar doğal afetlerin eğitimsizlikten ve bilgisizlikten, ağacın olmamasından, fazla kar yağmasından doğal çevrenin bilinçsiz kullanılmasından meydana geldiği bilgisine sahiptirler.

Doğal afet denilince rüzgar kavramının da çağrışım yaptığı 7 kişi (%6,5) rüzgarın nedenleri ile ilgili olarak bilgi sahibi olmadıklarını belirtmişlerdir.

Araştırmaya katılanların 6'sında (%5,6) doğal afet denilince çağrışım yapan kavram yangındır. Yangını bir doğal afet olarak niteleyenlere göre yangının nedeni dikkatsizliktir.

Tablo 4. 14.'e göre 5 kişide (%4,7) doğal afet denilince çağrışım yapan kavramlardan biri de çığdır. Çığ cevabını verenler çığın nedenleri ile ilgili olarak meyilli yerlerde karın fazla olması ve gürültü, ses gibi etkenlerle karın hızlı bir şekilde aşağıya doğru hareket etmesi bilgisine sahiptirler.

4 kişide (%3,7) doğal afet denilince çağrışım yapan kavramlardan biri doludur. Dolunun bir doğal afet olduğunu belirtenler dolunun nedeni hakkında dini boyutlu bilgi sahibidirler ve Allah'ın emri olarak nitelemektedirler. Dolunun etkileri ile ilgili olarak ekinlere zarar verdiği sonucuna ulaşılmıştır.

Araştırmaya katılanların 4'ünde (%3,7) doğal afet denilince çağrışım yapan kavram toprak aşınması, erozyondur. Toprak aşınması ve erozyonun nedenleri ile ilgili olarak ağaçların kesilmesi, rüzgar, tarlaların eğim yönünde sürülmesi, arazinin yamaç olması bilgisine sahiptirler.

Doğal afet denilince çağrışım yapan kavramın hortum olduğunun belirten 3 kişi (%2,8) hortumun nedenleri ile ilgili olarak bilgi sahibi olmadıklarını belirtmiştir.

Artova Bayırlı Köyünde 15-20 yıl kadar önce meydana gelen hortumun ağaçları söktüğünü, çatıları uçurduğunu ifade etmişlerdir.

Fırtınayı doğal afet olarak niteleyen 2 kişi (%1,9) fırtınanın nedenini yağmurla rüzgarın aynı anda olmasına bağlamaktadır. Hava akımı kuru ise rüzgar yağmurla birlikte ise fırtına olarak tanımlanmıştır.

Tablo 4. 14.'de diğer kısmında belirtilen 7 katılımcıda doğal afet denilince çağrışım yapan kavramlar; bitki hastalığı, felaket, hava kirliliği, kuraklık, küçük bir kıyamet, yağmur, yerin ve göğün karışmasıdır.

4. 3. ARAŞTIRMAYA KATILANLARIN BEŞERİ COĞRAFYA İLE İLGİLİ GELENEKSEL BİLGİLERİ

4. 3. 1. Yerleşim Yerlerinin İsimleri İle İlgili Bilgiler

Adlandırma, canlı ve cansız, her türlü varlık ve kavramı anlatan, onu belirleyen veya bir şeyi diğerinden ayırmaya yarayan bir iş olduğuna göre insan, varoluşundan bu yana yaşadığı ortam içerisinde şehir, ilçe, kasaba, köy, mezra gibi yerleşim alanlarını; dağ, tepe, ova, plato, patika, köprü, geçit ve bunlar gibi yerleri adlandırmak ve birini diğerinden ayırt etmek zorunluluğu duymuştur. Üzerinde yaşanan yer ve bölgeler insan ve kavimler arasında zaman zaman el değiştirmiş ve dolayısıyla da yer ve bölgelerin adlarında da değişiklikler olmuştur. Yer adları, onomostik (adbilim)'in bir alt dalı olan toponominin ilgi alanına girmektedir Yer ve insan adları bilgisinin, yer adları ile uğraşan kolu olan toponimi sosyolojik gerçeğe uymak zorundadır (Açıkel, 2003: 182). Türk toplulukları en eski çağlardan beri, arazi parçalarını adlandırıp belirtmede adeta bir coğrafyacı dikkati ile hareket etmişlerdir. Dağlara, yaylalara, göllere, ırmaklara, geçitlere, küçük arazi parçalarına köy ve kentlere manalı isimler vermişlerdir. Yer adları yörenin coğrafi yapısına, tarihine, kültürüne ve özelliklerine ışık tutmaktadır. Hemen hemen her yer adında o yörede yaşayanların coğrafi ve tarihi kültürüne ait bir parçası mutlaka vardır.

Araştırmaya katılanların yerleşim yerlerinin toponomisine ilişkin bilgileri Tablo 4. 15.'de yer almaktadır.

Tablo 4. 15. Araştırmaya Katılanların Yerleşim Birimlerinin İsimlerine İlişkin Bilgileri

A) Adını Fiziki Coğrafya Elemanlarından Alan Yerleşim Birimleri

Toponomik Özellik	Yerleşim birimi
1- İsmi topografik elemanlarla ilgili olan yerleşim birimleri	Aktepe (Eski ismi: Bolus), Artova, Bayırlı (Eski ismi: Heris), Kabatepe (Eski ismi: Horun), Kızılkaya,
2- İsmi iklim ve hidrografya elemanları ile ilgili olan yerleşim birimleri	Ayazma (Yeni ismi Aktaş), Büğet, Dereağzı (Eski ismi: Gedeğzı), Karagözgöllüalan, Sulusaray, Ulusulu,
3- İsmi kayalarla ilgili olan yerleşim birimleri	Altıntaş, Çelikli (Çelik gibi, sağlam taş anlamında) (eski ismi: Odaköy), Aktaş (Eski ismi: Ayazma),
4- İsmi hayvanlar ve bitkilerle ilgili olan yerleşim birimleri	Buğdaylı (Eski ismi: Sapoğlu), Çamlıbel (Eski ismi: Çiftlik), Dutluca (Eski adı: Malumseyit), Günçalı (Eski ismi: Dinar), Uylubağı, Yeşilyurt (Eski ismi: Arabacımusaköyü)
5- İsmi gök cisimleri ile ilgili olan yerleşim birimleri	Aydoğdu

B) Adını Beşeri ve İktisadi Coğrafya Elemanlarından Alan Yerleşim Birimleri

Toponomik özellik	Yerleşim birimi
1- İsmi çeşitli kişi, aile, soy ve boylarla ilgili olan yerleşim birimleri	Ağmusa, Aşağıgüçlü (Eski İsmi Aşağıavara), Avşarağzı, Behram, Beyazıt, Çırdak, Dodurga, İhsaniye, Karkın, Karkıncık, Kızık, Arabacımusaköyü (Yeni İsmi: Yeşilyurt), Sapoğlu (Yeni İsmi: Buğdaylı), Malumseyit (Yeni Adı: Dutluca)
2- İsmi tarihi yer, yaşanmış olay ve geçici yerleşmelerle ilgili olan yerleşim birimleri	Bedirkale, Kervansaray, Sekücek, Yatmış, Ortaören, Yeniköy (Eski Adı:Yeniköykışlası), Akın
3- İsmi tarım ürünü, maden, meslek vb. ile ilgili olan yerleşim birimleri	Gümüşyurt (Eski İsmi: İsbolus)

Tablo 4. 15. incelendiğinde araştırmaya katılanların vermiş oldukları bilgilere göre araştırma alanındaki yerleşim birimlerinin isimleri genellikle Beşeri ve İktisadi coğrafya elemanlarıyla ilgilidir. 14 yerleşim biriminin isminin çeşitli kişi, aile, soy ve boylarla ilgili olduğu, 6 yerleşim biriminin isminin tarihi yer yaşanmış olay ve geçici yerleşmelerle ilgili olduğu, 1 yerleşim biriminin isminin tarım ürünü, maden, meslek vb. ilgili olduğu belirtilmiştir. İsmine fiziki coğrafya elemanları ile ilgili olduğu belirtilen yerleşim yerlerinden 5 yerleşim biriminin isminin topografik elemanlarla ilgili olduğu, 6 yerleşim biriminin isminin hayvanlar ve bitkilerle ilgili olduğu, 5 yerleşim biriminin isminin iklim ve hidroğrafya elemanları ile ilgili olduğu, 3 yerleşim biriminin isminin kayaçlarla ilgili olduğu, 1 yerleşim biriminin isminin gök cisimleri ile ilgili olduğu belirtilmiştir. Yerleşim yerlerinin isimlendirilmesinde Beşeri ve İktisadi Coğrafya elemanlarının daha baskın olduğu görülmektedir.

4. 3. 2. Yerleşim Birimlerine Yakın Olan Mevkilerin İsimleri İle İlgili Bilgiler

Araştırmaya katılanların Artova yöresinde yerleşim birimlerine yakın mevkilerin isimlerinin verililişine ilişkin bilgileri Tablo 4. 16.'da yer almaktadır.

Tablo 4. 16. Araştırmaya Katılanların Yerleşim Yeri Yakınındaki Mevkiilerin İsimleri İle İlgili Bilgileri

A) Adını Fiziki Coğrafya Elemanlarından Alan Mevkiiler

Sınıflama	Arazi İsimleri ¹⁵
1- Topografik elemanlarla ilgili mevkii ve yer adları	Dağyolları, Tepeardı, Çukursel, Karatepe, Keltepe, Ortayol, Kıranüstü, Kayaüstü, Alan (Düz Arazi), Çukuryazı, Kamburçukuru, Köryol, Kuyucak
2- İklim ve hidrografya ile ilgili mevkii ve yer adları	Bendbaşı, Kırkgöz, Sudeli, Çaylar, Gölyeri, Çırçır, Ezepınarı, Gölbaşı, Dereler, Öz, Çağlayan, Kozdere, Ayazmakaşı, Eşmebaşı, Karasu, Damlasu, Marzuman /su kaynağı, TDK sözlüğünde; küçük yapılı adam), Barajüstü, Tohumkesen, Bentbaşı, İtoluk Selkesiği
3- Kayaçlarla ilgili mevkii ve yer adları	Hamurkesen, Çoraklık, Karayer, Sarıkaya, Kızılyazı, Killidere, Ağcataş, Karakaya, Aktaşlı, Kumluklar,
4- Hayvanlar ve bitkilerle ilgili mevkii ve yer adları	Fındıklı, Armutarası, Aluçlu, Büyükardıç, Karaçam, Elmadibi, Çamaltı, Mehleplik, Kirazdibi, Kütüklü, Yatsıçimen, Kömeç (Ebegümeçi), Harman, Mera, Beyçayırı, Mantarlık, Sarımsaklık, Fındıkderesi, Cevizdere, Buğdaysalı, Paklalık, Topçam, Kelemözü, Kamışlı, Balıklı

B) Adını Beşeri ve İktisadi Coğrafya Elemanlarından Alan Mevkiiler

Sınıflama	Arazi İsimleri
1- Çeşitli kişi, aile, soy, boylarla ilgili mevkii ve yer adları	Şeyhpınarı, Musaoğluçayırı, İdrisalan, Paşalık, Hamzatarlası, Mehmetbey,
2- Tarihi yer, yaşanmış olay ve geçici yerleşmelerle ilgili mevkii ve yer adları	Yazyurdu, Taşköprü, Kümbet, Değirmenardı, Kötenyazı, Koyunağılı
3 Dini gün, yerlerle ilgili mevkii ve yer adları	Uzkişise, Tekke Yeri, Meryemana
4- Tarım ürünü, maden, meslek vb. ilgili mevkii ve yer adları	Fabrikardı, Manganezocağı, Ekinlik, Kervanyolu, Tuzla

¹⁵ Yerleşme çevresinde isimleri ve özellikleri ile ayrımlanabilen alanlar (mıntıka, mevkii) ayrı isimlerle anılırlar.

Tablo 4. 16. incelendiğinde araştırmaya katılanların vermiş oldukları bilgilere göre araştırma alanındaki mevkiilerin isimleri genellikle fiziki coğrafya elemanlarıyla ilgilidir. Hayvanlar ve bitkilerle ilgili olan 25 farklı mevki ismi, iklim ve hidrografya elemanları ile ilgili 22 farklı mevki ismi, topografik elemanlarla ilgili 13 farklı mevki ismi, kayaçlarla ilgili 10 farklı mevki ismi belirtilmiştir. Beşeri ve iktisadi coğrafya elemanları ile ilgili olan mevki isimleri fiziki coğrafya elemanları ile ilgili olanlara göre oldukça azdır. Aile, soy ve boylarla ilgili 6 farklı mevki ismi, tarihi yer yaşanmış olay ve geçici yerleşmelerle ilgili 6 farklı mevki ismi, tarım ürünü, maden, meslek vb. ilgili 5 farklı mevki ismi, dini gün, yerlerle ilgili 3 farklı mevki ismi belirtilmiştir. Fiziki coğrafya elemanlarının yörede yaşayanlar üzerinde beşeri ve iktisadi coğrafya elemanlarından daha baskın bir yere sahip olduğunu göstermektedir.

Yerleşim yerleri ve yakınlarındaki mevkiilerin isimleri incelendiğinde göze çarpan en önemli nokta; yerleşim yerleri daha çok Beşeri ve İktisadi Coğrafya elemanlarına göre isimlendirilirken, yerleşim yerleri dışındaki arazilerin daha çok Fiziki Coğrafya elemanlarına göre isimlendirilmesidir. Bu da yerleşmelerde insanın dolayısıyla kültürün, yerleşme yeri dışında kalan arazilerde ise coğrafi unsurların önem kazandığının bir göstergesidir.

4. 3. 3. Yerleşim Birimlerinin Diğer Yerleşim Birimlerinden Farkları İle İlgili Bilgiler

Köy yerleşmeleri, çoğu kez küçük birer kır yerleşme şekli olarak düşünülmesine rağmen aslında sahip oldukları adları, yerleştikleri konumları, yürütülen farklı iktisadi faaliyetler, yerleşme yerleri çevresindeki hayat sahaları vb. ile birbirlerinden çok farklı

özelliğe sahip karmaşık yerleşme üniteleridir (Hayli, Altınbilek, http://perweb.firat.edu.tr/personel/yayinlar/fua_299/299_19102.pdf, 14/04/2010).

Araştırmaya katılanların yaşamış oldukları yerleşim birimlerini diğer yerleşmelerden ayıran farkların ne olduğuna ilişkin görüşleri tablo 4. 17.'de çikartılmıştır.

Tablo 4. 17. Araştırmaya Katılanların Yaşamış Oldukları Yerleşim Birimlerini Diğer Yerleşmelerden Ayıran Farkların Ne Olduğuna İlişkin Görüşleri

Farklılıklar	Yerleşim yerleri	
Fiziki Özelliklerle İlgili Farklar	Diğer Yerleşim Yerlerinden Topografik Elemanlar açısından Farklılığı Belirtilen Yerleşim Yerleri	Aktepe (arazisinin düz ovanın tam ortasında olması), Altıntaş (dört tarafının dağlarla çevrili olması), Avşarağzı (vadinin içinde olması), Bayırlı (dik bir yamaç üzerinde kurulması), Dereağzı (ovada kurulması), Günçalı (rakımının yüksek olması), İhsaniye (rakımının yüksek olması), Kabatepe (Akdağ eteklerinde küçük bir vadiye kurulması), Karkıncık (rakımının yüksek olması), Kervansaray (düz bir arazide ovada kurulması), Kızık (Arazisinin düz olması)
	Diğer Yerleşim Yerlerinden İklim ve Hidrografya Elemanları Açısından Farklılığı Belirtilen Yerleşim Yerleri	Akın (barajının olması), Artova (yalnızca yaz ve kışın yaşanması, dört mevsimin olmaması), Bedirkale (barajının olması), Buğdaylı (çevredeki yerleşim birimlerine göre daha sıcak olması ve karın erken erimesi), İhsaniye (çevrede su kaynaklarının fazla olması), Karkıncık (çevre yerleşim birimlerine göre daha soğuk olması), Sulusaray (karın çevre yerleşim birimlerinden erken erimesi)
	Diğer Yerleşim Yerlerinden Kayaçlar açısından Farklılığı Belirtilen Yerleşim Yerleri	Avşarağzı (taşın fazla olması), Bütet (toprağın kızılla siyah arsında bir renkte olması), Kızılkaya (taşlarının kızıl renkli olması)
	Diğer Yerleşim Yerlerinden Hayvanlar ve Bitkiler Açısından Farklılığı Belirtilen Yerleşim Yerleri	Akın (ormanının olması), Aydoğdu (ormanının olması), Dodurga (ormanının olması), İhsaniye (orman köyü olması çam ve pelitin bol olması), Yeniköy (orman köyü olması)
Beşeri Özelliklerle İlgili Farklar	Diğer yerleşim yerlerinden demografik unsurlarla ilgili farklılığı belirtilen yerleşim yerleri	Behram (nüfus azlığı), Buğdaylı (çok fazla göç vermesi), Çelikli (çevre köylerden kalabalık oluşu, insanların misafirperverliği), Gümüşyurt (çevre köyler göç verirken buranın göç alması), Kızık (kalabalık bir köy olması), Yeşilyurt (kozmpolit bir yapıya sahip olması)
	Diğer Yerleşim Yerlerinden Tarihi Yer, Yaşanmış Olay ve Geçici Yerleşmelerle İlgili Farklılığı Belirtilen Yerleşim Yerleri	Aktepe (Hititlerden kalma höyüğünün olması), Aşağıgüçlü (eski bir yerleşim yeri olması), Aydoğdu (yaylacılığın yaygın olarak yapılması), Dutluca (cumhuriyetin ilk okullarından birinin buraya yapılmış olması)
	Diğer yerleşim yerlerinden dini yer ve kişilerle ilgili farklılığı belirtilen yerleşim yerleri	Dutluca (ziyaret yerlerinin bulunması),
	Diğer Yerleşim Yerlerinden Tarım Ürünü, Maden, Meslek, Konum vb. Ekonomi İle İlgili Farklılığı Belirtilen Yerleşim Yerleri	Ağmusa (merasının geniş olması), Artova (ilçe merkezi olması, fabrikanın bulunması), Avşarağzı (şehir merkezine ulaşımının kolay olması), Bütet (patates yetişmesi), Çırdak (arazisinin verimli olması, ilçe merkezine yakınlığı), Beyazıt (etrafının köylerle çevrili olması), Çamlıbel (Tokat-Sivas karayolu üzerinde olması ulaşım kolaylığı), Dutluca (belde olması), İhsaniye (Tokat-Sivas yolu üzerinde olması), Karagözügöllüalan (yakınından demiryolunun geçmesi), Kervansaray (ulaşım sıkıntısının olmaması), Ortaören (her türlü tahıl ürününün yetişmesi), Sekücek (ulaşımın diğer yerleşim yerlerine göre daha kolay olması, geçim sıkıntısı), Sulusaray (ilçe merkezi olması, Yozgat yolu üstünde bulunması), Ulusulu (bir köy topluluğu olması), Yatmış (Tokat-Sivas karayolu üzerinde bulunması), Yeniköy (geçim sıkıntısı), Yeşilyurt (ilçe merkezi olması, kısa sürede gelişmesi), Uylubağı (hayvancılığın yaygın olarak yapılması),
Diğer Yerleşim Yerlerinden Herhangi Bir Farkı Olmadığı Belirtilen Yerleşim Yerleri	Aktaş, Karkın,	

Tablo 4. 17.'ye göre araştırmaya katılanlar yaşadıkları yerleşim yerlerinin çeşitli fiziki ve beşeri özellikleri açısından diğer yerleşmelerden ayrıldığını belirtmiştir. 26 yerleşim biriminin fiziki özelliklerinin, 29 yerleşim biriminin de beşeri özelliklerinin diğer yerleşmelerden ayırt edici bir farkı olduğuna değinilmiştir. 2 yerleşim biriminin ise diğer yerleşmelerden hiçbir farkı olmadığı ifade edilmiştir.

4. 3. 4. Yetiştirilen Ürünler İle İlgili Bilgiler

Araştırmaya katılanların yörede yetiştirilen ürünlerle ilgili bilgileri Tablo 4. 18.'de yer almaktadır.

Tablo 4. 18. Araştırmaya Katılanların Yörede Yetiştirilen Ürünlerle İlgili Bilgileri

Yetiştirilen Ürünler	f	%
Arpa	103	96,3
Buğday	97	90,7
Şeker Pancarı	76	71,0
Fiğ	55	51,7
Yulaf	37	34,6
Yonca	30	28
Nohut	22	20,6
Mercimek	19	17,8
Mısır	17	15,9
Patates	15	14,0
Fasulye	12	11,2
Korunga (göreng)	9	8,4
Çavdar	8	7,5
Soğan	6	5,6
Domates	3	2,8
Tritikale	3	2,8
Biber	2	1,9
Kelem (beyaz lahana)	2	1,9
Meyve	2	1,9
Kanola	2	1,9
Diğer ¹⁶	5	4,7
Toplam Verilen Cevap Sayısı	525	

¹⁶ Diğer: çemen (f: 1), patlıcan (f: 1), pırçak (burçak) (f: 1), sarımsak (f: 1), sebze (f: 1)

Bu ürünlerin tercih edilme sebebi araştırmaya katılanlara sorulduğunda ulaşılan sonuç; iklimin sert ve kurak olması ve bu ürünlerin soğuğa dayanıklı olması nedeniyle tercih edildiğidir. Rakımın yüksek olması, kırağının erken düşmesi insanları don olayından fazla etkilenmeyecek ürünleri yetiştirmeye yöneltmektedir. Bu ürünlerin yöredeki toprak yapısına uygun olduğu yaygın olarak düşünülmektedir. Ürün yetiştiriciliği ile ilgili geleneksel faktörler de araştırmaya katılanların bir kısmı tarafından belirtilmiştir. Büyüklerinden bu ürünleri gördükleri için ekimine devam etmektedirler. Diğer ürünlerin yerleşim yerlerinde yetişip yetişmeyeceğini kendileri denememişlerdir. Bazı ürünlerin geçmiş yıllarda ekildiğini ancak alınan olumsuz sonuçlar neticesinde ekiminin bırakıldığına da değinen katılımcılar bulunmaktadır. “Muhacirler (Selanik) yöreye ilk geldiklerinde kavun, karpuz da ekiyorlarmış ama bir sene verim alınmıyormuş, üç sene verim alınmıyormuş.” (GYK: 4). “Kanola ekildi ancak yetişmedi.” (GYK: 17).

Yörede fazla sayıda gölet olmasına rağmen sulama imkanının olmaması bazı katılımcılar tarafından bu ürünlerin ekilme sebebi olarak belirtilmiştir. “Suyun kıt olması nedeniyle bu ürünler ekiliyor, göletleri ağaçlar çektiği için kurudu.” (GYK: 23).

Tritikale bitkisinin ekildiğini yalnızca İhsaniye’de yaşayanlar belirtmiştir. Araştırmamıza katılan köy muhtarı üniversitede bir öğretim elemanı tarafından tohumun kendisine 20 kg kadar verildiğini kendisinin de bunu köye yaydığını özellikle hayvanlara yem konusunda bu ürünün kullanıldığına değinmiştir.

4. 3. 5. Nüfus Artışı Hakkında Bilgiler

1967 ve 2009 yıllarına ait nüfus verileri Kuramsal Çerçeve kısmında aktarılmıştır. Yörenin nüfusunda %24,7’lik bir azalma görülmektedir. 1967-2009 nüfus

miktarlarına göre yörede nüfus kayıtlarına ulaşılabilen 81 yerleşim biriminden sadece 12'sinde nüfus artışı yaşanmıştır. Diğer 69 yerleşim biriminde ise nüfus sayısında önemli ölçüde bir azalma görülmüştür.

Araştırmamıza katılanlara yörede nüfus artışı hakkında ne düşündükleri ve bir ailenin kaç çocuğu olması gerektiği sorulmuştur. Araştırmaya katılanların yöredeki nüfus artışı ile ilgili bilgileri Tablo 4. 19'da çıkartılmıştır.

Tablo 4. 19. Araştırmaya Katılanların Yöredeki Nüfus Artışı İle İlgili Bilgileri

Nüfus Artışı İle İlgili Düşünceler	f	%
Nüfusun azaldığını düşünenler	59	55,1
Nüfusun normal, dengeli bir şekilde arttığını düşünenler	20	18,7
Nüfusun fazla miktarda arttığını düşünenler	15	14
Nüfusun artması gerektiğini düşünenler	6	5,6
Nüfusun artmaması gerektiğini düşünenler	3	2,8
Nüfus artışı ile ilgili bilgisi olmayanlar	3	2,8
Nüfusun değil insanların kalitesinin artması gerektiğini düşünenler ¹⁷	1	0,9
Toplam	107	100

Tablo 4. 19. incelendiğinde 59 kişi (%55,1) nüfusun azaldığını düşünmektedir. Nüfusun azaldığını belirtenlerin vermiş oldukları cevaplara göre nüfusun azalma nedenleri;

- a) Yörede meydana gelen eğitim ve iş amaçlı göçler,
- b) Aile planlaması ve doğum oranının azlığı,

¹⁷ “Önemli olan nüfusun az ya da çokluğundan ziyade kaliteli insanlar yetiştirmektir.” (GYK: 100).

- c) Gelirin az olması, üretilen ürünlerin geçimi sağlayamaması ve işsizlik,
- d) Köylerde genç nüfus sayısının çok az olması,
- e) Şehir hayatına duyulan özendir.

20 kişi (%18,7) nüfusun normal olarak, dengeli bir şekilde 15 kişi (%14) ise nüfusun fazla miktarda arttığını belirtmiştir. Nüfusun arttığını düşünenlerin verdikleri cevaplar incelendiğinde nüfusun artma sebepleri; doğanların ölenlerden fazla olması, dönemin başbakanı Recep Tayyip ERDOĞAN'ın çocuk yapmayı önermesi¹⁸, önceden var olan aile planlamasının artık dikkate alınmaması olarak belirtilmiştir.

Nüfusun artması gerektiğini düşünen 6 kişiye (%5,6) göre nüfus artışının ülkemize faydası olur. Nüfus artarsa evlerin sayısı ve tarımsal faaliyetler artar. Avrupa'nın yaşlı bir nüfusa sahip olması bizim nüfusumuzun artma gerekçesidir. Eğitim düzeyinin düşük olmasına rağmen Avrupa nüfusunun yaşlı olduğunun bilinmesi dikkate değer bir noktadır. Bu bilgiye sahip olunmasında medyanın etkili olduğu düşünülmektedir.

3 kişi (%2,8) nüfusun artmaması gerektiğini düşünmektedir. Nüfusun artmaması gerektiğini düşünenler bunun nedeni ile ilgili olarak; nüfus artışının kaynakları yetersiz kılacağını, ülke ekonomisi için olumsuz sonuçlar doğuracağını, arazinin nüfus sayısına yetmeyeceğini belirtmişlerdir.

1 kişi (%0,9) ise "Önemli olan nüfusun az ya da çokluğundan ziyade kaliteli insanlar yetiştirmektir" diyerek nüfusun değil insanların kalitesinin artması gerektiğini ifade etmiştir.

---

¹⁸ Tarih 7 Mart 2008, Başbakan Recep Tayyip Erdoğan Dünya Kadınlar Günü nedeniyle düzenlenen panele katılmak için geldiği Uşak'ta halka hitap etti Genç nüfus ile ilgili olarak "Sizinle bir Başbakan olarak değil, dertli kardeşiniz olarak konuşuyorum. Biz genç nüfusumuzu aynen korumalıyız. Bir ekonomide aslanan insandır. Bunlar Türk milletinin kökünü kazımak istiyor. Yaptıkları aynen budur. Genç nüfusumuzun azalmaması için en az üç çocuk yapın." Dedi (<http://www.hurriyet.com.tr/gundem/8401981.asp>, 20/12/2009)

Tablo 4. 19. incelendiğinde 3 kişi (%2,8) nüfus artışı ile ilgili herhangi bir bilgi sahibi olmadığını belirtmiştir.

Araştırmamıza katılanların bir ailenin kaç çocuğu olması gerektiği ile ilgili düşünceleri Tablo 4. 20.'de çıkartılmıştır.

Tablo 4. 20 incelendiğinde araştırmaya katılanların %70'ine yakın bir kısmı bir ailede olması gereken çocuk sayısının 3'ten fazla olmaması gerektiğini belirtmiştir. Bu durumun; halkın bilinçlenmesi, yörede iş imkanının azlığı, tarım ve hayvancılığın önceki dönemlerde olduğu kadar gelir getirmemesi gibi çeşitli nedenleri olduğu düşünülmektedir. Bir ailede olması gerek çocuk sayısının 3'ten fazla olması gerektiğini düşünenler; Avrupa'nın bugün yaşlı nüfusa sahip olduğunu, nüfus artışın olmadığını belirterek, genç bir nüfusa sahip olmamız gerektiğine de değinmişlerdir. Belirtilen bir diğer sebep de köylerin hep göç verdiği, eğer çocuk sayısı fazla olursa belki bir kaçının köylerde kalabileceği düşüncesidir.

Tablo 4. 20. Araştırmaya Katılanların Bir Ailenin Kaç Çocuğu Olması Gerektiği İle İlgili Düşünceleri

Bir Ailenin Kaç Çocuğu Olması Gerektiği	f	%
2	34	31,8
3	24	22,4
2 ya da 3	14	13,1
4	9	8,4
5	5	4,7
3 ya da 4	5	4,7
Bakabileceği kadar	3	2,8
1 ya da 2	2	1,9
1	1	0,9
En fazla 3	1	0,9
4 ya da 5	1	0,9
En az 5	1	0,9
Belirtmedi	7	6,5
Toplam Verilen Cevap Sayısı	107	100

4. 3. 6. Halk Takvimi İle İlgili Bilgiler

En küçüğünden en büyüğüne kadar toplumlar, var oluşlarından başlayarak çeşitli nedenlerle zamanı bölmek, noktalamak ihtiyacı duymuşlardır. Toplum tarafından önemli sayılan ya da toplumsal hayatı etkileyen her türden olay o toplumun takvimine yansımıştır (Güner ve Şimşek, 1998: 129). Hangi doğal ve kültürel ortamda olursa olsun hemen her yerleşim biriminin kendine has bir takvimi vardır. Bu takvim o yerleşim biriminin doğal ortam öğeleri ile yarattığı, içinde doğduğu ya da etkisinde kaldığı kimi kültürel öğelerden oluşan, köklü ve zengin bir sözlü gelenek kaynağıdır. Toplumlar arasında ortaklaşa kullanılan takvimler dışında hemen hemen her yerleşim biriminin kendine özgü bir takvimi vardır buna halk takvimi denilebilir (Erginer, 1984: 22-114).

Halk takvimini, herhangi bir yöre insanının temelde kültürel miras olarak edindiği; doğal olgularla toplumsal kurallar ve olgular arasında uzun süreli deneyimlere dayalı ilişkinin kurulduğu zaman-hayat ikilisinin sistemli bir dizgesi olarak tanımlayabiliriz (Erginer, 1984: 22).

Mekan-zaman-insan etkileşiminin incelenmesi olarak tanımlanabilecek coğrafya araştırmalarında konular oldukça çeşitlidir. Bu kapsamda belirli bir sahada halkın geleneksel bilgilerinden hareketle belirlediği ve kullandığı takvimler kültür coğrafyasının önemli bir unsurudur (Koç, Keskin, 2001: 2).

Herhangi bir yörede halk takviminin şekillenmesinde en önemli etkenlerden biri de iklim koşullarıdır (Erginer, 1984: 23). Her işte olduğu gibi hava tahminlerinde de halkımızın bir çok inancı vardır ve bu tahminler dini, ekonomik etkilere dayandığı gibi; genellikle tecrübe ve belirli günlere de dayanır (Acar, 1990: 159). Yaygın olan inanca göre; uzun süreli deneyim ve bilgi birikiminin ürünü olan halk takvimine uymamak, onun gösterdiği doğrultuda hareket etmemek bireyin büyük zararlara uğramasına neden

olur. Çünkü halk takvimleri oluştukları doğal ve kültürel ortamın ürünüdürler. Malı oldukları toplum onu uzun süreli deneyimler, maddi ve manevi pek çok kayıplar sonucunda elde etmiştir (Erginer, 1984: 22).

Yerel takvim ve meteoroloji ilk bakışta sadece besin elde etmeye dayalı görünse de toplumsal hayata etki eden doğal, tarihsel, ekonomik, dinsel, geleneksel vb. pek çok unsuru içinde barındırmaktadır (Erginer, 1984: 118).

Hatta Acar'a göre (1990: 159) Güneş, ay, bulutlar ve yıldızlara, dağ, tepe ve akarsulara, havanın durumuna ve önsezilere dayanan bu hava tahminlerinin doğruluğu, hiçbir zaman tartışılmaz ve yüzde yüz doğruluk payı vardır.

Araştırmaya katılanların halk takvimi ile ilgili verdikleri cevaplar incelenerek Tablo 4. 21.'de çıkartılmıştır.

Artova yöresinde halk takvimi ile ilgili olarak ortaya çıkan sonuçlar şunlardır:

Zemheri: Çok şiddetli soğukların yaşandığı dönem olarak tanımlanmıştır. Genel hatları ile aralık sonu ile ocak ayının tamamını kapsamaktadır (Koç, Keskin, 2001: 7).

Doksankış: 15 Aralık-15 Mart tarihleri arasındaki 90 günlük dönemi kapsamaktadır.

Mart Dokuzu günleri mart ayında yaşanan şiddetli soğuklardır.

Aprul Beşi: 13-18 Nisan tarihleri arasına gelmektedir. April beşi genel olarak ısınma döneminde beklenmedik soğukların yaşandığı günler olarak ifade edilir. Tarım ekonomisinin egemen olduğu sahada "Kork aprulun beşinden öküzü ayırır eşinden" şeklinde ifade edilen atasözünün şekillenmesine neden olmuştur. Tarlada işlerin yapılmaya başlandığı dönemde yaşanan ani soğukların toprağın işlenmesinde kullanılan öküzlerin ölümüne neden olabilecek kadar şiddetli olduğu düşüncesi yaygındır. (Koç, Keskin, 2001: 10-11).

Tablo 4. 21. Artova Yöresinde Halk Takvimi

Miladi Takvime Göre Aylar	Artova Yöresinde Halk Takviminde Karşılığı	Miladi Takvime Göre Aralığı	Yörede Bu Zaman Dilimindeki Sayılı Günler	Araştırmamıza Katılanların verdiği bilgilere Göre Halk Takviminin Özelliği
Ocak	Zemheri	14 Ocak-13 Şubat		Kışın en sert geçtiği dönem, yılın en soğuk olduğu ay, sıcaklık oldukça düşüktür, ayaz ve don olayları görülür.
Şubat	Gücük, Güzih	14 Şubat-13 Mart	Cemre	Fazla miktarda kar yağar, “Gücük devenin guyruğuna çıkarur” Cemre; Kış bitince artık hava yavaş yavaş ısınır havaya, toprağa ve suya düşer. Düşükçe hava sıcaklığı artar
Mart	Mart	14 Mart-13 Nisan	Kocakarı Soğukları, Mart Dokuzu, Nevruz	Mart Dokuzu: Kış çıkarken şiddetli soğukların geçtiği dönemdir. Miladi Takvime göre 13 Mart'ta başlayıp dokuz gün sürer. Soğuklar tekrarlanırsa Mart dokuzunun 2.dönemi ve 3. dönemi yaşanabilir. Mart dokuzundan sonra karlar erir. Nevruz: Miladi takvime göre 21 mart
Nisan	Abrul	14 Nisan-13 Mayıs	Abrul beşi	Miladi Takvime göre Nisan ayının 18'i bu tarihte hava soğuk ve yağışlı olur. “Sakin abrulun beşinden öküzü ayırır eşinden”
Mayıs	Mayıs	14 Mayıs-13 Haziran	Hıdırellez, Mayıs Yedisi, Otluk zamanı	Hıdırellez: Baharın müjdecisidir. Miladi takvime göre Mayıs ayının 20'si Mayıs Yedisi: Kış mevsimi gibi soğuk olur. Kar da yağabilir. “Kocakarı, mayısın yedisinde yaylaya çıkmış, kar yağınca kazanın altına girmiş, soğuktan donarak ölmüş”, şeklinde bir ifade bulunmaktadır. Mayıs yedisi bahar ayında görülen kıştır, Mayıs yedisinden sonra bahar gelir. Otluk Zamanı: Mayıs ayından sonra yaylaya çıkılan dönemdir.
Haziran	Kiraz	14 Haziran-13 Temmuz	Gündönümü Ülker Doğumu,	Gündönümü; Miladi Takvime göre Haziranın 22'sinden sonra artık gündüzler kısalmaya başlar. Gündöndü yaz gündöndü kış derler. Otlar artık kurumaya başlar, Çobanlar oğlağı bu tarihten sonra keçiden keser. Çünkü süt ağır gelmeye başlar. Artık yaz mevsimi başlamıştır. Ekinler biçilecek olur Ülker doğumu: Haziran ayında olur bundan sonra hasat başlar. “Ülker doğumunda hayvanlar gün doğarken güneşe bakarlarsa gözleri kör olur”
Temmuz	Orak	14 Temmuz-13 Ağustos		Hasat yapılan dönemdir.
Ağustos	Harman	14 Ağustos-13 Eylül		Harman dönemidir. Buğday ve arpanın tane haline getirildiği dönem
Eylül	Eylül	14 Eylül-13 Ekim		
Ekim	Ekim	14 Ekim-13 Kasım	Koç karı	Kışın ilk karı yağar, 1-2 gün kar yağışından sonra hava günlük güneşlik olur.
Kasım	Songüz	14 Kasım-13 Aralık	Pastırma yazı	Koç karından kışa kadar sürecek olan sıcak dönem
Aralık	Karakış	14 Aralık-13 Ocak	Gündönümü	Karakışta ekin kesinlikle ekilmez. Soğuk dönemdir. Miladi takvime göre Aralık ayının 21'i Gündönümüdür. Gündöndü yaz gündöndü kış.

Zemheri nasıl düşük sıcaklıkların doruk noktasında olduğu dönem ise harman dönemi de yüksek sıcaklıkların en belirgin olarak yaşandığı dönemi ifade etmektedir.

Pastırma yazı soğuk döneme geçişin yaşandığı Kasım ayında yaşanan mevsimsiz sıcakları ifade etmektedir. Toplumda yazdan kalma günler olarak tanımlanmaktadır.

Takvimlerde olmayan gün ve dönemler halk takviminde tespit edilebilmektedir. Takvimlerdeki gün ya da dönemler ülke geneli için tanımlanmaya çalışılmıştır. Oysa halk takvimi doğrudan yaşam ortamının coğrafi özelliklerini yansıtmaktadır.

Nevruz yörede pek bilinen, kutlanan bir gün değildir. Nevruz Türk dünyasında daha çok bahar bayramı olarak kutlanmaktadır. Yörenin yüksek olmasından dolayı 21 Mart tarihinde yöreye henüz bahar gelmemiştir. Demir'in (2006: 282) yörede yaptığı araştırmada görüşme yaptığı Mehmet ÖZDEMİR (50 yaşında-Artova, Ahmeddanişment Köyü) Nevruzla ilgili düşüncelerini "Nevruzu televizyonda duyduk, duyduk ki İstanbul'da Taksim Meydanı'nda nevruz oluyormuş, nevruz bayramıymış, bunu televizyondan duyuyok yani" şeklinde belirtmiştir. Bizim araştırmamızda da Nevruz gününe pek rastlanmamıştır. Birkaç kişi dışında Nevruzla ilgili bilgi veren bulunmamaktadır. Yöreye baharın gelişi halk takvimi ile mayısın başında olur (13 Mayıs). Hatta araştırmacının beş yıldır görev yaptığı Çamlıbel Beldesi'nde zaman zaman "Buraya bayrak gelmeden bahar gelmez" cümlesiyle karşılaşmıştır. Her yıl 19 Mayıs'ta Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanına sunulan "Sevgi Bayrağı" 11 Mayıs tarihinde (2005 yılından önce 15 Mayıs) Tokat-Sivas karayolu üzerindeki köylere uğrayarak Çamlıbel Beldesi'nde yapılan törenden sonra, Çamlıbel Geçidi'ndeki Tokat-Sivas il sınırında Tokat Valisi tarafından Sivas Valisine teslim edilir. Yapılan tören belki çok kısa olur ama bayramlara nazaran daha coşkulu, daha cıvıl cıvıl geçer. Yöre insanı sanki bayrağın gelişiyle birlikte baharın gelişini de kutluyor gibidir.

Halk takvimindeki dönemler ile sıcaklık analizi sonuçları arasında belirgin bir uyum vardır.

Soğuk gün ve dönemler sıcak gün ve dönemlere nazaran daha fazla belirtilmiştir.

Gazetelere tarafından yayınlanan (2010) ve alanında bir ilk olan Anadolu Halk Takvimi 2010’da araştırmamızda rastlamadığımız ancak Tokat ve Sivas yöresinde kullanıldığı belirtilerek takvime kaydedilen sayılı günler ise; Ocak ayında Zemheri Fırtınaları (7 Ocak), Karancalos Fırtınası (14 Ocak), Hıdır-ellez yeli (27 Ocak), Ayandon Fırtınası (29 Ocak), Şubat ayı içerisinde Hamsin fırtınası (1 Şubat), Leyleklerin gelmesi (28 Şubat), Mart ayında Ağaçlara su yürüme zamanı (2 Mart), Kocakarı soğukları (11 Mart), Gündönümü (21 Mart), Kozkavuran Fırtınası (23 Mart), Çaylak Fırtınası (13 Mart), Nisan ayında Kırkikindi yağmurlarının başlaması (3 Nisan), Kırılma Fırtınası (8 Nisan), Leylek Fırtınası (11 Nisan), Kuğu Fırtınası (16 Nisan), Sitte-i Sevir¹⁹ (21 Nisan), Mayıs ayı içinde Çiçek Fırtınası (4 Mayıs), Kasım günlerinin sonu (5 Mayıs), Hızır günlerinin başlangıcı (6 Mayıs), Doğu Rüzgarları (7 Mayıs), Filizkıran Fırtınası (16 Mayıs), Kakulya Fırtınası (19 Mayıs), Ülker Fırtınası (21 Mayıs), Koyun kırma zamanı (29 Mayıs), Kabak Meltemi (30 Mayıs), Haziran ayında Bevarih rüzgarlarının²⁰ başlaması (1 Haziran), Filizkoparan Fırtınası (3 Haziran), Kızıl Erik Fırtınası (27 Haziran), Temmuz ayı içerisinde Kuyrukdoğumu Fırtınası (1 Temmuz), Yaprak Fırtınası (2 Temmuz), Çarkdönümü Fırtınası (9 Temmuz), Karaerik Fırtınası (27 Temmuz), Eyyam-ı Bahâr²¹ Başlangıcı (31 Temmuz), Ağustos Ayında Sıcakların sona ermesi (25 Ağustos), Kokulya Fırtınası (26 Ağustos), Mihrican Fırtınası

¹⁹ Nisan ayı içerisinde Güneşin Boğa burcuna girdiği dönemdeki 6 günlük şiddetli soğukların yaşandığı dönem. Halk arasında soğğun şiddetini belirtmek için “Sitte-i sevir, kapıyı çevir” ve “sitte-i Sevir her saati bir devir” şeklinde kullanımlara rastlanmaktadır.

²⁰ Aşırı sıcaklardaki şiddetli rüzgarlar (Samyeli)

²¹ En sıcak günler

(30 Ağustos), Eylül ayında Bildircingeçişi Fırtınası (6 Eylül), Koç ayırma zamanı (8 Eylül), Çaylak Fırtınası (12 Eylül), Kestanekarası Fırtınası (24 Eylül), Turnageçimi Fırtınası (30 Eylül), Ekim ayı içersinde Kuşgeçimi Fırtınası (3 Ekim), Koçkatımı Fırtınası (5 Ekim), Yaprakdökümü Fırtınası (9 Ekim), Meryemana Fırtınası (11 Ekim), Kırlangıç Fırtınası (17 Ekim), Kozkavuran Fırtınası (18 Ekim), Bağbozumu Fırtınası (21 Ekim), Balık Fırtınası (27 Ekim), Kasım ayında Kodos Fırtınası (4 Kasım), Kasım Fırtınası (6 Kasım), Hızır günlerinin sonu (7 Kasım), Kasım günlerinin başlangıcı (8 Kasım), Mevsim Dışı Sıcaklar ²²(11 Kasım), Koçkatımı Fırtınası (17 Kasım), Ülker Dönümü Fırtınası (30 Kasım), Aralık ayında ise Karakış Fırtınası (1 Aralık), Zemherinin Fırtınası (7 Aralık), ve Gündönümü Fırtınası (21 Aralık)'dır. Araştırmaya katılanların yörede kullanıldığı belirtilen sayılı günlerin bir çoğunun belirtilmemesi bir kültür unsuru olan halk takiminin giderek unutulduğunun göstergesidir.

Her ayın 14'ü halk takvimine göre 1'idir. Ekim-dikim işleri buna dikkat edilerek yapılmaktadır.

Yörede mevsimler de farklı isimlerle anılmaktadır; Zaman zaman İlkbahar'a "İlk güz", Yaz'a "Orta güz", Sonbahar'a "Güz" ve "Songüz", Kış'a "Karakış" denilmektedir.

Ramazan Bayramı, Kurban bayramı ve üç aylarında sayılı günler olduğunu belirten katılımcılar da bulunmaktadır.

4. 3. 7. Hava Durumunun Tahmini İle İlgili Bilgiler

Teknik ve teknolojik yetersizlik içindeki toplumlarda yüzyıllara dayalı yerel deneyim, görgü ve tahminlerle atmosfer olaylarına ilişkin önceden bilinebilirlik oranı

---

²² Pastırma Yazı

yüksek denebilecek bir düzeye ulaşmıştır. Yaşantıları doğal etkenlere bağlı geleneksel yapılı toplumlarda hava tahminleri ile ilgili kültürel miras, deneyim ve bilgi birikimi, kültürel bütünlük içinde önemli bir yer tutar. Bu tür toplumlar, çoğunlukla atalardan edindikleri hava tahmini yöntemlerinde çok az denebilecek bir oranda yanılıya düşerler. Doğa karşısındaki yetersizliğin, zayıflığın giderilebilmesi onun insanoğlu için hazırladığı tuzakların önceden tahmin edilebilmesi ile imkan kazanmaktadır. Özellikle balıkçı topluluklarda, göçebe ve yarı göçebe topluluklarda hava tahminlerinde doğruluk oranının yüksek oluşu göz önünde bulundurulursa, onların hayatında atmosfer olaylarının önemi daha iyi anlaşılacaktır (Erginer, 1984: 97). İnsan yaşadığı ortamı bildiği ölçüde ondan yararlanabilir. İnsanın yaşadığı ortamı tanınması ve öğrendiği bilgileri pratikte kullanması yerel coğrafi bilginin yararlılığının bir göstergesidir.

Araştırmamıza katılanların hava durumunu neye göre tahmin ettikleri ile ilgili bilgiler Tablo 4. 22.'de çıkartılmıştır.

Tablo 4. 22. Araştırmaya Katılanların Hava Durumunu Neye Göre Tahmin Ettikleri İle İlgili Bilgiler

Hava Durumu Tahmininin Neye Göre Yapıldığı	f	%
Bitkilere Göre Hava Durumu Tahmini Yapanlar	97	90,65
Gök Cisimleri ve Hava Olaylarına Göre Hava Durumu Tahmini Yapanlar	25	23,36
Bulutların gelmiş olduğu yöne ve coğrafi mekâna göre hava durumu tahmini yapanlar	20	18,69
Rüzgara göre hava durumu tahmini yapanlar	17	15,89
Meteoroloji verilerini takip edenler	12	11,21
Mevsimlerin özelliklerine göre hava durumu tahmini yapanlar	9	8,41
Kuşlara göre hava durumu tahmini yapanlar	3	2,80
Diğer	2	1,87
Hava durumu ile ilgili herhangi bir tahminde bulunamayanlar	5	4,67
Toplam Verilen Cevap Sayısı	190	

Tablo 4.22. incelendiğinde araştırmaya katılan 107 kişinin 97'sinin (%90,65) hava tahmin yöntemlerinden birisinin bitkilere göre yapılan tahmin olduğu görülür. Bitkilere göre yapılan hava tahminleri şu şekilde belirtilmiştir:

Kuşburnu çok olursa kış mevsiminin uzun süreceği ve çok sert geçeceği tahmin edilmektedir (f: 36, %31,7).

Alıç ağacının meyveleri çok olursa kış mevsiminin çok soğuk ve kar yağışının fazla olacağı tahmin edilmektedir (f: 18, %18,6).

Pelit (Palamut meşesi) ağacının palamutları²³ fazla olursa kışın sert geçeceği tahmin edilmektedir (f: 18, %18,6).

Doğal olarak yetişen dağ meyveleri²⁴ bol olduğu zaman kış mevsiminin uzun süreceği, meyveleri az ise karın çok yağmayacağı ve kış mevsiminin kısa süreceği tahmin edilmektedir (f: 12, %12,4).

Kavak ağacına bakarak hava durumu ile ilgili tahminde bulunduğu da belirtilmiştir. Bu tahminler; Kavak ağacının yaprakları döküldüğünde tepe kısmında yaprak kalırsa kışın sert olmayacağı ve kavak ağaçlarının yaprakları eğer tepe kısmından dökülmeye başlarsa kışın çok sert geçeceğidir (f: 10, %10,3).

Ağaçların yapraklarını dökmesine bakarak hava durumu tahmininde bulunanlar, ağaçlar yapraklarını yukarıdan aşağıya doğru dökerlerse kış mevsiminin uzun ve sert geçeceğini tahmin etmektedirler ayrıca ağaçlar yapraklarını yere doğru eğdikten 1-2 saat sonra yağmurun yağacağı ve rüzgarın kesileceği tahmin edilmektedir (f: 3, %3,1)

Tablo 4.22. incelendiğinde araştırmamıza katılan 107 kişinin 25'inin (%23,36) hava tahmin yöntemlerinden biri de gök cisimlerine göre tahmindir. Gök cisimlerine göre hava tahmininde bulunan 25 kişiden;

²³ Yörede pelidan, pelit fıstığı ve pelit kozağı olarak isimlendirilmektedir

²⁴ Dağ armudu, dağ elması, dağ eriği vb. olarak belirtilmiştir.

9'u (% 36) Gökyüzünün sabah ve akşam renk durumuna göre hava durumunu tahmin ettiğini belirtmiştir. Bulutlar sabah kızarıklık ise hava durumunun kötü olacağı, akşam kızarıklık ise hava durumunun iyi olacağını tahmin edilmektedir.

7'si (%28) Yıldızlara göre hava durumunu tahmin ettiğini belirtmiştir. Yıldızlar sık olursa ve titriyorsa yağmurun yağacağı, kış mevsiminde gökyüzünde fazla yıldız olursa havanın soğuk olacağı, yaz mevsiminde gökyüzünde fazla yıldız olursa ertesi gün havanın açık olacağı ve yaz mevsiminde gökyüzünde yıldız yoksa havanın bulutlu veya yağmurlu olacağı tahmin edilmektedir.

4'ü (%16) Güneşin yeryüzünde yarattığı etkiye göre hava durumunu tahmin ettiğini belirtmiştir. Güneş yeryüzünü kızdırırsa yağmurun yağacağı, güneşin battığı yer parlaksa ertesi gün havanın açık olacağı tahmin edilmektedir.

4'ü (%16) Havanın soğukluğuna göre hava durumunu tahmin ettiğini belirtmiştir. Havanın bozuk ve karışık olmasından mevsime göre kar veya yağmur yağacağı, havanın sabahleyin sisli olması durumunda o gün hava durumunun çok iyi olacağı tahmin edilmektedir.

1'i (%4) Gök gürlemesine göre hava durumunu tahmin ettiğini belirtmiştir. Bunu "Nisan ayındaki ilk hava gürlemesinde kar bölünürmüş, artık erimeye başlamış" (GYK: 62) şeklinde ifade etmektedir.

Tablo 4.19. incelendiğinde araştırmamıza katılan 107 kişinin 20'sinin (%18,69) hava tahmin yöntemlerinden biri de bulutların gelmiş oldukları yöne ve coğrafi mekâna göre yapmış oldukları tahmindir. Bulutların gelmiş oldukları yöne ve coğrafi mekâna göre hava tahmininde bulunan 20 kişiden;

Araştırma yapılan yörenin güneydoğusundaki yerleşim yerlerinde yaşayanlardan 6'sı (%30); Çamlıbel Geçidi ve Bedirkale Köyünün üzerinde siyah bulutlar varsa hava

durumunun yağmurlu olacağını tahmin etmektedir. Araştırma yapılan yörenin batı ve güneybatısındaki yerleşim yerlerinde yaşayanlardan 9'u (%45) Yozgat tarafından (güneybatıdan) siyah bulutların gelmesi durumunda hava durumunun yağmurlu olacağını tahmin etmektedir. Araştırma yapılan yörenin kuzeybatısındaki yerleşim yerlerinde yaşayanlardan 5'i (%25) ise Tokat tarafından (kuzeyden-kuzeydoğudan) siyah bulutların gelmesi durumunda hava durumunun yağmurlu olacağını tahmin etmektedir.

Araştırmaya katılan 107 kişinin 17'sinin (%15,89) hava tahmin yöntemlerinden biri de esen rüzgarlara göre yapılan tahmindir. Rüzgarlara göre hava tahmininde bulunan 17 kişiden;

7'si (%41,2) Poyraz rüzgarı kış mevsiminde eserse ardından kar yağışının geleceğini, yaz mevsiminde eserse hava sıcaklığının düşeceğini tahmin etmektedir. 6'sı (%35,3) Lodos rüzgarının ardından hava durumunun yağmurlu olacağını ve sıcaklığın yükseleceğini tahmin etmektedir. 2 si (%11,8) Kabayel rüzgarı estikten bir müddet sonra yağmur yağacağını tahmin etmektedir. 2 si (%11,8) Tersyel rüzgarı eserse hava durumunun yağmurlu olacağını tahmin etmektedir.

Tablo 4. 22. incelendiğinde araştırmaya katılan 107 kişinin 12'si (%11,21) meteoroloji verilerini basın ve yayın organlarından günlük olarak takip ettiklerini ve tarımsal çalışmalarını diğer tahmin unsurları yanında buna göre de yönlendirdiklerini belirtmişlerdir.

Tablo 4. 22.'ye göre 107 kişinin 9'unun (%8,41) hava tahmin yöntemlerinden biri de yaz ve kış mevsiminin o yıl nasıl geçtiği ile ilgili tahmindir. Yaz ve kış mevsiminin durumuna göre hava tahmininde bulunan 9 kişiden; 5'i (%55,6) kış mevsiminin uzun olması ve fazla kar yağması durumunda yaz mevsiminin de normal

gececeğini, kış mevsiminde kar ve yağmurun az yağması durumunda yazın kurak geçeceğini tahmin etmektedir. 4'ü (%44,4) yazın ürünlerden fazla verim alınırsa kışın uzun geçeceğini, yazın yağmur çok yağarsa kışın hafif geçeceğini tahmin etmektedir.

Tablo 4. 22. incelendiğinde araştırmaya katılan 107 kişinin 3'ünün (%2,80) hava tahmin yöntemlerinden biri de kuşlara göre yaptıkları hava durumu tahminidir. Serçe ve kırlangıçlar çok olursa kış mevsiminin sert geçeceği, turnalar toplu halde uçtuğu zaman hava durumunun yağmurlu olacağı tahmin edilmektedir.

Tablo 4. 22. incelendiğinde araştırmaya katılan 107 kişinin 7'sinin (%6,5) hava durumunun nasıl olacağı ile ilgili bir tahminde bulunamadıkları görülmektedir.

4. 3. 8. Ekim-Dikim ve Hasat İçin Beklenen Zamanlar

Araştırmamıza katılanların ekim-dikim ve hasat zamanlarıyla ilgili bekledikleri özel bir zaman veya olay olup olmadığı da araştırmamızın konuları arasında yer almaktadır. Araştırmamıza katılanların ekim-dikim ve hasat zamanıyla ilgili bekledikleri özel zaman ve olaylarla ilgili bilgiler Tablo 4. 23.'de çıkartılmıştır.

Tablo 4. 23. incelendiğinde 107 kişiden 66'sı (%61,7) Takvime göre ekim-dikim veya hasat yapıldığını belirtmiştir. Takvime göre ekim-dikim ve hasat yapıldığını belirtenlerin verdikleri cevaplardan şu sonuçlar çıkmaktadır: Halk takvimine göre Ekim ayının 1'i (Miladi Takvime göre 13'ü) geldikten sonra yörede ekim zamanı başlar. Soğğun yakmayacağı buğdayın ve güzlük (senelik) arpa ile ziraat arpası olarak isimlendirilen arpa türünün Ekim ayının girmesinden sonra ekilmesi gerektiği belirtilmiş, Aralık ayına kadar ekim işinin bitmesi gerektiği, Aralık ayından sonra mart ayına kadar ekimin yapılmayacağı vurgulanmıştır.

Tablo 4. 23. Ekim-Dikim Ve Hasatla İlgili Beklenen Zaman Ve Olaylar

Ekim dikimin neye göre yapıldığı	f	%
Takvime göre ekim-dikim veya hasat yapıldığını belirtenler	66	61,7
Yağmura göre ekim-dikim veya hasat yapıldığını belirtenler	23	21,5
Toprağın durumuna göre ekim-dikim veya hasat yapıldığını belirtenler	11	10,3
Çevredeki yüksek dağlarda karın kalkmasına göre ekim-dikim veya hasat yapıldığını belirtenler	6	5,6
Dini duygulara göre ekim-dikim veya hasat yapıldığını belirtenler	4	3,7
Ürünün durumuna göre ekim-dikim veya hasat yapıldığını belirtenler	4	3,7
Rüzgara göre ekim-dikim veya hasat yapılacağını belirtenler	2	1,9
Ekim-dikim veya hasat zamanıyla ilgili herhangi bir görüş belirtmeyenler	6	5,6
Toplam verilen cevap sayısı	122	

Halk takvimine göre Mart ayı girdikten sonra (13 Mart) arpa ve fiğın ekilebileceği, şeker pancarının ekimi için Halk Takviminde Abru1 ayının (Nisan) çıkmasının beklendiği belirtilmiştir. 23 Nisan'dan 1 hafta önce patatesin dikim zamanı gelmektedir. Nohut ve fasulye ekiminde ise Mayıs yedisinin (20 Mayıs) çıkması gerekmektedir. Sebze ekimi için adellezin (hıdrellez) geçmiş olması gerekir.

Takvime göre hasat yapıldığını belirtenlerin verdikleri cevaplardan ulaşılan sonuçlar şunlardır: Buğday, arpa ve fiğ için hasat dönemi, gündönümünden 15-20 gün sonra başlar. Temmuz ayında başlayan hasat dönemi Ağustos ayı ortalarında harman döneminin sona ermesi ile sona erer. Fasulye ve nohut eylül ayında toplanır, patates ekim ayında çıkartılır. Şeker pancarı için hasat zamanı eylül ayının sonu ve ekim ayıdır.

Yağmura göre ekim-dikim veya hasat yapıldığını belirten 23 kişinin (%21,5). Vermiş olduğu cevaplardan şu sonuçlar çıkmaktadır: Toprak kuru ise toprağa bıçak

işlemez ve ekim yapılamaz. Ekim ayında yağmur yağdıktan sonra ekim yapılır. Hasat içinde yağmurların sona ermesi gerekmektedir. Hava yağmurlu ise hasat yapılmaz.

11 kişi (%10,3) toprağın durumuna göre ekim-dikim veya hasat yapıldığını belirtmiştir. Toprağın özelliğine göre ekim-dikim veya hasat yapıldığını belirtenlerin verdikleri cevaplardan şu sonuçlar çıkmaktadır: Ekerken toprağın çok kuru olmaması, tavında olması gerekir. Toprağın üzerine oturulur eğer toprak insanı üşütmüyorsa tohum toprağa atılır.

Çevredeki yüksek dağlarda karın kalkmasına göre ekim-dikim veya hasat yapıldığını belirten 6 kişinin (%5,6) vermiş oldukları cevaplardan şu sonuçlar çıkmaktadır: Pancar ekimi için mutlaka yüksek dağlardaki karın tamamen erimesi gerekir²⁵. Eğer buralarda kar varsa pancarı ayaz ve kırağı yakar. Yüksek dağlarda kar var ise pancar ekimi yapılmamalıdır.

Tablo 4. 23. incelendiğinde 107 kişiden 4'ü (%3,7) Dini duygulara göre ekim-dikim veya hasat yapıldığını belirtmiştir. Dini duygulara göre ekim-dikim ve hasat yapıldığını belirtenlerin verdikleri cevaplardan şu sonuçlar çıkmaktadır: Ekilen ürünün bereketli olması için Cuma namazından sonra ekimin yapıldığını, son yıllarda pancar sökümünün Ramazan ayına denk gelmesi nedeniyle Ramazan Bayramından sonra yapıldığını belirtmişlerdir. İfade edilen “Sen ekici ol bilici olma.” (GYK: 24) sözü özellikle ürünün verim kalitesi ve hasadı konusunda dini bir teslimiyeti ve kabulü göstermektedir.

4 kişi (%3,7) Ürünün durumuna göre ekim-dikim veya hasat yapıldığını belirtmiştir. Ürünün durumuna göre ekim-dikim ve hasat yapıldığını belirtenlerin

---

²⁵ Çamlıbel ve Deveci Dağı belirtilmiştir.

verdikleri cevaplara göre; hasat zamanı belli değildir, ürün ne zaman olgunlaşırsa o zaman hasat yapılır. Ekinlerin iyice kuruması gerekir yoksa patoz yapılamaz.

Rüzgara göre ekim-dikim veya hasat yapıldığını belirten 2 kişiye göre (%1,9) İlkbaharda kar kalktığı zaman kaba yel esiyorsa ekim zamanıdır. Hasat yaparken ise hava rüzgarlı olmamalıdır.

Tablo 4. 23. incelendiğinde 107 kişiden 6'sı (%5,6) ekim-dikim veya hasat zamanı ile ilgili herhangi bir görüş belirtmemişlerdir.

4. 3. 9. Yılın En Önemli Döneminin Hangi Zaman Dilimi Olduğu İle İlgili Bilgiler

Araştırmamıza katılanların yılın en önemli döneminin hangi zaman dilimi olduğu sorusuna vermiş oldukları cevaplar Tablo 4. 24.'de çıkartılmıştır.

Tablo 4. 24. Araştırmaya Katılanların Yılın En Önemli Döneminin Hangi Zaman Dilimi Olduğu İle İlgili Cevaplar

Yılın En Önemli Dönemi	f	%
Hasat Yapılan Dönem Olduğunu Belirtenler	49	45,8
Havanın Güzelleştiği Ve Doğanın Yeşillendiği Dönem Olduğunu Belirtenler	25	23,4
Ekonomik Olarak Rahatlanan (Pancar Parası Dönemi) Dönem Olduğunu Belirtenler	14	13,1
Dini Günler Olduğunu Belirtenler	3	2,8
Diğer	4	3,7
Yılın Her Döneminin Aynı Olduğunu Belirtenler	12	11,2
Toplam Verilen Cevap Sayısı	107	100

Tablo 4. 24 incelendiğinde Araştırmaya katılan 107 kişiden 49'u (%45,8) yılın en önemli döneminin hasat yapılan dönem olduğunu belirtmiştir. Yörede hasat döneminin Haziran ayında başlayıp Ekim ayı sonuna kadar devam ettiği araştırmamıza katılanların vermiş oldukları cevaplardan çıkan sonuçtur. Hasat döneminin içindeki önemli zaman dilimleri “orak ve harman”dır. “Biçilen arpa ve buğdayın patozlanıp, satıldığı dönem olarak” nitelendirilmektedir. Çiftçinin maddi gücünün en fazla bu dönemde olduğu, düğün, nişan, sünnet gibi etkinliklerin bu dönemden sonra yapıldığı ifade edilmiştir.

25 kişi (%23,4) yılın en önemli döneminin havanın güzelleştiği ve doğanın yeşillendiği dönem olduğu cevabını vermiştir. Yörede iklim özelliklerinden dolayı sadece iki ay (Nisan, Mayıs) doğanın yeşil olarak görülebildiğini, Haziran ayından sonra doğanın sararmaya başladığını ifade etmişlerdir. Kardan kurtulmanın vermiş olduğu sevinç ve yaz mevsiminde köylerin kalabalık olması da²⁶ havanın ve doğanın güzel olduğu zamanların yılın en önemli dönemi olduğunu belirtenlerin değindikleri bir diğer noktadır.

Yılın en önemli döneminin ekonomik olarak rahatlanan (pancar parası dönemi) dönem olduğunu belirten 14 kişi (%13,1) yörede tarım ürünlerinin en önemlilerinden birinin, uygulanan kota sistemine rağmen şeker pancarı olduğuna değinmiştir. Ürünün parası fabrika tarafından Nisan ayının 20'si ile Mayıs ayının 1'i arasında verilmektedir. Yörede yapılan alışverişlerin çoğunun ödeme tarihi olarak “pancar parasına” sözü verildiği de belirtilen önemli noktalardan biridir.

3 kişi (%2,8) yılın en önemli döneminin Ramazan ve Kurban Bayramları olduğunu, o günlerde eşin, dostun bir araya geldiğini ifade etmiştir.

²⁶ Köylerin şenlenmesi olarak nitelenmiştir. Herhangi bir nedenle köylerinden ayrılanlar, çeşitli etkinlikler, düzenlenen dini günler ve tatil nedeni ile yaz mevsiminde belli bir süre için köyelerine gelmektedirler. Bu durum köylerin yılın belli bir döneminde kalabalıklaşmasına yol açmaktadır.

Tablo 4. 24 incelendiğinde Araştırmaya katılan 107 kişiden 4'ünün (%3,7) vermiş olduğu cevaplar araştırmacı tarafından diğer grubunda toplanmıştır.

“Yılın en önemli dönemi sonbahardır. Çünkü ihtiyaçlarımızı tamamlayıp kışa hazırlanmalıyız.” (GYK: 53).

“Yılın en önemli dönemi kış mevsimidir. Çünkü boş zaman oldukça fazla.” (GYK: 65).

“Yılın en önemli dönemi tatil dönemidir.”²⁷ (GYK: 102).

“Her zaman önemli ancak şuan yazın geldiğini bile istemiyoruz, ürünlerin hiç biri para etmiyor” (GYK: 15, 55).

Araştırmaya katılan 107 kişiden 12'si (%11,2) yılın her döneminin aynı olduğunu belirtmiştir.

4. 3. 10. Yöredeki Ziyaret Yerleri İle İlgili Bilgiler

Ziyaret yerleri nüfusun kısa süreli ve mesafeli hareketine neden olur. Aynı zamanda bunlar verilen kutsallık doğal çevrenin (flora ve fauna) korunmasını da sağlar. Yörede özellikle Alevi kültürünün ağırlıklı olduğu yerleşim birimlerinde ziyaret sayısı fazladır. Araştırma alanındaki inanç ve efsane kaynaklı ziyaret yerleri bilgiler Tablo 4. 25.'de çıkartılmıştır.

---

²⁷ Tatil dönemi ile kastedilen okulların açık bulunmadığı dönemdir.

Tablo 4. 25. İnanç Ve Efsane Kaynaklı Ziyaret Yerleri İle İlgili Bilgiler²⁸

Ziyaret Yeri	f	%	Bulunduğu yerleşim yeri	Ekim-dikimle alakası	Açıklama
Çal (Dınarın Çal)	8	7,5	Günçalı	Var-Yağmur duası yapılıyor	Ağaçlar kuru olsa dahi ağacı kesilmez. Bölgeden ağaç kesen hüsrana uğrar. Genellikle Haziran ayında ziyaret edilir.
Sarılık Suyu	6	5,6	Aktepe	Yok	Sarılık hastalığına tutulanlara suyunun şifalı geldiği ifade edilmiştir.
Dede çamı	4	3,7	Akın	Yok	Her dönem ziyaret edilebilir. Yürütmesi geciken çocuklar götürüldüğü ifade edilmiştir.
Evliya	4	3,7	Yeniköy	Yok	Askere gidecek olanlar mutlak ziyaret ederler. Köyden hiç şehidin olmaması Evliya'nın korumasına bağlıdır.
Torluk	4	3,7	Aktaş	Var-Yağmur duası yapılıyor	Adak adanmışsa kurban kesimi yapılır.
Gazibaba	3	2,8	Gümüşyurt	Var-Yağmur duası yapılıyor	Her zaman ziyaret edilebilir.
Köse dede	3	2,8	Uylubağı	Var-Yağmur duası yapılıyor	Bahar mevsimi yoğunlukta olmakla birlikte her dönem ziyaret edilebilir
Seyran evliya	3	2,8	Bayırlı	Yok	Adak adanmışsa kurban kesimi yapılır
Sivri tekkesi	3	2,8	Karkıncık	Var-Yağmur duası yapılıyor	Adak adanmışsa kurban kesimi yapılır
Topçam (Etne Hasan)	3	1,9	Sekücek	Var-Yağmur duası yapılıyor	Cuma günleri ziyaret edilir. Dilekler gerçekleşirse kurban kesilir.
Akkoca	2	1,9	Dutluca	Yok	Çaput bağlanmakta, Çocuğu olmayanlar, çocuğu yaramaz olanlar, hasta olanlar ziyaret ediyorlar
Ali Pınarı	2	1,9	Bayırlı	Yok	Perşembe günleri ziyaret edilir.
Böcükü	2	1,9	Karagözgöllüalan	Var-Yağmur duası yapılıyor	Genellikle ilkbaharda yağmur duası için çıkarılır. Kurban kesilir.
Delik kaya	2	1,9	Kızık	Yok	
Göz baba	2	1,9	Bayırlı	Var-Yağmur duası yapılıyor	Su devamlı ayındır. Ne azalır ne çoğalır.
Gürcü tekkesi	2	1,9	Aydoğdu	Var-Yağmur duası yapılıyor	Haziran ayında yağmur duasına gidilir
Hırka sultan	2	1,9	Beyazıt	Yok	Anlatılana göre Ali Baba hırkasını Taşhsultan'a vermiştir.O zat burada yatmaktadır. Genellikle yaz aylarında ziyaret edildiği ifade edilmiştir.
Malum Seyit Türbesi	2	1,9	Dutluca	Yok	Her zaman ziyaret edilebilir.
Mehmet Dede Türbesi	2	1,9	Dodurga	Yok	Her zaman ziyaret edilebilir. Kurban kesilir.
Sapoğlu	2	1,9	Buğdaylı	Yok	Konuşamayanlar, yürüyemeyenler ziyaret ederler.
Seyit Ömer Türbesi	2	1,9	Dutluca	Yok	
Abdal Memmed	2	1,9	Beyazıt	Var-Yağmur duası yapılıyor	Yaz aylarında şenlik yapılır
Çarkı (Kırkkızlar)	2	1,9	Aktepe	Yok	Efsaneye göre burada kırk tane kız ölmüş. Kırk tane su gözesi ortaya çıkmıştır.
Demir ağı tekkesi	1	0,9	Altıntaş	Yok	
Gerdeklik	1	0,9	Kızık	Yok	Düğünden önce damatla sağdııcı gider.
Saçlı Sultan	1	0,9	Beyazıt	Yok	Yoğunluk yaz aylarında olmak üzere her dönem ziyaret edilebilir.
Şeyh Mahmut Efendi	1	0,9	Buğdaylı	Yok	Türbenin etrafında ağaç var. Dilek tutulup ağaca bez bağlanıyor.
Yürütme Tekkesi	1	0,9	Altıntaş	Yok	Genelde Perşembe akşamları, yürüyemeyenler veya yürütmesi geciken çocuklar için ziyaret edilir.
Toplam Verilen Cevap Sayısı	72				

²⁸ İnanç ve efsane kaynaklı ziyaret yerleri ile ilgili toplam 72 cevap verilmiştir.

Araştırma alanındaki tarihi yer ve doğal güzellik kaynaklı ziyaret yerleri ile ilgili bilgiler Tablo 4. 26.'da çıkartılmıştır.

Tablo 4. 26. Tarihi Yerler ve Doğal Güzellik Kaynaklı Ziyaret Yerleri İle İlgili Bilgiler²⁹

Ziyaret Yeri	F	%	Bulunduğu Yerleşim Birimi	Ekim-Dikimle Alakası	Açıklama
Antik Kent	2	1,9	Sulusaray	Yok	Çok eski tarihlerden kalmıştır. İngiltere kralı burayı ziyarete gelmiştir. ³⁰
Bedirkale Barajı	1	0,9	Bedirkale	Var-Sulama	
Belliova	1	0,9	Çubuklu	Yok	
Kale	1	0,9	Bedirkale	Yok	
Kızık Göleti	1	0,9	Kızık	Var-Sulama	
Kızık Yaylası	1	0,9	Kızık	Yok	
Tepe	1	0,9	Aktepe	Yok	Hititlerden kalma höyük, çocuk ağladığı zaman 7 kez tepenin etrafını dolanınca ağlamasının kesildiğine inanılıyor.
Toplam Verilen Cevap Sayısı	8				

4. 3. 11. Yerel Coğrafi Bilginin Çocuklara Aktarılma Durumu

Her toplum kendi kültür öğelerini gelecek kuşaklara aktarmak ister. Yeni kuşağın bu değerleri kazanma süreci toplumsallaşma olarak nitelendirilebilir. Bir eğitim olayının meydana gelmesi için, mutlaka bir sosyal atmosfer ve zemine, toplumun varlığını sürdürebilmesi için ise mutlaka bir eğitim faaliyetine ihtiyaç vardır (Akyüz, 1993: 12).

²⁹ Tarihi yer ve doğal güzellik kaynaklı ziyaret yerleri ile ilgili toplam 8 cevap verilmiştir.

³⁰ 18 Nisan 2006 tarihli haber "İlçenin tanıtımı amacıyla yapılan programda konuşan Vali Erdoğan Gürbüz, 5 bin yıllık tarihi bir geçmişe sahip olan Sulusaray İlçesi'nin dünyaca tanındığını söyledi. Vali Gürbüz, "Fakat ilçemizi Türkiye pek tanımıyor. Geçtiğimiz günlerde Tokat'a gelen İngiliz Büyükelçisi 12 sene önce(1994 yılında) Prens Charles ile beraber buraya geldiğini söyledi. Demek ki dünya, Sulusaray'ı tanıyor. Bundan böyle bizimde gerek turizm yönünden gerekse kaplıca yönünden bu güzel ilçemizi Türkiye ve dünyaya tanıtmamız gerekiyor" dedi." Şeklindedir. 8<http://www.kenthaber.com/karadeniz/tokat/sulusaray/Haber/Genel/Normal/en-renkli-yarisma/333bd543-547d-43f8-ac72-ddffca360d3e>, 20/05/2010)

Eğitim yalnızca okulda gerçekleşmez ve eğitim açısından okulun dışındaki en etkili evre ailedir. Okula başladıktan sonraki dönemde de aile çocuğun eğitiminden soyutlanamaz (Erdoğan, 2000: 142). Okulda yapılan eğitimin yanında, okul örgütüne bağlı olmaksızın yaşamın içinde yapılan ve pratik özellikler taşıyan informal eğitim olarak da adlandırabileceğimiz eğitimin, hayat içerisindeki en önemli kısımlarından biri yerel coğrafi bilginin verilmesidir. Coğrafya bilgisi ile bireyler yaşadıkları fiziki evre ve onun insana etkileri arasında ilişki kurabilir ve çevrelerini tanırlar. Nas (2003: 173) bunu yaşama hazırlık yaşamın içinde olur şeklinde ifade etmiştir. İnfomal eğitimde öğrenme yolları taklit ve gözlemdir (Karadağ ve alışkan, 2005: 64). ocuk belli bir çevrede, bir ortam içinde doğar bu evre ve ortam belki onun yaşantısına denk bir önem taşır (Akdeniz, 1994: 47).

Sosyal Bilgiler Programı da (MEB, 2005, 6) ğrencilerin yaşadığı çevrenin ve dünyanın coğrafi özelliklerini tanıyan, insanlar ile doğal evre arasındaki etkileşimi açıklayan kişiler olmasını amaçlamaktadır.

Bireyler aktarılagelen inançlar, gelenekler, alışkanlıklar, iş ve yaşayış şartları ile birbirlerini etkiler ve eğitirler (Sakaoğlu, 1992: 355). Araştırmamıza katılanların yerel coğrafya bilgilerinin kendilerinden sonrakilere aktarıp aktarmadığı ile ilgili görüşleri Tablo 4. 27.'de çıkartılmıştır.

Tablo 4. 27. Araştırmaya Katılanların Yerel Coğrafya Bilgilerinin Kendilerinden Sonrakilere Aktarılması İle İlgili Düşünceleri

Geleneksel Coğrafya Bilgisinin Aktarılması İle İlgili Düşünceler	f	%
Geleneksel Coğrafya Bilgilerinin Aktarıldığının Düşünenler	84	78,5
Geleneksel Coğrafya Bilgilerinin Kısmen Aktarıldığını Düşünenler	14	13,1
Geleneksel Coğrafya Bilgilerinin Aktarılmadığını Düşünenler	9	8,4
Toplam	107	100

Tablo 4. 27. incelendiğinde araştırmamıza katılan 107 kişiden 84'ü (%78,5) geleneksel coğrafya bilgilerinin kendilerinden sonrakilere aktarıldığını düşünmektedir. Kendilerinin yerel coğrafya bilgisini büyüklerinden öğrendiklerini ve sonraki nesillere de aktardıklarını, bunun zaten uygulamalı olarak veya günlük konuşma sırasında yapıldığını ifade etmişlerdir. Ekim-dikimle ilgili konuları birlikte uygulamalı olarak yaptıklarına, aktarılması için özel bir çaba sarf edilmese bile hayatın içinde yerel coğrafyayı öğrendiklerine değinmişlerdir.

14 kişi (%13,1) geleneksel coğrafya bilgilerinin kendilerinden sonrakilere kısmen aktarıldığını düşünmektedir. Yeni neslin pek bu bilgilere itibar etmediğini, sadece kendileri öğrenmek için sorarlarsa aktarıldığını düşünmektedirler.

Geleneksel coğrafya bilgilerinin kendilerinden sonrakilere aktarılmadığını düşünen 9 kişi (%8,4) yaşadıkları yerde genç kuşağın olmadığını, olanlarında bu konuları kendilerine sormadıklarını, bilgi sahibi olmak istemediklerini ifade etmişlerdir.

5.SONUÇ VE ÖNERİLER

5. 1. BULGULARIN YORUMU

Otantik öğrenme açısından Artova yöresindeki yerel coğrafi bilginin araştırıldığı bu çalışmada, araştırmanın problemi ve alt problemleri doğrultusunda elde edilen bulgular ve bu bulguların yorumlanmasından şu sonuçlara ulaşılmıştır.

1. Örneklem seçilirken yöredeki kültürel ve coğrafi yapıyı temsil edecek şekilde yerleşim birimleri seçilmiştir. Alınan cevaplarda Alevi kültürün baskın olduğu yerleşim birimlerinde kırmızı toprak yerine kızıl toprak kullanılması ve ziyaret yerlerinin Alevi yerleşim birimlerinde daha fazla olması dışında yörede yerel coğrafi bilgi olarak herhangi bir farklılık gözlenmemiştir. Araştırmaya katılanların cinsiyet, yaş, öğrenim durumları ve buldukları yerleşim biriminde ne kadar süredir yaşadıkları değişkenlerine göre de yerel coğrafi bilgide farklılık olup olmadığına dikkat edilmiş ancak belirgin bir farklılık gözlenmemiştir.

2. Artova yöresinde halk taşları renklerine ve kullanım özelliklerine göre sınıflamaktadır. Geçmiş kuşaklardan aktarılan bilgiler ve yapılan uygulamalar sonucunda hangi taşın hangi amaçla kullanılacağı öğrenilmiştir. Harç malzemesi olarak çimento kullanılacaksa beyaz taşın, çamur kullanılacaksa kara taşın kullanılması gerektiği, kis taşı ile duvar örülemeyeceği, kırmızı taşın evlerin önüne serilmek için daha uygun olduğu, fırın kubbesi yapımında söngüt taşın kullanılması gerektiği, çakıl taşının yalnızca baraj ve gölet kenarlarında, ırmak yataklarında bulunduğu gibi bilgiler herhangi bir kitaptan öğrenilmemiş, uygulamalar yoluyla, yaşayarak, uygulanarak öğrenilmiş ve geleneksel olarak nesilden nesile aktarılmıştır.

3. Yörede topraklar renklerine ve kullanım alanlarına göre sınıflandırılmaktadır. Verimliliği ve ekim-dikime uygunluğuna göre de önem kazanmaktadır. Yöredeki en

verimli toprak kırmızı (kızıl toprak, et toprak, hamurkesen toprak) topraktır. Diğer verimli topraklar mil toprak ve humuslu (pelit toprağı) topraktır. Kumsal toprak, kil toprak ve kis toprak ise verimsiz topraklar olarak nitelendirilmiştir. Verimli toprakların ortak özelliğı olarak zararlı otları barındırmaması ve su kaynaklarına yakın olması olarak belirtilmiştir.

Toprak çeşitlerini literatürdeki isimleri (Kahverengi orman toprağı, alüvyal, kırmızımsı kahverengi orman toprağı, kollüvyal gibi) ile belirten hiçbir katılımcı olmamıştır.

4. Artova yöresi iklim olarak Sivas'a göre daha sıcak, Tokat'a göre daha soğuk yapıya sahip Karadeniz ardı ikliminden, karasal iklime geçiş kuşağındadır. Araştırma sonucu yörenin iklimi ile ilgili belirtilenler yörenin iklim özelliklerini yansıtır niteliktedir. Sıcaklık ve yükselti arasında bağ kurulması araştırmaya katılanların rakımın sıcaklığa olan etkisini bildiklerinin göstergesidir. Küresel ısınma terimi kullanılmamasına rağmen yörede bir iklim değişikliğinin yaşandığının belirtilmesi coğrafyanın önemli unsurlarından biri olan iklimin insanların hayatındaki önemini göstermektedir. İklimle ilgili belirtilen bilgiler kuramsal çerçeve kısmında verilen özelliklerle büyük ölçüde uyuşmaktadır.

5. Yörede yön tayini ile ilgili olarak en çok kullanılan yöntemler güneşe, kibleye ve dağ, tepe vb. coğrafi unsurlara göre yapılan yön tayinidir. Güneşin doğudan doğup batıdan battığı, cisimlerin gölgelerinin öğle vakitlerinde kuzeyi gösterdiği güneşe göre yön tayini yapanların hemen hemen hepsi tarafından belirtilmiştir. Küçüklükten beri duydukları veya dini görevlerini yerine getirirken kullandıkları Kible, özellikle güney yönünün bulunmasında yöredeki önemli bilgilerden biridir. Dağ, tepe vb. coğrafi unsurlara göre yapılan yön tayininde sadece kuzey ve güney yönüne değinilmiştir. Bu

cevap ovanın en kuzeyi ve en güneyindeki yerleşim yerlerinde yaşayanlar tarafından verilmiştir. Ovanın güneyinde Çamlıbel Dağları (2020 m), kuzeyinde Deveci Dağlarının (1892 m) uzantıları bulunur. Ovanın orta kısımlarında önemli bir yükseltinin olmaması bunun nedeni olarak tahmin edilmektedir. Arayönlere ilişkin bilgiye rastlanmamıştır.

6. Yörede esen rüzgarlarla ait bilgilerle ilgili olarak şu sonuçlar ortaya çıkmaktadır:

Yörede en fazla bilinen rüzgar meteoroloji verilene göre de en fazla esen Poyrazdır. Poyraz havayı soğutur. Serin estiği için ürünlere yarar. Özellikle ekinleri su verilmiş gibi ayakta tutar. Kuzey menşeli rüzgarlar poyraz olarak nitelendirilmektedir. Kuzeybatı yönünden esen Karayel'in batıdan estiği daha çok kişi tarafından belirtilmiştir. Güneybatıdan esen Lodos rüzgarına yörede Kabayel, Akyel, Ardıçkurutan, Aşağıyel, Zile yeli gibi farklı isimler verilmektedir. Özellikle bahar aylarında karın erimesi için Lodos'un esmesi gerekir. Güneydoğudan esen Tersyel ise en zararlı rüzgar olarak nitelenmiştir. Tersyel estiği zaman baskın bir sıcak olur ve ürünlere zarar verir ve ürünleri kurutur.

Yön olarak dört ana yön yaygın olarak bilindiği için yörede esen rüzgarların da çoğunlukla ana yönlerden estiği belirtilmiştir. Kuzey menşeli rüzgarlar genel olarak poyraz güney menşeli rüzgarlar ise Lodos olarak anılmaktadır. Poyraz rüzgarı dışında genel olarak rüzgarlara verilen yerel isimler kullanılmaktadır.

7. Yöredeki yağışların etkileri ile ilgili bilgiler ekim-dikim işlerine yani tarıma endekslidir. Kışın kar yağışın olması çok normal ve beklenen bir olaydır. Karın sonbaharda ekilen ürünlerin üzerinde bir örtü olarak ürünü don olaylarından koruduğu belirtilmiştir. Yaz mevsiminin mevsim şartlarında geçmesi için kar yağışı kışın gerekli bir olaydır.

Yağmurun ise bahar aylarında yağması gerektiği belirtilmiştir. Kışın yağın yağmurun pek faydası yoktur. Verilen bilgilere göre yağmurun yaz aylarında yağması olumsuz sonuçlar doğurur.

8. Yörenin iklimi yörede doğal olarak yetişen bitkileri de belirlemektedir. Araştırmaya katılanların yörede doğal olarak yetiştiğini belirttiği bitkiler karasal iklim şartlarına adapte olabilen bitkilerdir ve yurdumuzun değişik yörelerinde doğal popülasyon halinde yaygın olarak bulunmaktadır. En çok tekrarlanan kuşburnu (*rosa canina*) ve alıç (*crataegus monogyna*) Kuzey Anadolu'nun iç kesimlerinde yaygın olarak yetişmektedir. Araştırmaya katılanların vermiş olduğu cevapların büyük çoğunluğu ağaç formasyonundadır. Ağaç formasyonu dışında verilen cevaplar ise genelde yörede yiyecek amaçlı kullanılan otsu bitki türleridir (Madımak, efelik, yemlik gibi).

9. Yörenin faunası ile ilgili olarak dikkat çeken nokta araştırmaya katılanlar tarafından memeliler, kuşlar, sürüngenler ve kurbağalarla ilgili hayvan türü örnek olarak verilirken balıklarla ilgili hiçbir katılımcı bilgi vermemiştir. Oysa yöre yerüstü su kaynakları (ırmak, gölet, baraj) bakımından zengindir.

10. Araştırmaya katılanlar doğal afetlerle ilgili bilgi sahibidirler. Hafızalarında olan veya büyüklerinden duymuş oldukları çevrede yaşanan doğal afetlere örnekler de vermişlerdir. Doğal afetlerin nedeni ile ilgili olarak dini sebeplerin düşünülmesi de göze çarpmaktadır.

11. Araştırma alanındaki yerleşim yerlerinin isimlendirilmesinde beşeri ve iktisadi coğrafya elemanlarının daha baskın olduğu görülmektedir. Araştırma alanındaki 14 yerleşim biriminin isminin çeşitli kişi, aile, soy ve boylarla ilgili olduğu ortaya çıkmıştır. Ancak yerleşim birimlerine yakın mevkilerin isimlendirilmesinde ise fiziki

coğrafya elemanları daha baskındır. Yerleşim yeri yakınında bulunan mevkilerden 26'sı hayvanlar ve bitkilerle ilgilidir. Bu da yerleşmelerde insanın dolayısıyla kültürün, yerleşme yeri dışında kalan arazilerde ise fiziki coğrafya unsurlarının önem kazandığının bir göstergesidir.

12. Yerleşim birimlerinin diğer yerleşmelerden farkı hakkında araştırmaya katılanların verdikleri cevaplardan hem fiziki hem de beşeri ve iktisadi özelliklerle yaşadıkları mekanın diğer yerleşim birimlerinden ayrıldığı sonucuna ulaşılmıştır. Yörede çok eski dönemlerden beri yerleşmenin olması ve fiziki özelliklerinin yerleşim birimleri arasında farklılık göstermesi bunun nedeni olarak düşünülmektedir.

13. Yörede yetiştirilen ürünler karasal iklim şartlarına uygun bitkilerdir. Mümkün olan yerlerde sulu tarım mümkün olmayan yerlerde kuru tarım yapılmaktadır. İklimin sert ve kurak olması arpa, buğday, şeker pancarı gibi ürünlerin tercih edilme nedenidir. Rakımın yüksek olması, kışın erken düşmesi insanları don olayından fazla etkilenmeyecek ürünleri yetiştirmeye yöneltmektedir. Bu ürünlerin yöredeki toprak yapısına uygun olduğu yaygın olarak düşünülmektedir. Ürün yetiştiriciliği ile ilgili geleneksel faktörler de araştırmaya katılanların bir kısmı tarafından belirtilmiştir. Farklı ürünlerin yerleşim yerlerinde yetişip yetişmeyeceğini kendileri denememişlerdir. Büyüklerinden gördükleri için bu ürünleri ekmektedirler. Bazı ürünlerin geçmiş yıllarda ekildiğini ancak alınan olumsuz sonuçlar neticesinde ekiminin bırakıldığına da değinen katılımcılar bulunmaktadır. Bazı katılımcılar tarafından arpa, buğday gibi kurak iklimde yetişen ürünlerin ekildiğinin belirtilerek, sulu tarıma uygun ürünlerin ekilmeme nedeni olarak sulama imkanının olmamasının belirtilmesi, yörede irili ufaklı bir çok gölet olduğu göz önüne alındığında ilginç bir durum ortaya çıkartmaktadır.

14. Yörenin nüfusu 2009 verileri incelendiğinde 1967 yılı nüfusuna göre %24,7 oranında azalmıştır. Araştırmaya katılanların büyük çoğunluğu da (%55,1) yörede nüfusun azaldığını düşünmektedir. Nüfus azalmasının temel nedeni olarak eğitim ve iş amaçlı göç belirtilmiştir. Göze çarpan hususlardan biri devlet büyüklerinin nüfusla ilgili sözlerinin yörede dikkate alınmasıdır. Dönemin başbakanının bazı konuşmalarında değindiği “genç nüfusun korunması için en az üç çocuk yapılması” önerisi, yörede nüfusun artması gerektiğini belirten bazı katılımcılar tarafından vurgulanmıştır.

15. Araştırmaya katılanların %70'ine yakın bir kısmı bir ailede olması gereken çocuk sayısının 3'ten fazla olmaması gerektiğini belirtmiştir. Bu durumun; halkın bilinçlenmesi, yörede iş imkanının azlığı, tarım ve hayvancılığın önceki dönemlerde olduğu kadar gelir getirmemesi gibi çeşitli nedenleri olduğu düşünülmektedir.

16. Araştırmaya katılanların verdikleri cevaplara göre Artova yöresinde halk takvimi ile ilgili olarak, Miladi Takvimi 13 gün geriden takip ettiği, yörede ekim-dikim işlerinde yaygın olarak kullanıldığı, en çok bilinen sayılı günlerin Mart dokuzu, Abrul beşi ve Mayıs yedisi olduğu, Yöredeki halk takviminin sıcak temelli değil soğuk temelli olduğu, bazı katılımcılar tarafından dini bayram ve günlerin sayılı gün olarak ifade edildiği, halk takviminin yavaş yavaş unutulmaya yüz tuttuğu sonuçlarına ulaşılmıştır. Gazetelere tarafından 2010 yılında yayınlanan Anadolu Halk Takvimi'nde belirtilen sayılı günlerin birçoğu araştırmaya katılanlar tarafından belirtilmemiştir. Bu durum da kültürün giderek unutulduğunun bir göstergesidir.

17. Yörede hava durumu tahminleri genellikle bitkilerin belli dönemlerdeki özelliklerine göre yapılmaktadır. Kuşburnu ve alıç başta olmak üzere yabani meyvelerin fazla olduğu yıl kış mevsiminin uzun ve sert geçeceği tahmin edilmektedir. Hayvanların hareketlerine, rüzgarın, bulutların ve gökyüzünün durumuna göre, hava akımlarının

geldiği yöne göre de hava durumu tahminleri yapılmaktadır. Ancak meteorolojik verilerinde takip edildiği de bir kısım katılımcı tarafından belirtilmiştir.

18. Ekim dikim faaliyetleri için halk takviminde belli zaman dilimleri beklenmektedir. Güz dönemindeki ekim faaliyetleri için ekim ayının girmesi (Miladi Takvime göre 14 Ekim), bahar dönemindeki faaliyetlerde ise bazı ürünlerin ekiminde Mart dokuzunun çıkması, bazılarında ise Mayıs yedisinin çıkması gerekmektedir. Ekim dikim için beklenen olaylardan bir tanesi de yağmur yağması ve yağmurdan sonra toprağın ekilecek hale gelmesidir. Çevredeki yükseltilerde karın kalkması da bazı ürünlerin ekimi için gereklidir.

19. Araştırmaya katılanların verdikleri bilgilerden yöre için yılın en önemli döneminin hasat yapılan temmuz, ağustos, eylül ve ekim ayları ve pancar parasının verildiği nisan ayı sonları olduğu sonucu çıkmaktadır. Yörenin ekonomisi tarıma dayandığı için bu bölgede yaşayanlar düğün ve nişan gibi etkinliklerini, borçlarını, alacaklarını, kış hazırlıklarını buna göre düzenlemektedirler.

20. Yörede inanç ve efsane kaynaklı ziyaret yerleri, tarihi yerler ve doğal güzellik kaynaklı ziyaret yerleri bulunmaktadır. İnanç ve efsane kaynaklı ziyaret yerleri çoğunluktadır. Alevi kültürünün hakim olduğu hemen hemen tüm yerleşim birimlerinde inanç ve efsane kaynaklı ziyaret yerleri bulunmaktadır. Yörenin çok eski bir yerleşim yeri olmasına rağmen tarihi yerlerinin fazla olmaması dikkat çekmektedir.

21. Araştırmaya katılanların %91,6'sı yerel coğrafi bilginin kendilerinden sonraki nesillere tamamen veya kısmen aktarıldığını düşünmektedir. Bu durum küreselleşmenin eşiğinde olan dünya içinde ben kalabilme, özüne sahip çıkma açısından önemlidir. Çünkü aktarılan kuru bir bilgi yığını değil halkın kendi kültürüdür.

22. Yerel coğrafi bilgi, o coğrafyanın ve o kültürün eseri olduğu için kendi yerleşim birimlerinde veya yakın çevrede olan coğrafi olaylar daha fazla dikkat çekmekte ve hafızalarda kalması daha güçlü olmaktadır. Örneğin 1999 yılındaki Marmara depremi çok daha fazla hasarlı iken, yörede depreme örnek verenlerin bunu hatırlamayıp daha eski tarihli Erzincan ve Reşadiye depremi örneklerini vermeleri bu duruma örnek olabilir.

5. 2. ÖNERİLER

Araştırmada elde edilen bulguları değerlendirdiğimizde, yerel coğrafi bilginin insanların hayatında önemli bir yere sahip olduğu görülmüştür. Yerel coğrafi bilgi okullarımızda da etkili bir şekilde kullanılmalıdır. Bu amaçla bazı önerilere yer verilmiştir.

1. Müfredatı önceden belirlenmiş, hangi konuya ne kadar zaman ayrılacağına sınırlandırıldığı bir eğitim sisteminde otantik öğrenme ve değerlendirmeyi uygulamak mümkündür, ancak kolay değildir. Öğretmenlerin otantik öğrenmeyi uygulamak için çevreyi çok iyi tanımaları ve çok iyi bir hazırlık yapmaları gerekir. Öğretmenler tarafından yapılan çevre incelemeleri denetlenmeli, otantik öğrenmenin daha iyi uygulanabilmesi için kapsamlı bir çevre incelemesi yapmaları sağlanmalı ve çevrenin genel özellikleri ile birlikte halkın yerel tarih ve coğrafya bilgisinin ne olduğunu bilmeleri sağlanmalıdır.

2. Sosyal Bilgiler dersleri, öğretmenler tarafından öğrenciyi aktif kılan, yaratıcılığını zorlayan, problem çözme becerisini geliştiren, bilgilerini gündelik yaşamla ilişkilendirebilen, kendine güvenmesini sağlayan, yakın çevre ile ilgili otantik öğrenme imkanları sunan öğretim ortamlarına dönüştürülmelidir. Etkili ve kalıcı öğrenmenin

gerçekleşmesi için uygun yöntem ve teknikler seçilmeli, seçilen yöntem ve teknikler bol etkinlikli, konuların ise güncel yaşamla bağlantısı kurulmalıdır.

3. Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler derslerinde haftada bir ders saatinin 10 dakikalık bölümü, yörede o hafta gerçekleşen olaylarla ilgili yerel coğrafi bilgiye ve bunun literatürdeki benzerlik ve ayrılıklarına ayrılmalıdır. Bu etkinlik sayesinde öğrenciler çevresinde olup biten coğrafi olayları günü gününe takip etme alışkanlığı kazanacak ve coğrafi bilgilerini geliştireceklerdir.

4. Öğrencilere coğrafyayla ilgili küçük-büyük en ince ayrıntısına kadar bilgi yüklemek yerine; hayatta kullanılabilecek, işe yararlı bilgileri vermek gerekir. Verilen coğrafya eğitiminin, insan hayatına katkı sağlamasına, insan hayatını kolaylaştırmasına özen gösterilmelidir.

5. Sosyal bilgiler ve coğrafya derslerinde taş ve toprak çeşitleri verilirken yerel coğrafyada kullanılan isimlerine de değinilmelidir.

6. Derslerde iklimle ilgili konular ele alınırken, yaşanan çevrenin özelliklerinden yola çıkılmalıdır.

7. Öğrencilere yönleri kavratmak için kible, dağ, tepe vb. yerel coğrafi bilgiden yararlanılmalıdır.

8. Rüzgârlarla ilgili bilgi verilirken rüzgârlara verilen yerel isimlere ve yöredeki etkileri ele alınmalıdır.

9. Yağışla ilgili konularda yörenin yağış özellikleri ve yöre insanının yağış algısı dikkate alınmalıdır.

10. Derslerde fauna ve flora ele alınırken yörenin özellikleri temel alınarak başlanmalıdır.

11. Doğal afetler ile ilgili konularda, yaşanan yerleşmelerde veya yakın çevrede meydana gelen olaylar örnek olarak ele alınmalıdır.

12. Öğrenciler tarafından sebepleri ile birlikte hava durumu tahmin çizelgeleri oluşturulmalı ve hava durumu ile karşılaştırılmalıdır.

13. Sosyal Bilgiler derslerinde verilen proje ve performans görevlerinde öğrencilere konu olarak yöredeki yerel coğrafi bilginin ne olduğu da verilmelidir.

14. Derslere zaman zaman yöredeki yerel coğrafi bilgiye sahip insanlar davet edilmelidir.

15. Öğrenciler açısından yerel coğrafi bilgiye sahip olmanın Sosyal Bilgiler dersindeki Coğrafya ile ilgili konularda başarılarına etkisinin ne olduğu incelenmelidir.

16. Halk kültürü nesilden nesile aktarılan binlerce yıllık bir birikimin ürünüdür ve toplulukların ayakta kalmasını sağlayan normatif değerlerdendir. Halk kültürü içindeki önemli unsurlardan bir tanesi de yerel coğrafi bilgidir. Yerel coğrafi bilgi ile ilgili daha çok araştırma yapılmalı, televizyonlarda yerel coğrafi bilgi ile ilgili belgesel tarzı programlar düzenlenmeli, okullarda özellikle Sosyal Bilgiler ve Halk Kültürü (Seçmeli) derslerinde bu konu üzerinde durulmalı, yıllık planlar hazırlanırken yerel coğrafi bilgi de göz önüne alınmalıdır.

17. Kültürün aktarımına katkı sağlamak ve var olan değerlerin kayıt altına alınması için yerel yönetimler tarafından her ilin Halk Takvimi yayınlanmalı veya yayınlayan kuruluşlar desteklenmelidir.

18. Yerel coğrafi bilginin aileleri tarafından çocuklara ne derece aktarıldığını ortaya çıkartmak için okullarda öğrencilerin yerel coğrafi bilgisinin ne olduğunu yönünde araştırmalar yapılmalıdır.

6. KAYNAKLAR

- Acar, İ. H. (1990), *Zara Folkloru*, Özemek Matbaa, Sivas
- Açıkel, A.(2003), "Artukabad Kazası Yer Adları (1455-1600)", *Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, Cilt: 20, Sayı: 2, Sayfa: 181-202, Ankara
- Açıkel, A.(2004), "XV-XVI. Yüzyıllarda Artukabad Kazasının Sosyal Yapısı", *Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, Sayı: 25, Sayfa: 181-220, Erzurum
- Adak, N. (2005), "Toplumun Temel Yapı Taşı: Aile", *Kurumlara Sosyolojik Bakış*, Birey Yayıncılık, İstanbul
- Akar, F. (1994), *Tokat-Uğrak Havzası Yağış ve Akım Karakteristikleri*, Köy Hizmetleri Genel Müdürlüğü Tokat Araştırma Enstitüsü Yayınları, Tokat
- Akboy, R. (2000), *Eğitim Psikolojisi*, Mikro Yayınları, Konya
- Akbulut, G. (2004), "Coğrafya Öğretimi ve Yaratıcı Düşünce", *C. Ü. Sosyal Bilimler Dergisi*, Aralık 2004, Cilt: 28, No: 2, Sayfa: 215-223, Sivas
- Akdeniz, S. (1994), *Eğitim Sosyolojisi*, Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Vakfı Yayınları, İstanbul
- Akınoğlu, O. (2005), "Coğrafya Eğitiminin Etkililiği ve Sorunları", *Marmara Coğrafya Dergisi*, Sayı: 12, İstanbul
- Aksoy, B. (2003), "İlköğretim Sosyal Bilgiler Programında Yer Alan Coğrafya Konularının İlkeleri Açısından Değerlendirilmesi", *Konu Alanı Ders Kitabı İnceleme Kılavuzu Sosyal Bilgiler*, Gündüz Eğitim ve Yayıncılık, Ankara

- Akşit, F. (2007), *Coğrafya Öğretiminde Aktif Öğrenmenin Akademik Başarı ve Tutum Üzerine Etkisi*, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara
- Akyüz, Y. (1993), *Türk Eğitim Tarihi*, İstanbul Kültür Üniversitesi Yayınları, İstanbul
- Alkış, S. (2006), *İlköğretim Öğrencilerinin Yağış Kavramını Algılamaları Üzerine Bir Araştırma*, Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Bursa
- Arıkan, G. (1998), "Kırsal Kesimde Kadın Olmak", *Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, Cilt: 5, Sayı: 2, Sayfa: 1-16, Ankara
- Artuva Maarif Memurluğu (1941), Artuva Maarif Memurluğu Kayıtları Tokat-Çamlıbel İlköğretim Okulu Arşivi
- Asarkaya, H. (Tarihsiz), *Osmanlılar Zamanında Tokat*, Tokat Matbaası, Tokat
- Aslan, İ. (2001), *Türkiye'de Uygulanan Kırsal Kalkınma Projeleri Kapsamında Tokat İli Artova İlçesi Merkez Köylerinin Gelişim Seyri Üzerine Bir Araştırma*, Gaziosmanpaşa Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Tokat
- Ataizi, M. (Tarihsiz), "Durumlu Öğrenme", <http://e-kutuphane.egitimsen.org.tr/pdf/1611.pdf>, 25/03/2010
- Ataizi, M., Şimşek, A. (2000), "Temel Eğitimde Durumlu Öğrenme Ortamlarının Düzenlenmesi", *PAÜ Eğitim Fakültesi Dergisi*, Sayı: 8 (Özel Sayı), Denizli
- Atalay, İ. (2003), *Türkiye Bölgesel Coğrafyası*, İnkılâp Kitabevi, İstanbul
- Atalay, İ. (2002), *Türkiye'nin Ekolojik Bölgeleri*, Meta Basımevi, İzmir
- Atasoy, E. (2004), *Coğrafya Bilimi ve Coğrafya Öğretimine Giriş*, Ezgi Kitabevi, Bursa

- Atasoy, E., Ertürk, H. (2008), "İlköğretim Öğrencilerinin Çevresel Tutum ve Çevre Bilgisi Üzerine Bir Alan Araştırması", *Erzincan Eğitim Fakültesi Dergisi*, Cilt: 10, Sayı: 1, Sayfa: 105-122, Erzincan
- Aymak, N. (2008), *İlçemiz Artova*, Nobel Yayıncılık, Ankara
- Aytuna, H. A. (1949), *Özel Öğretim Metodu*, Cilt II, Remzi Kitabevi, İstanbul
- Bağcı Kılıç, G. (2006), *Yeni Yaklaşımlar Işığında İlköğretim Bilim Eğitimi*, Morpa Yayınları, İstanbul
- Balcı, A. (2000), *Sosyal Bilimlerde Araştırma*, Pagem A Yayıncılık, Ankara
- Barth, J., Demirtaş, A. (1997), *İlköğretim Sosyal Bilgiler Öğretimi (Kaynak Üniteler)*, YÖK Yayınları, Ankara
- Başol, G. (2004), *Otantik Değerlendirme Nedir ve Nasıl Yapılır*, İnönü Üniversitesi XIII Ulusal Eğitim Bilimleri Kurultayında Sunulan Bildiri, <http://www.pegema.net/dosya/dokuman/410.pdf>, 03/05/2009
- Bayram, M. (2007), *Tokat'ın Kültürü ve Tokat'taki Türk Boyları*, <http://www.scribd.com/doc/14184902/tokatn-kulturu-ve-tokattaki-turk-boylar-mursel-bayram>, 22/10/2009
- Bayram, R. Y. (2009), *Farklı Lokasyonlarda Üretilen Bazı Patates Çeşitlerine Ait Tohumlukların Tokat-Artova Şartlarındaki Performansları*, Gaziosmanpaşa Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Tokat
- Binbaşıoğlu, C. (2003), *Hayat Bilgisi Öğretimi*, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara
- Coşkun, M. (2004), "Coğrafya Öğretiminde Kubaşık (İşbirliğiyle) Öğrenme", *Kastamonu Eğitim Dergisi*, Cilt:12, No:1, Sayfa:235-244, Kastamonu

- Coşkun, M. (2004), "Coğrafya Öğretiminde Proje Yaklaşımı", *Gazi Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, Cilt:5, Sayı:2, Sayfa: 99-107, Kırşehir
- Çobanoğlu, Ö. (2002), *Halk Bilimi Kuramları ve Araştırma Yöntemleri Tarihine Giriş*, Akçağ Yayınları, Ankara
- Çobanoğlu, Ö. (2003), *Türk Halk Kültüründe Memoratlar ve Halk İnançları*, Akçağ Yayınları, Ankara
- Demir, N. (2006), *Tokat İli ve Yöresi Ağzları*, Gazi Kitabevi, Ankara
- Demircan, N. (2002), *Bedirkale Baraj Gölü*, Gaziosmanpaşa Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Tokat
- Demircioğlu, A., Akengin, H. (2006), "Zaman ve Mekâna İlişkin Becerilerin Öğretimi", *Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretimi*, Pegem A Yayıncılık, Ankara
- Demirkaya, H. (2008), "Coğrafya Öğretiminde Eleştirel Düşünme Stratejileri ve Sorgulama Yoluyla Öğrenmenin Kullanımı", *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, Yıl: 12, Sayı: 1, Sayfa: 89-116, Ankara
- Doğanay, H. (1982), *Coğrafyada Özel Öğretim Yöntemleri*, Erzurum
- Doğanay, H. (1988), *Coğrafya'da Metodoloji*, Atatürk Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Yayınları, Erzurum
- Doğanay, H. (1993), *Coğrafya'ya Giriş*, Gazi Kitabevi, Ankara
- Doğanay, H. (Eylül 2000), *Coğrafya'ya Giriş*, Çizgi Kitabevi, Konya
- Doğanay, H. (2002), *Coğrafya Öğretim Yöntemleri*, Aktif Yayınevi, İstanbul
- Duman, B., İkiel, C. (2002), "Yapıcı Öğrenme Kuramına Göre Sosyal Bilgiler Öğretimi", *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt:12, Sayı:2, Sayfa: 245-262, Elazığ

- Efe, R. (1997), "Coğrafyada Yeni Yaklaşımlar, Coğrafya Eğitiminde Çağdaş Metod ve Teknikler" *Marmara Coğrafya Dergisi*, Sayı 1, Sayfa 135-149, İstanbul
- Ekiz, D. (2003), *Eğitimde Araştırma Yöntem ve Metodlarına Giriş*, Anı Yayıncılık, Ankara
- Engin, İ., Akbaş, Y., Gençtürk, E. (2003) "1. Coğrafya Kongresinden Günümüze Liselerimizde Müfredat Programındaki Değişmeler", *Milli Eğitim Dergisi*, Sayı: 157, Ankara
- Erdoğan, İ. (2000), *Okul Yönetimi ve Öğretim Liderliği*, Sistem Yayıncılık, İstanbul
- Erginer, G. (1984), *Uşak Halk Takvimi ve Halk Meteorolojisi*, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara
- Fırat, M. (2008), "Second Life ve Sanal Ortamda Otantik Öğrenme Deneyimleri", <http://tdb.wmv.gen.tr/Bilisim08/Bildiriler/Mehmet%20F%FDrat.doc>, 18/02/2010
- Fidan, N., Erden, M. (Tarihsiz), *Eğitime Giriş*, Alkım Yayınları, İstanbul
- Gazatezara (2010), *Yılda Sekiz Ayrı Takvimi Sayan Bir Toplumun Kendi Kültür Hazinesi: Anadolu Halk Takvimi 2010*, Zara
- Geertz, C. (2007), *Yerel Bilgi*, Dost Kitabevi, Ankara
- Geray, H. (2004), *Toplumsal Araştırmalarda Nicel ve Nitel Yöntemlere Giriş*, Siyasal Kitabevi, Ankara
- Gümüşçü, O. (2006), *Tarihi Coğrafya*, Yeditepe Yayınevi, İstanbul
- Güner, İ., Şimşek, O. (1998), "İğdır'da Halk Takvimi ve Halk Meteorolojisi", *Türk Coğrafya Dergisi*, Sayı: 33, Sayfa: 129-135, İstanbul
- Güngördü, E. (Ekim 2002), *İlköğretimde Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretimi*, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara
- Güngördü, E. (Ocak 2002), *Coğrafyada Öğretim Yöntemleri*, Nobel Yayıncılık, Ankara

- Güven, S. (2001), *Toplumbiliminde Araştırma Yöntemleri*, Ezgi Kitabevi Yayınları, Bursa
- http://www.sulusaray.gov.tr/default_B0.aspx?content=1072, 01/02/2010
- <http://www.sulusaray60.bel.tr/default.asp?Sayfa=88>, 01/04/2010
- Ilgar, R. (2006), "Coğrafya Öğretiminde Temel Sorunlar ve Çözüm Önerileri", *Milli Eğitim Dergisi*, Sayı: 171, Sayfa: 276-286, Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, Ankara
- Ilgar, R. (2007), "Çevre Eğitiminde Yaygın eğitimin Rolü ve Önemi", *Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, Sayı:23, Sayfa:38-50, Samsun
- İncekara, S. (2007), "Ortaöğretim Coğrafya Eğitiminde Uluslar arası Eğilimler ve Türkiye Örneği", *Marmara Coğrafya Dergisi*, Sayı: 16, Sayfa: 110-130, İstanbul
- İzıbrak, R. (1992), *Coğrafya Terimleri Sözlüğü*, Meb Yayınları, İstanbul
- Kafesoğlu, İ. (Ağustos 1996), *Türk Milli Kültürü*, Boğaziçi Yayınları, İstanbul
- Kalafat, Y. (1995), *Doğu Anadolu'da Eski Türk İnançlarının İzleri*, Atatürk Kültür Merkezi Yayınları, Ankara
- Kamber, T. (2007), *2005-2006 Yeni Öğretim Programında Sosyal Bilgiler Dersi Etkinliklerinin Uygulanabilirliğinin İncelenmesi*, Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Afyon
- Kapusuz, A. (1994), *Tokat, İlçelerimiz ve Bölgemiz*, Gaye Matbaası, Ankara
- Karadağ, E., Çalışkan, N. (2005), *İlköğretimde Drama*, Anı Yayıncılık, Ankara
- Karaduman, H. (2005), *Sosyal Bilgiler Dersinde Yapılandırmacı Öğrenme İlkelerine Göre Hazırlanan Öğretim Materyallerinin Öğrencilerin Dersle İlişkin Tutumlarına, Başarılarına ve Hatırlama Düzeylerine Etkisi*, Anadolu

- Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Eskişehir
- Karagel, D. Ü., (2010), *Türkiye Kırsalında Tarımda Çalışan Kadın Nüfus (1990-2000)*, Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi, Volume: 3, Issue: 13, Year: 2010
- Karakaya, Ş. (2004), *Eğitimde Program Çalışmaları ve Yeni Yönelimler*, Asil Yayınları, Ankara
- Karakuş, F. (2006), *Sosyal Bilgiler Öğretiminde Yapıcı Öğrenme ve Otantik Değerlendirme Yaklaşımlarının Öğrencilerin Akademik Başarı, Kalıcılık ve Sosyal Bilgiler Dersine Yönelik Tutumlarına Etkisi*, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Adana
- Karakuş, U. (2009), "Coğrafya'da Deneysel Gözlem Uygulaması", *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, Cilt: 10, Sayı: 1, Sayfa: 15-22, Kırşehir
- Karaman, F. (2007), *2004 Sosyal Bilgiler Öğretim Programı Uygulamalarında Okul-Aile İşbirliği Düzeyi (Tokat Örneği)*, Gaziosmanpaşa Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Tokat
- Karasu, Z., Ünlü, M. (2006), "Coğrafya Öğretiminde Oluşturmacı Öğretim Yönteminin Öğrencinin Akademik Başarısına Etkisi", *Marmara Coğrafya Dergisi*, Sayı:12, İstanbul
- Karlı, M. D. (2003), *Öğretmenlik Mesleğine Giriş*, Pegem A Yayıncılık, Ankara
- Kızılaslan, H., Kızılaslan, N. (2005), "Çevre Konularında Kırsal Halkın Bilinç Düzeyi ve Davranışları (Tokat İli Artova İlçesi Örneği)" *Karaelmas Üniversitesi İİBF Sosyal Bilimler Dergisi*, <http://iibf.karaelmas.edu.tr/sbd/makaleler/1303-9245/200501001067089.pdf> (05/03/2009)

- Kızılçaoğlu, A. (2006), "İlköğretim Birinci Kademesinde Coğrafya Eğitimi ve Öğretimi", *Marmara Coğrafya Dergisi*, Sayı:14, Sayfa: 81-106, İstanbul
- Kızılçaoğlu, A.,Taş, H. İ. (2007), "İlköğretim İkinci Kademedeki Coğrafya Eğitimi ve Öğretimi: Etkili Öğrenme Alanları ve Kazanım Boyutu", *Marmara Coğrafya Dergisi*, Sayı:16, Sayfa: 93-108, İstanbul
- Koç, T., Keskin, N. (2001), "Uzunköprü'de Halk Takvimi ve Sıcaklık İlişkisi", *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Sayı: 5, Balıkesir
- Kolukisa, A., Tokcan, H., Akbaba, B. (2007), *İlköğretim Sosyal Bilgiler Kılavuz Kitabı 6*, A Yayınları, Ankara
- Kolukisa, E. A.(2002), "Coğrafya Öğretim Programlarında Temel Bilgiler ve Terimlerin Verilmesinde Karşılaşılan Bazı Sorunlar ve Bunlara Yönelik Çözüm Önerileri", *G. Ü. Kastamonu Eğitim Fakültesi Dergisi*, Cilt 10, No 2, Kastamonu
- Köy Hizmetleri Genel Müdürlüğü (1997), *Tokat İli Arazi Varlığı*, Köy Hizmetleri Genel Müdürlüğü Yayınları, Ankara
- Kuş, E. (2003), *Nicel, Nitel Araştırma Teknikleri*, Anı Yayıncılık, Ankara
- Kuzgun, Y., Deryakulu, D. (2004), *Eğitimde Bireysel Farklılıklar*, Nobel Yayıncılık, Ankara
- Küçükahmet, L. (2006), *Öğretimde Planlama ve Değerlendirme*, Nobel Yayıncılık, Ankara
- Mazman, F. (2007), *Sosyal Bilgiler Dersinde Gezi-Gözlem Metodunun Uygulanmasına İlişkin Bir Araştırma (Tokat Örneği)*, Gaziosmanpaşa Üniversitesi, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Tokat
- MEB (2005), *İlköğretim Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı ve Kılavuzu*, Devlet Kitapları Müdürlüğü Basımevi, Ankara

- MEB (2005), *İlköğretim Sosyal Bilgiler Dersi 6-7 Öğretim Programı ve Kılavuzu*, Devlet Kitapları Müdürlüğü Basımevi, Ankara
- MEB (2006), *İlköğretim Halk Kültürü (6. Sınıf) Dersi Öğretim Programı ve Kılavuzu*, Devlet Kitapları Müdürlüğü, Ankara
- Memişoğlu, H. (2004), "İlköğretim Okullarında Sosyal Bilgiler Dersi Coğrafya Konularının Öğretiminin Programlandırılmış Öğretime Göre Değerlendirilmesi" http://www.pegem.net/akademi/kongrebildiri_detay.aspx?id=7823, 18/02/2010
- Nalçacı, A. (2001), *Cumhuriyetten Günümüze İlköğretim sosyal Bilgiler Programındaki Değişmelerin Değerlendirilmesi*, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Erzurum
- Nas, R. (2000), *Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretimi*, Ezgi Kitabevi Yayınları, Bursa
- Oğuz, İ. (1991) *Tokat, Amasya, Sivas, Yozgat İlleri Gölet Havzalarında Erozyon ve Toprak Koruma*, Köy Hizmetleri Genel Müdürlüğü Tokat Araştırma Enstitüsü Yayınları, Tokat
- Öğer, A. (2003), *Tarsus Yöresi Dağ Köylerinde Geleneksel Halk Kültürü Üzerine Bir İnceleme*, Pamukkale Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Denizli
- Önal, H., Güngördü, E. (2008), "Coğrafya Öğretiminde Aktif Öğrenme Uygulamaları (Hava Kirliliği)", *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Sayı: 19, Sayfa: 60-74, Balıkesir
- Örnek, S. V. (1977), *Türk Halkbilimi*, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, Ankara

- Örs, H. (2007), *İlköğretim Okullarında 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersi Coğrafya Konularının Program Yönünden İncelenmesi*, Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Aydın
- Örten, H. (2008), *Yerel Tarih Konularının Sosyal Bilgiler Üniteleri İle İlişkilendirilmesine Yönelik Bir Çalışma (Tokat Örneği)*, Gaziosmanpaşa Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Tokat
- Özçağlar, A. (2000), *Coğrafyaya Giriş*, Ekol Yayınevi, Ankara
- Özey, R. (Tarihsiz), *Osmanlı Orta Öğretiminde Coğrafya*, <http://www.ramazanozey.net/>, 22/03/2010
- Öztürk, C. (2006), "Sosyal Bilgiler: Toplumsal Yaşama Disiplerarası Bir Bakış", *Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretimi*, Pegem A Yayıncılık, Ankara
- Öztürk, Ç. (2004), "Coğrafya Öğretiminde Edebi Metinlerin Kullanımı", *Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, Sayı:24, Sayfa:70-78, Samsun
- Polat, F. (2006), *İlköğretim 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Öğretiminde Öğretmenlerin Kullandıkları Yöntemler ve Karşılaştıkları Sorunlar*, Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara
- Saban, A. (2005), *Öğrenme Öğretme Süreci*, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara
- Safran, M. (2008), "Sosyal Bilgiler Öğretimine Bakış", *Özel Öğretim Yöntemleri İle Sosyal Bilgiler Öğretimi*, Pegem A Yayıncılık, Ankara
- Sakaoğlu, N. (1992), "Medeniyet Değişmeleri Çerçevesinde Türklerde Aile", *Sosyo-Kültürel Değişme Sürecinde Türk Ailesi*, T.C. Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Yayınları, Ankara

- Sayın, Ö. (1990), *Aile Sosyolojisi, Ailenin Toplumdaki Yeri*, Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları, İzmir
- Sencer, M., Sencer, Y. (1978) *Toplumsal Araştırmalarda Yöntembilim*, Türkiye ve Ortadoğu Amme İdaresi Enstitüsü Yayınları, Ankara
- Sezer, A. (2002), *Ortaöğretim Kurumlarında Coğrafya Öğretim Teknolojisinin Öğrenci Başarısına Etkisi*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Selçuk Üniversitesi, Konya
- Sönmez, V. (1999), *Hayat Bilgisi Öğretimi ve Öğretmen Kılavuzu*, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul
- Sönmez, V. (2005), *Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretimi ve Öğretmen Kılavuzu*, Anı Yayıncılık, Ankara
- Susam, T. (2006), Yüzey Suları Coğrafi Bilgi Sistemi: Tokat İli Örneği, *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi www.e-sosder.com*, 2006, C.5, S.16 (57-67), 22/04/2010
- Şahin, C. (2000), *Coğrafyaya Giriş*, Gündüz Eğitim ve Yayıncılık, Ankara
- Şahin, C., Doğanay, H. (1999), *Türkiye Coğrafyası*, Gündüz Eğitim ve Yayıncılık, Ankara
- Şahin, S. H. (2007), *Ulukışla İlçesi (Niğde) Doğal Kültürel Coğrafya Araştırmaları ve Ekoturizm Potansiyeli*, Niğde Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Niğde
- Şentürk, O. (1999), *Evliya Çelebi Seyahatnamesi'nde Folklorik Unsurlar*, Niğde Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Niğde
- Taneri, A. (1997), *Türk Devlet Geleneği*, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul
- Taraklı, D. (1994), *Otuz Beş Yıl Sonra Tokat İlinin Kızık Köyü*, Ortadoğu Teknik Üniversitesi Mimarlık Fakültesi Yayınları, Ankara

- Taş, H. İ. (2008), "Coğrafi Beceriler ve Bunları Öğrencilere Kazandırma Yolları" *Doğu Coğrafya Dergisi*, Sayı: 20, Sayfa: 45-58, Çizgi Kitabevi, Konya
- Titiz, M.T. (1998), *Ezbersiz Eğitimin Yol Haritası*, Beyaz Yayınları, İstanbul
- Tokat Bölge Topraksu Araştırma Enstitüsü Müdürlüğü (1981), *Tokat ve Sivas Yörelerinde Sulu ve Kuru Tarım Koşullarında Yetiştirilebilecek Buğday Çeşitleri*, Tokat Bölge Topraksu Araştırma Enstitüsü Müdürlüğü Yayınları, Tokat
- Tokat Tarım İl Müdürlüğü (2002), *Tokat Tarım Master Planı*, Tokat
- Tokat Valiliği (1967), *Tokat İl Yıllığı*, Tokat Valiliği, Tokat
- Tokat Valiliği İl Çevre ve Orman Müdürlüğü (2004), *Çamlıbel Çok Amaçlı Proje*, Tokat Valiliği İl Çevre ve Orman Müdürlüğü Yayınları, Tokat
- Tomal, N. (2009), "Coğrafya Derslerinde Edinilen Bilgilerin Günlük Hayatta Kullanılma Durumları", *Kastamonu Eğitim Dergisi*, Cilt: 17, No: 1, Sayfa: 229-240, Kastamonu
- Tunçel, H. (2006), "Türkiye'nin Kırsal Pazar Bölgeleri" *Ankara Üniversitesi IV. Ulusal Coğrafya (Avrupa Birliği Sürecindeki Türkiye'de Bölgesel Farklılıklar) Sempozyumu (25-26 Mayıs 2006) Ankara. Bildiriler Kitabı*, S. 63-72, Ankara
- Tutan, İ. (2006), "Sınıf Öğretmenliği Programı Öğrencilerinin Coğrafi Kavramları Öğrenme Düzeyleri ve Ezbercilik", *Milli Eğitim Dergisi*, Sayı: 170, Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, Ankara
- Tümertekin, E, Özgünç, N. (2004), *Beşeri Coğrafya, İnsan, Kültür, Mekân, Çantay* Kitabevi, İstanbul
- Üçtepe, H. (2006), *1844 Tarihli Temettüat Defterleri Çerçevesinde Sivas Eyaletine Bağlı Artukâbâd (Artova-Sulusaray-Yeşilyurt) Kazasının Sosyo-Ekonomik*

- Yapısı*, Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul
- Ünal, Ç. (2006), "Tokat'ın İklim Özellikleri", *Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi*, Sayı: 2, Sayfa: 171-197, Tokat
- Ünlü, M. (2001), "İlköğretim Okullarında Coğrafya Eğitim ve Öğretimi", *Marmara Coğrafya Dergisi*, Sayı 4, Sayfa 31-47, İstanbul
- Yanpar, T. (2006), "Etkili ve Anlamlı Öğrenme İçin Kuramsal Yaklaşımlar ve Yapılandırmacılık", *Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretimi*, Pegem A Yayıncılık, Ankara
- Yaşar, O., Yaşar, F. Ö. (2010), "Orta Karadeniz Bölümü İleri Atasözleri ve Deyimlerinde Coğrafik Unsurlara İlişkin Karşılaştırmalı Bir Yaklaşım", *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, Volume: 3, Issue: 11, Spring: 2010
- Yazıcı, S. (2006), "Yapılandırmacı Yaklaşımın Epistemik, Felsefi ve Demokratik Temelleri", *İlköğretmen Eğitimci Dergisi*, Sayı: 1, Kök Yayıncılık, Ankara
- Yıldırım, D. (1998), *Sözlü Kültür ve Folklor Kavramı Üzerine Düşünceler*, Türk Bitiği, Akçağ Yayınları, Ankara
- Yıldız, M. A. (2006), *Artova-Tokat Yöresinde Yetişen Makromantarlar Üzerine Taksonomik Bir Araştırma*, Gaziosmanpaşa Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Tokat
- Yüksel, A. , Mil, B., Bilim, Y. (2007), *Nitel Araştırma*, Detay Yayıncılık, Ankara
- Yürüdü, E. (2008), "Koyulhisar İlçesinde (Sivas) Göç Hareketleri", *Doğu Coğrafya Dergisi*, Sayı:20, Sayfa: 19-34, Çizgi Kitabevi, Konya

- Yürüdü, E. (2008), "Mülki İdare ve Belediye Web Sitelerinde Yayınlanan Coğrafi Bilgilerin İncelenmesi (Tokat Örneği)", *Erzincan Eğitim Fakültesi Dergisi*, Cilt: 10, Sayı: 1, Erzincan
- Yürüdü, E. (2009), "Coğrafya Eğitiminin Öteki Yüzü", *İlköğretmen Eğitimci Dergisi*, Sayı: 29, Kök Yayıncılık, Ankara
- Zülfükaroğlu, E. (2007), *Tokat-Çamlıbel Yöresinde Yetişen Makromantarlar Üzerinde Taksonomik Bir Araştırma*, Gaziosmanpaşa Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Tokat

7. EKLER

Ek 7. 1. Araştırma Soruları

Yerleşim Yeri:
Adı Soyadı:
Cinsiyeti:
Yaşı:
Eğitim Durumu:
Mesleği:
Kaç Yıldır Bu Yerleşim Yerinde Yaşadığı:
Daha Önce Yaşadığı Yer:
Görüşme Tarihi:
FİZİKİ COĞRAFYA
1-Yörenizdeki taş çeşitleri neler? Bunlardan nasıl yararlanıyorsunuz?
2-Yörenizdeki toprak çeşitleri neler? Bunların özellikleri hakkında ne biliyorsunuz? Çevrenizdeki sularla ilgili bilgileriniz neler? Kaç metreden su çıkar? Hangi arazide kaynak suyu var?
3-Yörenin iklimi ile ilgili ne söyleyebilirsiniz?
4-Yönünüzü neye göre tanımlıyorsunuz?
5-Hangi rüzgar hangi yönden eser? Yörede esen rüzgarların etkileri nelerdir?
6-Yörenizdeki yağışların etkileri nelerdir? (Kışın çok kar yağarsa ne olur?-Kışın az kar yağarsa ne olur?Yağmur baharda, yazın çok yağarsa ne olur?)
7-Yörede doğal olarak yetişen bitkiler nelerdir?
8-Yörede doğal olarak yaşayan hayvanlar hangileridir?
9-Doğal afet deyince aklınıza ne geliyor? Doğal afetler neden meydana gelir?
BEŞERİ COĞRAFYA
1-Yerleşim yerinin ismi nerden geliyor?
2-Yerleşim yerinizdeki mevkilerin (arazilerin) isimleri neye göre verilmiştir?
3-Yerleşim yerinizi diğer yerleşim birimlerinden ayıran özellik nedir?
4-Yörenizde ekilen ürünler nelerdir? Neden bu ürünleri ekiyorsunuz?
5-Nüfus artışı hakkında ne düşünüyorsunuz? Bir ailenin kaç çocuğu olmalı?
KÜLTÜR COĞRAFYASI
1-Halk takvimi ile ilgili bilgileriniz nelerdir? Halk takvime göre sayılı günler nelerdir? Bu günlerin özellikleri nelerdir? Aylara ve mevsimlere verdiğiniz farklı isimler var mı?
2-Hava durumunu neye göre tahmin ediyorsunuz? Kışın veya yazın nasıl geçeceğini tahmin edebiliyor musunuz?
3-Ekerken ve hasat yaparken beklediğiniz özel zamanlar var mı?
4-Yılın en önemli dönemi hangi zamandır? Önemli günlerinizi(düğün, nişan, kız isteme) yılın hangi dönemi gerçekleştiriyorsunuz?
5-Yörenizde ziyaret yeri var mı? Hangi dönemde ziyaret edilir? Ekim dikimle ilgisi var mı?
6-Bu bilgileri sizden sonraki nesillere, çocuklarınıza aktarıyor musunuz?

Ek 7. 2. Araştırmaya Katılan Kişiler

	Yerleşim Biriminin Bağlı Olduğu İlçe	Yerleşim Birimi	Adı Soyadı	Cinsiyeti	Yaşı	Eğitim Durumu	Mesleği	Kaç Yıllık Buraya Yaşadığı	Daha Önce Nerede Yaşıyordu	Görüşme Tarihi	Yerleşim Yerinin Nüfusu (2008)
1	Tokat	Aktepe	Erdoğan Menevşe	E	49	İ	Çiftçi	D	****	24.08.2009	
2	Tokat	Avşarağzı	Mesut Kapucu	E	38	İ	Çiftçi	D	****	24.08.2009	170
3	Tokat	Behram	Ahmet Saygılı	E	35	OR	Çiftçi	D	****	19.08.2009	
4	Tokat	Çamlıbel	Abdullah Akgül	E	38	İ	Kamu+	D	****	21.08.2009	2101
5	Tokat	Aktepe	Duran Türker	E	44	İ	Kamu+	D	****	17.08.2009	
6	Sulusaray	Uylubağı	Suzan Bozkurt	K	48	OR	Ev Hanımı	32	Balıkhisar	26.09.2009	224
7	Sulusaray	Beyazıt	Ali Muslukçu	E	54	İ	Muhtar-Çiftçi	D	****	26.09.2009	352
8	Sulusaray	Buğdaylı	Döne Çalışkan	K	32	İ	Ev Hanımı	12	Dutluca	26.09.2009	241
9	Sulusaray	Buğdaylı	İbrahim Demir	E	38	İ	Çiftçi	D	****	26.09.2009	241
10	Sulusaray	Buğdaylı	Ahmet Demir	E	32	YO	Serbest Meslek	D	****	26.09.2009	241
11	Sulusaray	Sulusaray	Süleyman Demir	E	33	YO	İnşaat Ustası	D	****	26.09.2009	3888
12	Sulusaray	Uylubağı	Mehmet Bozkurt	E	62	OR	Esnaf-Çiftçi	D	****	26.09.2009	224
13	Sulusaray	Uylubağı	Hasan Kömürcü	E	15	OR	Öğrenci-Lise	D	****	26.09.2009	224
14	Sulusaray	Buğdaylı	Döndü Üstün	K	54	L	Ev Hanımı	34	İstanbul	26.09.2009	241
15	Sulusaray	Dutluca	Mustafa Karabal	E	47	L	İnşaat Ustası	D	****	26.09.2009	1949
16	Sulusaray	Dutluca	Duran Karataş	E	64	FA	Çiftçi	D	****	26.09.2009	1949
17	Sulusaray	Dutluca	Selim Özdemir	E	45	İL	İmam	18	Kars	26.09.2009	1949
18	Sulusaray	Dutluca	Hatun Güçlü-Sevim Özdemir	K	33-38	L	Ev Hanımı	D	****_ Amasya Taşova	26.09.2009	1949
19	Sulusaray	Beyazıt	Sadegül Ekinci	K	23	İL	Ev Hanımı	2	Sivas-Yıldızel-Topulyurt	26.09.2009	352
20	Yeşilyurt	Yeniköy	Mehmet Babacan	E	62	FA	Çiftçi	D	****	03.10.2009	291

21	Yeşilyurt	Yeniköy	İsmail Babacan	E	55	OR	Çiftçi	D	****	03.10.2009	291
22	Yeşilyurt	Yeniköy	Sevgi Babacan-Satı Babacan	K	37-36	İ	Ev Hanımı	D	****_Bahçebaşı	03.10.2009	291
23	Yeşilyurt	Sekücek	Menevşe Demirci	K	46	L	Ev Hanımı	D	****	03.10.2009	104
24	Yeşilyurt	Sekücek	Bekir Soytop	E	57	İ	Çiftçi	D	****	03.10.2009	104
25	Yeşilyurt	Karagözüöl lüalan	Bektaş Aydın	E	56	L	Çiftçi	D	****	03.10.2009	184
26	Yeşilyurt	Karagözüöl lüalan	Ali Deliktaş	E	71	İ	Çiftçi	D	****	03.10.2009	184
27	Yeşilyurt	Yeşilyurt	Ahmet Özkaya	E	30	YO	Sigortacı	9	Tokat,İstanbul	26.09.2009	5600
28	Yeşilyurt	Yeşilyurt	Fatih Şahin	E	29	İ	Markette Çalışıyor	D	****	26.09.2009	5600
29	Artova	Bayırlı	Halil Şanlı	E	58	İ	Çiftçi	D	****	10.10.2009	402
30	Artova	Gümüşyurt	Fatey Erbaş	K	40	OR	Ev Hanımı	D	****	10.10.2009	170
31	Artova	Aktaş	Gürsel Kes	E	58	İ	Ev Hanımı	D	****	10.10.2009	261
32	Artova	Bayırlı	Yalçın Yücel	E	40	İ	Çiftçi	11	Tokat	10.10.2009	402
33	Artova	Bayırlı	Hüseyin Yücel	E	49	OR	Çiftçi	D	****	10.10.2009	402
34	Artova	Gümüşyurt	Hayrettin Gölcük	E	41	İ	Çiftçi	D	****	10.10.2009	170
35	Artova	Ulusulu	Bekir Afacan	E	78	İ	Çiftçi	D	****	10.10.2009	113
36	Artova	Ulusulu	Hasan Adıgüzel	E	71	İ	Çiftçi	D	****	10.10.2009	113
37	Artova	Aktaş	Mustafa Begen	E	67	YO	Çiftçi	D	****	10.10.2009	261
38	Artova	Aktaş	Cemal Sevik	E	45	YO	Çiftçi	D	****	10.10.2009	261
39	Artova	Aktaş	Engin Saygılı	E	37	OR	Çiftçi	D	****	10.10.2009	261
40	Artova	Bayırlı	Nurgül Yücel	K	25	OR	Ev Hanımı	D	****	10.10.2009	402
41	Tokat	Karkıncık	Elmas Arslan	K	64	L	Ev Hanımı	D	****	21.10.2009	67
42	Tokat	Karkıncık	Bahaddin Arslan	E	43	L	Esnaf	D	****	24.10.2009	67
43	Tokat	Aydoğdu	Endiz Kaya	K	36	FA	Ev Hanımı	18	Karkıncık	20.10.2009	48

44	Tokat	Aktepe	Naile Çopur	K	38	İL	Ev Hanımı	D	****	17.10.2009	
45	Tokat	Bedirkale	Ali Sönmez	E	37	L	Sayman	D	****	19.10.2009	380
46	Tokat	Dereağzı	Ahmet Doğan	E	48	İL	Çiftçi	D	****	18.10.2009	129
47	Tokat	Çamlıbel	Mevlüt Yakar	E	48	FA	Çiftçi	D	****	18.10.2009	2101
48	Tokat	Altıntaş	Perihan Gülbeniz	K	38	OR	Ev Hanımı	D	****	18.10.2009	287
49	Tokat	Çamlıbel	Yunis Bakır	E	42	İ	Çiftçi	D	****	21.10.2009	2101
50	Yeşilyurt	Büget	Emine Gökçek- Safiye Erdaş	K	43- 65	L	Ev Hanımı- Ev Hanımı	D	****.****	17.10.2009	560
51	Sulusaray	Sulusaray	Mustafa Bakır	E	52	İ	Esnaf(Kah veci)	D	****	18.10.2009	3888
52	Yeşilyurt	Yeşilyurt	İlhan Koçyiğit	E	39	L	Çiftçi	D	****	18.10.2009	5600
53	Tokat	Bedirkale	Ahmet Arslan	E	38	İ	Çiftçi	D	****	13.10.2009	380
54	Yeşilyurt	Büget	Sebati Uçar	E	43	YO	Çiftçi	D	****	27.10.2009	560
55	Artova	Aşağıgüçlü	Recep Özçalık	E	40	İ	İmam Hatip	7	Artova	12.10.2009	490
56	Tokat	Aktepe	Naime Şaşmaz	K	35	İ	Ev Hanımı	D	****	16.10.2009	
57	Tokat	Akın	Kazım Gürel	E	51	OR	Esnaf	D	****	12.10.2009	785
58	Artova	Artova	Zahide Çetiner	K	32	İ	Ev Hanımı	D	****	16.10.2009	3254
59	Sulusaray	Sulusaray	Kadir Turgut	E	38	İ	Kepece Operatörü	D	****	18.10.2009	3888
60	Artova	Artova	Mustafa Volkan Sönmez	E	49	OR	Esnaf	D	****	16.10.2009	3254
61	Tokat	Karkıncık	Bektaş Arslan	E	49	İ	Muhtar- Çiftçi	D	****	25.10.2009	67
62	Tokat	Dodurga	Harbiye Kumaş	K	43	İ	Ev Hanımı	24	Aydoğdu	22.10.2009	143
63	Tokat	Aktepe	Cafer- Nuray Tanrıverdi	E	40- 34	İ	Esnaf-Ev Hanımı	D	****	18.10.2009	
64	Artova	Artova	Ramazan Çetin	E	37	YO	Forman(Ta ş Ocağında Çalışıyor)	8	Urfa	16.10.2009	3254

65	Tokat	Behram	Ali İmren Dursun	E	59	YO	Muhtar	D	****	23.10.2009	
66	Tokat	Behram	Lütiye Şimşek	K	63	OR	Ev Hanımı	D	****	23.10.2009	
67	Artova	Çelikli	Meliha Destebaşı	K	33	OR	Ev Hanımı	D	****	13.10.2009	1472
68	Tokat	Ortaören	Mehmet Erden	E	38	L	Çiftçi	D	****	25.11.2009	914
69	Tokat	Kızılkaya	Abdullah Uçar	E	40	L	Kaynakçı	D	****	13.12.2009	53
70	Tokat	Ortaören	Zübeyde Türker	K	40	FA	Ev Hanımı	22	Baba Evinde	01.12.2009	914
71	Tokat	Ortaören	İbrahim Yıldız	E	60	İL	Çiftçi	D	****	01.12.2009	914
72	Tokat	Ortaören	Osman Çaylak	E	79	L	Çiftçi	D	****	25.11.2009	914
73	Tokat	İhsaniye	Resmiye Çam	K	55	İL	Ev Hanımı	30	Kavunuklu	13.12.2009	51
74	Tokat	İhsaniye	Sami Aydoğan	E	57	FA	Muhtar-Çiftçi	D	****	13.12.2009	51
75	Tokat	İhsaniye	Osman Arslan	E	52	OR	Çiftçi	D	****	13.12.2009	51
76	Tokat	İhsaniye	Gülstan Ceylan	K	54	İ	Ev Hanımı	29	Kayaönü Köyü	13.12.2009	51
77	Tokat	İhsaniye	Nurettin Arslan	E	59	L	Çiftçi	D	****	13.12.2009	51
78	Tokat	Akın	Mehmet Gürel	E	65	İ	Çiftçi	50	Çamlıbel	13.12.2009	785
79	Tokat	Karkın	Dursun Solmaz	E	45	L	Çiftçi	D	****	13.12.2009	72
80	Tokat	Akın	Hasan Özçalık	E	75	İ	Terzi	D	****	13.12.2009	785
81	Tokat	Akın	Hacı Gürel	E	53	YO	Çiftçi	D	****	13.12.2009	785
82	Tokat	Akın	Fadime Arslan	K	59	İ	Ev Hanımı	D	****	13.12.2009	785
83	Tokat	Yatmış	Duran Arpançlı	E	69	İ	Terzi	D	****	19.10.2009	206
84	Tokat	Dodurga	Dursun Özbek	E	66	OR	Çiftçi	D	****	15.12.2009	143
85	Tokat	Aydoğdu	Ali Babacan	E	41	İ	Çiftçi	D	****	14.12.2009	48
86	Tokat	Dereğzı	Hacı Seçgin	E	53	İ	Çiftçi	D	****	12.12.2009	129
87	Tokat	Kızılkaya	Afet Gürsoy	K	65	OR	Ev Hanımı	40	Aktepe	13.12.2009	53
88	Tokat	Avşarağzı	Saliha Kapucu	K	47	İ	Ev Hanımı	28	Kızılkaya	13.12.2009	170
89	Tokat	Karkın	İsmayil Günaltay	E	72	İ	Çiftçi	33	Sivas Yıldızeli-Esençay	13.12.2009	72

90	Yeşilyurt	Karagözgöl lülalan	Hüseyin Kılınç	E	40	İ	Öğretmen	20	Muş	13.12.2009	184
91	Artova	Çelikli	Eyup Yanık	E	44	YO	İmam	30	Sivas	15.12.2009	1472
92	Artova	Çelikli	Hayri Gülsoy	E	45	YO	Memur	D	****	15.12.2009	1472
93	Tokat	Çamlıbel	Veli Özer	E	60	OR	Halk Oyunları Usta Öğreticisi	D	****	15.12.2009	2101
94	Tokat	Kervansara y	Burhan Yıldız	E	47	OR	Emekli Memur	D	****	20.12.2009	274
95	Tokat	Kervansara y	Murat Serbes	E	33	L	Çiftçi	D	****	20.12.2009	274
96	Tokat	Kızık	Mehmet Erdoğan	E	23	L	Teknisyen	D	****	27.12.2009	980
97	Tokat	Kızık	Nafiye Erdoğan	K	14	FA	Öğrenci- Lise	D	****	27.12.2009	980
98	Yeşilyurt	Çırdak	Duran Saygılı	E	49	İL	Çiftçi	D	****	27.12.2009	474
99	Tokat	Yatmış	Nadime Şanalmış	K	22	L	Ev Hanımı	D	****	27.12.2009	206
100	Tokat	Yatmış	Orhan Dal	E	36	İL	İmam	14	Niğde	27.12.2009	206
101	Artova	Ağmusa	Hüsamet Aydoğan	E	50	FA	Çiftçi	25	Tokat	27.12.2009	449
102	Yeşilyurt	Çırdak	Nurettin Şeker	E	36	OR	Çiftçi	12	İstanbul	20.12.2009	474
103	Tokat	Altıntaş	Aydemir Özerzorum lu	E	33	İ	Serbest Meslek	D	****	26.12.2009	287
104	Tokat	Kabatepe	Dursun Benzin	E	40	L	Çiftçi	D	****	26.12.2009	316
105	Tokat	Günçalı	Orhan Özel	E	44	İ	Çiftçi	D	****	26.12.2009	428
106	Tokat	Günçalı	Seda Kaplan	K	32	L	Ev Hanımı	D	****	26.12.2009	428
107	Tokat	Günçalı	Fatih Erdoğan	E	29	İ	Teknisyen	D	****	26.12.2009	428

8. ÖZGEÇMİŞ

Araştırmacı, 1980 Gümüşhane doğumlu olup ilköğretimini Van-Saray İlkokulu'nda, ortaöğretimini Trabzon-Affan Kitapçıoğlu Lisesinde ; yüksek öğretimini Balıkesir Üniversitesi Necatibey Eğitim Fakültesi Tarih Öğretmenliği bölümünde tamamlamıştır. Öğretmenlik mesleğine 24 Kasım 2000 tarihinde Trabzon-Of Oğurlu Hacıahmetoğlu İlköğretim Okulu'nda Sosyal Bilgiler öğretmeni olarak başladı. Sırasıyla Sivas (yedek subay öğretmen), Aydın ve Tokat'ta çeşitli okullarda öğretmen ve idareci olarak çalıştı. Halen Tokat-Merkez Çamlıbel İlköğretim Okulu'nda Müdür Yardımcısı olarak görev yapmaktadır.

Evli ve bir çocuk babasıdır.